

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Sibyllina Ora

CVLA DE GRAECO IN
LATINVM CONVERSA,
ET IN EADEM ANNO-
TATIONES.

SEBASTIANO CA-
stalone interprete.

*Cum Cæs. Maieſt. Galliarumq̃
Regis gratia & priuilegio
ad quinquennium.*

E A S I L E A E.

Sibyllina
oracula

60 F' hallport Google

Sibyllina Ora

CVLA DE GRAECO IN
LATINVM CONVERSA,
ET IN EADEM ANNO-
TATIONES.

SEBASTIANO CA.
stalone interprete.

*Cum Cæs. Maieſt. Galliarumq̃
Regis gratia & privilegio
ad quinquennium.*

PA S I L E AE.

Sibyllina
oracula

60 F' halliporg Google

**BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.**

SEBASTIANVS
CASTALIO, MAURO
Musæo, Francisci Gallia regis
apud Heluctios le-
gato S.

MOSES ille diuinus
Hebræorū legis-
lator, rationē no-
bis, Maure Mu-
sæe, tradidit, qua
ueros uates à falsis dñjudicare
possimus. Si quis enim apud
uos (inquit) aut uates extiterit,
aut somniator, qui uobis signum
aliquod aut prodigiū edat, idē si
gnum aut prodigium uobis ab
illo prædictum euenerit: & ta-
men idem uos cohortetur ad de-
os alienos, uobisq̃ ignotos, se-
quendos, eolendosq̃, nolite il-
lius aut uatis orationi; aut som-
niatoris

EPISTOLA

niatoris obtemperare somnio. Tentat enim uos Ioua Deus uester, ut discat an se toto pectore, totoq; animo ametis. Ex his Mosis uerbis perspicuū fit, eum qui et futura prædicat, & Deū colere, atq; à falsorum deorum cultu abhorreere doceat, uerū, afflatumq; diuinitus esse uatē. Quod si ea est Sibylla (cuius hæc nos oracula tractamus) ut & cū de cæteris omnib. ferè rebus, tum de Christo (ad quē uaticinia omnia referri debēt) ea prædixerit, quæ mirabiliter ad rem cecidere: & ea dem Deum unū colere docuerit: dubitari profectò non potest, quin ea uerè uates sit. Sed sunt nonnulli, quibus hæc oracula nimis aperta uideantur; ideoq; ficta putent ab aliquo Christiano, ad pē-

ad pelliciendos gentiles ad Christi-
 stū, & ad Christianis gratifican-
 dum. Alij, qui quamuis uera esse
 fateant̃, negent tamen his egere
 Christianos, satis ad Christi co-
 gnitionem scriptis Hebræorum
 munitos. Contra quos mihi di-
 cendum existimo. Igitur qui n̄
 mis aperta putāt, faciūt arrogan-
 ter sanè, qui Deo uaticiniōrum
 modū præscribant: quasi nō ei
 liberum sit apertè, obscurè, apud
 gentes, apud Iudæos, futura suo
 arbitratu prædicere: aut quasi nō
 extent in sacris quoq; literis præ-
 dictiones quædam clarissimæ, ut
 illius qui dicit fore quendam de
 stirpe Dauidis, nomīne Iosiam,
 qui sit ad arā Bethelensem sacer-
 dotes ipsos immolaturus: ut E-
 saïæ, qui Cyrū multis antè annis

EPISTOLA

nominauit, q̃ natus est Cyrus:
 ut Danielis, qui mundi imperia
 sic descripsit, ut ex re gesta uatici
 niũ sumpsisse uideatur: et cætera
 huiusmodi, quæ sunt plurima.
 Sed fateamur sanè, Sibyllina ora
 cula esse clariora. Nonne quæ de
 Christo gentilib. prædicta sunt,
 ea clariora esse oportuit, quod
 Mose, & cætera disciplina care-
 bant, quæ eis ad Christi lumen
 quasi præluceret: ut quod hic
 deerat, id oraculorũ perspicuita
 te compensaretur? Quanquam
 non debemus oracula ex ea, quæ
 nunc est, luce existimare. Nam
 quæ nobis post res gestas notis-
 sima sunt, ea cum futura prædice-
 rent, erant obscurissima. Maria,
 Gabriel, Bethlehem, cum nomi-
 nant, omnes quid sit intelligunt.
At

At cū hæc tot antè seculis in Græcia à Sibylla dicerent, quis posset cōncere, quid ea sibi uellent? Adde quod Deus, qui fuit horum tam clarorum autor oraculorum, idem uoluit etiā ea multis latere seculis, nec in uulgi uenire manus: sed à paucissimis legi: quod perinde fuit, ac si essent obscurissima. Quod si hæc ficta sunt, quando tandem ficta sunt? Ante Christi tempora? an post? Si antè, uera sunt oracula. Post ficta esse quī possunt: cū multis autorū testimonijs cōstet, ea Romæ asseruata esse usque à Tarquinij Prisci temporibus: semperque Romanos magnis in rebus solitos adire libros Sibyllinos: At dicet aliquis, in eis oracula fuisse de Romanis: sed de Christo

EPISTOLA

non item. O tergiuersationem. Cur minus enim de Christo, q̃ de Romanis? cuius imperiũ & maius est, & in florentissima Romanorũ tempora incidit. Quid si ualidis testimonijs planũ facio illic oracula fuisse de Christo? Est apud Ciceronẽ in secũdo de Diuinatione libro, disputatio de carmine Sibyllino, in qua mentio fit de rege appellãdo, et de illa Acrostichide: quẽ locum in Annotationibus paulo copiosius explicaturi sumus. Atqui extat Acrostichis, in qua est, I E S V S C H R I S T V S D E I F I L I V S S E R V A T O R, qui in eadẽ rex appellatur: de qua loqui mihi uidetur Cicero. Quid de Virgilio dicam? qui Eclogam quartam fumpsit ex carmine Cumæ Sibyl.

Sibyllæ (testatur enim se ea dicere de ultima Cumæi carminis ætate) quæ Sibylla fuisse uidet eadem quæ & Erythræa & Persica dicta est, quemadmodum sumus in Annotationibus ostensuri: cuius sunt ea quæ hic in manibus habemus oracula. Atqui in ea Ecloga, ea dicuntur, quæ non nisi de Christo dici possunt. An uidelicet ea dicebat Virgilius, de nescio quo Pollionis filio, quæ ne de Cæsare quidẽ (quantũuis assentando) dicere auderet: præsertim cum Pollionis filium nusquã nominet: neq; foelicitatem illam Pollione patre uenturã dicat, sed consule: Sed esto sanè, dixerit illa de Pollionis filio: nesciebat enim de quo scripta essent, At Sibylla de Christo dixerat,

a 5 quem-

EPISTOLA

quemadmodum nunc editis his oraculis patet, in quib. uidere licet (si quis diligenter legat) quid ex quoq; loco sumpserit Virgilius. Ex quo perspicuum fit, ante Christi ætatem fuisse Romæ de ipso oracula. Quæ cum ita sint, non uideo quod nã supersit istis effugium, nisi si hoc dicent: fuisse quidem Romæ uera de Christo uaticinia Sibyllæ, sed ea intercidisse: hæc autem, quæ modò prodierūt, esse supposititia. Vtrum tandem facilius fuit: fingere quæ non extarēt: an inuenire quæ extarēt? Aut si hæc subdititia sunt, cur non idem de sacris omnibus profanisq; literis dicitur? an est enim in illis omnibus quicquam magis sui auctoris proprium, q̃ hic omnia Sibyllæ congruunt?

At

N V N C V P A T O R I A .

At ferius prodierūt Sībyllæ. Cre-
do : & quidem quotidie ueteres
publicant̃ libri, quos non ideo
fictos dicimus, quòd diutius la-
tuerunt. Adeo 'ne uerò facile est,
tale quid ita fingere, ut nusquā
appareat fucus? Age, intercide-
runt multi tum Græcorū, tum
Latinorū autorum libri. Fingāt
omnes docti aliquem illorum, si
possunt, & autores mentiantur
antiquos. Scribāt Menandri co-
mœdias, aut Ciceronis de Re-
publica libros, aut aliquid tale,
quod pro uetere emittant. Dicā
amplius: Cōuertit in latinum ser-
monem Cicero duas orationes
græcas, Aeschinis & Demosthe-
nis, quæ uersio interijt, græcis
adhuc extantibus. Conuertant
cas iterū, si possunt, ita, ut ipsius
Cice-

EPISTOLA

Ciceronis interpretatio esse uideat̃. Quod si nō modo hoc, sed nec locos in Ciceronis operibus deprauatos p̃babiliter emendare, aut supplere possunt, cū tamē tot homines docti tamdiu in eā rem summis studijs elaborēt: qd fieri posse censemus in oraculis Sibyllę: in quib. etiā intelligēdis multū sudandū nobis est: quorū ea maiestas orationis, atq; ornatus est, ut etiā si res in promptu foret, tamen uix, aut ne uix quidem inueniri posset, qui orationem tam feliciter componeret: rursus tanta rerū diuersitas, copia, in nonnullis etiā obscuritas est, ut si nullus eloquēdi labor sit, nemo tamen tam multa discere, & ea sic effari possit, ut non appareat facile mēdacium.

Opor

N V N C V P A T O R I A .

Oportet enim eum qui hoc præstaturus sit, omnia didicisse, omnesq; autores, qui de Sibyllis aliquid dixerunt, diligenter euoluisse, ut probabiliter mētiri possit: adeo ut non paulo facilius esse ducā uaticinari, q̃ talia fingere uaticinia. Præterea cur hic tam multi sunt deprauati loci: tam multi ex quib. nulla potest elicifentētia: tam multi mutilati, perturbati, cōfusi: quæ omnia sunt corrupti uetustate libri argumenta. Cur etiam quæ à Lactantio & Theophilo citant̃, alicubi aliter hic q̃ apud illos leguntur: Cur qui finxit, nō illinc sumpsit, quæ inde peti poterant: An hoc fecit, ut nobis suum probaret mendacium: Potest ne mendacium probabilius esse, quàm uerum:

uerū: O magna uis ueritatis. Po-
 test ne aliquid esse in ueris oracu-
 lis, quod non sit in his? Quod si
 est, aut hæc uera esse fateamur,
 aut omnia quæ usquam sunt, scri-
 pta, in dubiū uocemus. Quādo
 autem post Lactantiū fingi po-
 tuerunt? nam ante Lactantium
 ficta nemo dicet, cum ea ille Ro-
 mæ legerit, ubi admitti ficta nun-
 quam potuissent. Ficta sunt cre-
 do, per illa tam barbara secula,
 quibus græcæ linguæ elementa
 nouisse pro miraculo habeba-
 tur: cum ea, si fingi potuissent,
 nō nisi à doctissimo potuissent.
 Quid igitur? An ficta sunt pau-
 lo supra nostrā ætatem? cum lite-
 re in Italia à Valla, Sipontino, Po-
 litiano, Pico, Gaza, & cæteris ex-
 citatæ sunt? Cur non statim ede-
 bantur?

bantur? cur nunc demum prodierunt? Quid si planum facio testibus fide dignis, uetusta esse hæc? an dicent testes esse falsos? Sed refellant eos, si possunt: ego tamen citabo. Volo enim ut intelligant homines, unde nam hæc oracula prodierint, & ubi manu scripta extent. Nā & ipse principio hoc scire cupi, et in nō paucos incidi, qui eadem interrogarent. Igitur cum super hac re scripsissem ad Xystum Betuleium, qui apud Augustam Vindelicorum bonas literas docet, cuiusq; opera peruenit Sibyllæ græcū exemplar ad Ioannem Oporinum, à quo impressum est, rescripsit ille mihi in hæc uerba. Quæris ubi nactus sim exemplum, nactus sum in bibliotheca

theca nostra, inter libros nuper à magistratu nostro Venetijs à græco quodam emptos. Arche-
 typus (unde sedulò transcribi cu-
 raui) recens est: eleganter qui-
 dem, & splendidè, sed (ut uides)
 parum orthographicè scriptus.
 nā contuli religiose: nolui tamen
 quicquā in his temerè agere. Sed
 malui uel mendosum in lucē ede-
 re, & medicis submittere mani-
 bus, quàm cōmittere ut diutius
 lateat. Hec ille. Præterea est Fer-
 rariæ in Italia M. Antonius An-
 timachus, uir raræ doctrinæ, qui
 uetus habet exemplar, quod cū
 hoc, quod ab Oporino excusum
 est, contulit, & emendationem
 (nam multos locos ex collatione
 correxit) Oporino misit: qua e-
 go in transferendo usus sum.

Habet

Habet & aliud exemplar (sicuti nos ex amico quodā fidelissimo intelleximus) quidam nomine Ranconetus in Gallia: qui tibi, Maure Musæe , notus est: qui uellem imitaretur Antimachū, impressumq; exemplar cū suo conferret, & Oporino mitteret emendationē. Atq; hos ego testes fide dignos, ex tribus diuersis terrarū regionib. produco, eosq; (ut spero) adhuc uiuentes: quos, si mentirer, mei mendacij testes adhibere neq; possem, neq; uellē. Et fortasse noluerint se nominari. Sed quemadmodū si litigarem, eis testimonium denunciarem, quib. nota res esset: ita hic eorū uti testimonio non dubitauī, præsertim in re non parum ad exemplum pertinente.

b iam

Iam uerò qui negant opus esse Sibyllinis, quoniam extēt hebraica, ineptè faciunt. Quid enim tam absurdū est, quàm in philosophia, in grammaticis, in arte dicendi, in poetica, nulla posse librorū multitudine satiari: in uaticinijs de Seruatore nostro tam cito nauscare? Ego uerò & Balamī, & Sibyllarum, & Iosephi de Christo testimonijs non medio criter delector, putoq; his non solum Christianos confirmari, sed etiam externos allici posse, atq; conuinci, tanquam productis ex ipsorum intimo penetrabili testibus. Hæc igitur oracula Sibyllæ (quæ sicuti satis ostendimus, & sicut omnes æqui iudices facile cōfitebunt, uera sunt) à nobis in latinū sermonem conuersa;

uerſa, tibi, optime Maure, de-
dicare uiſum eſt, cū ob tuam
ſingularem erga omnes pios &
literatos, & erga me beneuolen-
tiam, & liberalitatem: tum quia
hoc ſtudiorū genus non ſolum
foues, ſed tractas & ipſe non in-
felicit̃er. Secutus ſum autē eam
in uertendo rationem, ut ſenten-
tiæ nihil neq; adderem, neq; de-
traherē: adeo ut ſi oratione ſolu-
ta uertiſſem, magis ſententiam
exprimere uix potuerim. Memi-
nerā enim, ſi uerbis ludendū eſt,
alibi ludere fas eſſe: in hoc qui-
dem ſcripti genere, ut ſacro, reli-
gioſe incedendum eſſe. Itaq; ma-
lui alicubi durior eſſe, quā
uerbis longius efferri. Sed ſci-
to in hoc libro (ſicut in tam uete-
ri, totq; ſeculis abdito fuit acci-

EPISTOLA

dere. necesse) multos esse locos corruptos, multos mutilos, multos confusos & perturbatos, adeò ut in uertēdo plerunq; non haberem quod sequerer, uidererq; mihi uerè Sibyllæ folia tractare. Igitur quos potui locos emendauī: fuerunt autē non pauci, qui cum iterum græcè edentur, Deo uolente, ostendentur. Quos autem corrigere non potui, hos si quo constabant uerborum ordine grammatico, penè ad uerbum uerti, ideòq; durius, ut libera sit in latino quoq; coniectura. Cōfusa et obscura, sicut erant, reliqui. In quib. autē neq; uerba neq; sententiæ cōstabant, ea aut oratione soluta reddidi ad uerbum: aut etiam græca reliqui, donec emendatius inueniatur.

tur exemplar: quemadmodum
 qui in nocte ambulant, suspen-
 dunt gressum, donec uiam exor-
 ta luce uideant. Ergo inter legen-
 dū cum ea occurrent, quæ non
 intelligentur: aut cum ea legen-
 tur, in quibus tibi à gallo ad asi-
 num (ut habet gallicum prouer-
 bium) salire uidearis, noli in me
 culpam reijcere, qui interpretes
 cum sim, ea reddo quæ scripta
 sunt, & quæ possunt intelligi: sed
 in uetustatem, quæ iuuante bar-
 barie, corrumpit omnia. Ve-
 rùm fingito, ea sola quæ incorru-
 pta sunt (quæ sanè & plurima
 sunt, & optima) hic inesse: & his
 ea compensato, quæ sunt uitiata:
 ita fiet, ut nihil habeas nisi inte-
 grum. Cæterum de genere Si-
 byllæ (nam & hoc fortassis expe-
 • b 3 ctes)

EPISTOLA.

ctes) cognosces ipse in ea legenda, & nos in Annotationibus nonnihil dicemus. Scripsimus enim Annotationes, quib. nonnullos locos aperiremus: quæ si uidebuntur ieiuniores, & pauciores, memineris nos neque ea quæ facilia sunt, debuisse: neque ea quæ non intelligimus, explicare potuisse. Interea boni consule hoc, & tuæ erga me beneficentiæ, & meæ erga te beneuolentiæ monimentum: & hoc cœlestium musarum studiū, ut ingenio & nomine tuo dignū est (Musæus enim uocaris) fouere & defendere perseuera. Vale: Basileæ, mense Maio. Anno Domini millesimo quingentesimo quadragésimo sexto.

SIBYLLINORVM

ORACVLORVM

Liber primus.

Nus, qui solus regnat Deus, u-
nus, & idem

Non genitus : rerum summus,
super omnia magnus,
Qui cœlum, solem, & stellas, lu-

nam que creauit,

Fruçiferam terram, pontiq; fluenta tumentis:
Qui solus Deus est, incomprehensusq; creator,
Hic hominũ formã et speciẽ construxit, et idem
Viuentum generis naturam temperat omnem.

EX LIBRO PRIMO.

Ggredior primo generis mortalis ab
æuo, (cuncta.

Vsque ad supremum diuinẽ pandere
Quæ fuerint mûdo, quæ sint, quæ deinde sequan
Ob scelus humanũ. Primũ quæ nã sit origo (tur.
Mundi, dicere me Deus imperat. Ergo scienter
Ne mea mortalis temnas præcepta caueto.

* Supremũ regem, qui mundũ condidit omnem, Mundi crea-
Sic fatus, fiat: factumq; est. namq; locauit tio.

Tellurem circum nigra tartara, dulceq; lumen
Edidit, & cœlum partes euexit in altas:

Et mare cœruleum explicuit: cœlumq; renidens

A Astro-

Astrorum clara cinxit, densaq; corona,
 Et terram ornavit plantis: & flumina ponto
 Indidit infundens: & miscuit aëre uentos,
 Et pluuias nubes. Aliud genus edidit inde,
 Et commisit aquis pisces, uentisq; uolucres,
 Atq; feras syluis hirsutas, atq; dracones
 Serpentes: breuiter, quæ nunc cernuntur ubiq;
 Hæc fecit uerbo, & sunt protinus omnia facta,
 Et planè: siquidem per se parit ipse sua ui,
 Cælum despicieus. perfectò deniq; mundo,

Homo. Rursum finxit opus spirabile. namq; recentem
 Expressit, propria ducēs ab imagine, pulchrum,
 Præstantemq; uirum, & uiridaria iussit amœna,
 Incolere, ut studijs operam nauaret honestis.

Verum cum solus uiridantibus esset in hortis,
 Colloquium optabat, proprioq; uidere uolebat.
 Consimiles uultus igitur Deus ipsius. eius
 Ereptam lateri, formosam condidit Euam:
 Vxoremq; uiro propriam coniunxit, ut unâ
 Degeret. hanc simulac uidit, propriæq; notauit
 Exemplar formæ, stupuit simul, atq; recentem
 Hausit laticiam: tum doctè sarier insit,
 Verbis sponte sua manantibus, omnia quando
 Curabat Deus:

Defunt Ada-
 mi uerba.

Nam neq; tum mentem uultu simulante tegebāt,
 Nec pudor ullus erat: sed praua mente carebant,
 Luce palàm uulgo coeuntes, more ferarum.

Illis

Illis deinde Deus tradens praecepta, cauendum
 Arboris ostendit gustu: sed pessimus illos
 Decepit uasre serpens, ut mortis abirent
 In fatum, sciretq; bonumq;, malumq; quid esset:
 Sed mulier primò proditrix extitit illi,
 Quæ dedit, ignaroq; rei peccare suasit.
 Ille quidem audita persuasus coniuge, patrem
 Aeternum oblitus, spreuit clarissima iussa.
 Hoc ergo peperere sibi mala, non bona, facto.
 Ac tum mellitæ ficus folijs contextis
 Vestes fecerunt, quibus obtexere pudenda
 Impositis inter sese, cogente pudore.
 At pater æternus facto succensuit illo,
 Deiecitq; loco immortalis, quatinus æquum
 Degere mortali fuit in regione, rebelles
 Contra immortalis magni praecepta parentis.
 Qui simul egressi terram tetigere parentem,
 Et gemitu, et lachrymis perfundebatur. et inde
 Immortalis eos Deus est affarier orsus:

Crescite multiplici numero, terraq; per artem
 Exercete, cibos alimenta; desudantes.
 Sic ait, & fraudis serpentem qui fuit autor,
 In latus & uentrem, terram calcare coegit,
 Acriter exactum: capitaleq; conciliauit
 Inter eos odium. quare hic caput, ille tuetur
 Calcẽ, quandoquidẽ mortis discrimen utrosq;
 Urget, mortalesq;, ueneniferosq; malignos.

Tum genus humanum, sicut mandauerat ipse

, A 2 Omni.

Rerum inuen-
tores.

Omnipotēs magno numero crescebat, et amplius

Fiebat populus. tunc scitē tecta, domosq;

Diuerſas alij cœperunt ædificare.

Vrbes, & muros alij, quēis longa dabantur

Tempora uiuendi: nec enim tum sollicitudo

Mortem conſabat: placidoq; ſimillima ſomno

Mors obrepebat. ſœlices, magnanimiq;

Quos Deus æternus rex, & ſeruator amauit.

Sed tamen hos etiam peccandi amentia cepit.

Ridebant patres, & matres dedecorabant

Turpiter, & notos non norant, fratribus ipſis

Inſidiabantur, peruerſi, ſanguine pleni

Humano, neq; non crudelia bella gerebant.

Exitium ſed idem diuinitus abſtulit illos

De cœlo tactos, aut dura morte peremptos,

Quos Orcus cœpit, qui Graijs nomine dictus

² Eſt ædus, quod eò primus deſcenderit Adam,

Vita deſunctus quando eſt tellure repoſtus.

Hinc homines quotquot fuerint telluris alumni,

Infernas Orci ſedes dicuntur adire.

Et tamen hi (quamuis omnes acceperit Orcus)

Ad primos primi generis referuntur honores.

Secunda æ-
tas.

His terra tectis, hominū genus inde ſecundum

Exitit ex reliquis, cui non certauerit ullum

Iuſtitia: fuit his, diuerſis cura ſtudere

Rebus, & egregijs ſtudijs, pulchroq; pudori,

Et diſciplinis uarijs, artesq; colebant

Omne genus, mentis quas extundeſbat acumen.

Hic

Hic terram docuit colere: ille fabrilia primus
 Inuenit: quidam torrentia flumina tranat.
 Sidera suspectant alij, uolucrumq; feruntur
 Augurijs: alij medicam, magicam ue sequuntur.
 Quisq; suo indulgent studio, curæq; uocati
 Ritè repertores uigiles. hoc nomen adepti,
 Mentis inexhaustæ quòd erāt, et mole stupenda
 Membrorum, facie proceraq; horribiliq;
 Hi quoq; tartareas ædes subiere tremendas,
 Infractis uinclis seruati, suppliciumq;
 Ignis inextincti iussi perferre geennæ. (est,

Tertia stirps hominū post illos deinde secuta Tertia ætas,
 Sæuior, & fastu nimium tumefacta superbo:
 Qui mala multa sibi per sese conciliantes,
 Cædibus assiduis, acie pugnaq; peribant
 Indomitæ animis. Quorū de sanguine nata est
 Posterior soboles temeraria, cæde cruenta: (to

Hoc quartū genus est hominū, q sanguine mul Quarta ætas.
 Immauere, Dei; hominumq; timore sepulto.
 Insanis etenim stimulis crudelē furebant
 Sæuitiæ, diræ parentes impietati.

Atq; hos bella quidem, cædesq; & prælia dira
 Demisere Erebo (dictu miserabile factum)
 Infandos homines. quos tandem percitus ira
 Cœlestis Deus, ipse suo detrusit ab orbe,
 Clausos tartareis claustris, tellure sub ima.

Postremò longè peiorem condidit, atq; Quinta ætas.
 Planè illaudatam stirpem Deus, atq; malorum

*Artificem, multo illis intolerabiliorem:
 Scilicet horrendos, fantes infanda, gigantes.
 Inter seos omnes unus iustissimus, atq;
 Verax, Noe fuit, fidusq;, & rebus honestis
 Addictus. cœlo cui sic Deus infit ab alto:*

*Deus ad
 Noe.*

*Collige Noe tuas uires, populosq; moneto
 Omnes, ut mores mutent, seruentur ut omnes.
 Quod si non curent (ut mens est læua malorum)
 Omne genus perdam, illuuiē molitus aquarum.
 Tu properē fabricare domum, durable cuius
 Non bibat humorē lignū. dabo mentis acumen,
 Artem, mensuram, spacium. mihi cura salutis
 Summa tuæ fuerit: fuerit mihi cura tuorum.
 Porro ego sum, qui sum: (memori q; mēte teneto)
 Cœlum, uestitum præbet mihi: pontus amictum:
 Terra mihi fulcitq; pedes, & corpus amicit:
 Aer, astrorumq; chorus me circuit omnem.
 Sunt elemēta nouē mihi, sum tetrasyllabus au-
 (Percipe me) primæ tres syllabæ efficiūtur (tem
 Ex binis omnes elementis: cætera restant
 In reliquis: quorum sunt non uocalia quinq;
 Totius numeri bis sunt hecantontades octo,
 Et ter tres decades, cum septem. Si scieris me,
 Non te, qua potior, sapientia dia latebit.
 Sic ait. ast illum audito tremor occupat ingens.
 Ac tum prudenti molitus singula mente,
 Hortari populos, & uerbis talia fari:*

*Noe admo-
 nitio.*

Perfidiosi homines, quæ uos dementia cæpit?

Que

ORACULA.

*Quæ facitis Deus haud ignorat. namq; salutis
 Autor inextinctus uidet omnia, & omnia nouit:
 Qui mihi iussit, uti uobis hæc dicta referrem,
 Exitio ne sit demens socordia uobis.
 Discite iusticiam, uitij absistite, ne' ue
 Inter uos animis odia exercete cruentis,
 Humano latè tingentes sanguine terram.
 Immensum, inuictum numen, rerumq; parentem,
 Cui domus excelsa cælo manet alta, timete,
 Mortales, & eum cuncti placate (benignus
 Audiet) ut ciues, ut totū deniq; mundum (dus.
 Quadrupedūq; genus seruet, uolucrumq; secun
 Tempus erit, quando totus delebitur undis
 Orbis, & humanū genus (heu horrete minantē)
 Et subito uobis totus turbabitur aer,
 De cæloq; Dei magni uos opprimet ira.
 Tempus erit certè, cum magni numinis ira
 Sæuiet in terras, nisi uos placabitis illam,
 Et uite mores iam nunc mutabitis actæ,
 Ut nulla cuiquam deinceps iniuria fiat,
 Sancta sed, & cunctis innoxia uita colatur.*

*Sic ait. ast illi uulgo ridere monentem,
 Dicereq; insanum, dementatumq; furore.
 Tunc iterum tales effatur Noe loquelas:*

*O miseri, mentis prauæ, mutabile uulgus,
 Quos iuuat extincto uitam fœdare pudore,
 Raptores, uiolenti, importunūq; tyranni.
 Mendaces, prauī studiosi, perfidiosi,*

Detrectatores, mœchi, scelerata serentes,
 Nil formidantes supremi numinis iram,
 Quæ uos ad quinti pœnas iam destinat æui,
 Non fletis passim, duri? ridetis, inepti?
 Sardonium risum ridebitis, horrida quando,
 Quam dico, torrensq; Dei uos opprimet unda,
 Tum cum per terras sacrũ genus unda nouabit,
 Stirps æterna, locis nunquam sitientibus orta,
 Funditus & prorsum noctu delebitur una.
 Cumq; uiris urbes terræ Neptunus ab antris
 Diruet exagitans, concussaq; mœnia rumpet.
 Et tunc immensus mundus, cunctiq; peribunt
 Mortales. at ego quantum plorabo, gemamq;,
 Inclusus ligno? lachrymas miscebo quot undis?
 Hæc etenim mandante Deo si uenerit unda,
 Nabit humus, nabunt montes, innabit et æther,
 Omnia pontus erit, corrūpet & omnia pontus.
 Verum sistentur uenti, uenietq; secunda
 Aetas. O Phrygia, à summis tu uertice prima
 Emerges undis: hominum tu prima renascens
 Educes genus, & censebere maxima nutrix.
 Sed postquam frustra sceleratos cōmonefecit,
 Summus ei apparens iteratò talibus inquit:
 Tandem tempus adest, quo fiant omnia, Noe,
 Quæ tibi promittēs aliquādo futura monebam.
 Omnia sunt (homines unquā quascunq; rebelles
 Ausi sunt fraudes) una plectenda ruina.
 Sed tu cum natis, & coniuge, protinus intra,
 Et

Dens ad
 Noe.

Et nurius, necnon quacumq; coire iubebo
 Serpentū genera, & pecudū, uolucrūq; uocato.
 His ego deinde, quibus uitam concessero cunq;
 Inijciam mentem, ne quid cunctentur adesse.
 Sic ait. ille autem clamorem sustulit altum,
 Intrauitq; dehinc coniux, natiq; nurusq;
 Lignea tecta domus subierunt: cetera deinde
 Adfunt omnia, quæ Deus asseruare uolebat.

Ast ubi conueniens firmavit opercula clauis,
 Missa per obliquum, quæ sedes apta dabatur:
 Tum Deus ut uoluit coelestis nubila cogit,
 Ignitumq; globum solis caligine condit,
 Nec non cum stellis lunam, cœliq; coronam,
 Omnibus obductis, mortalia pectora terret,
 Horrendum increpitās, ardētia fulmina mittēs.
 Omnibus excitis uentis, soluuntur aquarum
 Venæ omnes, magni patefiunt commata cœli,
 Et terræ latebræ, indefessiq; fluuenta
 Oceani refluunt, & uasto gurgite tellus
 Quāta patet tegitur, penitus superantib. undis.
 At domus interea nymbis diuina natabat,
 Fluctibus & uentis circumsona, terribilesq;
 Costis excipiens ictus: multasq; carina
 Mota secabat, aquæ rauco cū murmure, spumias.

Sed postquam pluuijs totū Deus eluit orbem,
 Tunc animo cupiens (nā sic Deus ipse uolebat)
 Cernere Noe foras, emerfit ab æquore Nerei,
 Continuoq; domus tectum, quod ligneus apta

A 5 Arctabat
 ,

Diluuium.

Arctabat paries iunctum compage, recludit.
 Tunc oculos cœli partes conuersus in omnes.
 Cuncta sub æquoribus longè lateq; teneri
 Vt uidet, ut magno pulsatur corda timore.
 Tunc aer paulum diductus (namq; diebus
 Lassus erat multis, totum dum proluit orbem)
 Flammiferum cœli fusum pallore cruento
 Ostendit, fessumq; orbem. tum Noe timore
 Vix posito, soli permisit abire columbæ,
 Sciret ut an tellus usquam detecta patêret.
 Illa leui postquam lustrauit cuncta uolatu,
 Alas fessa redit: nec enim defluxerat altum
 Aequor adhuc, quando repleuerat omnia latè.
 Ille dies aliquot mansit, rursumq; columbam
 Eiecit, ut discat num uastum cesserit æquor.
 Illa leues pennas alternat, nactaq; terram
 Humentem, corpus paulum defessa quieuit:
 Post ad Noe redit, ramum frondentis oliuæ
 Ore ferens, terræ certissima signa repertæ.
 Hic cuncti pulso multum gaudere timore,
 Terram sperantes uisuros. ille deinde
 Continuo laxat uoluprem nigrantibus alis:
 Illa leues auras pennis uibrata secabat,
 Et terra inuenta, reditus secura, remansit.
 Tunc existere humum cognouit Noe propinquam.
 Hinc ubi diuinæ trabs huc, illucq; natauit,
 Murmure cum rauco ponti iactata fluentis,
 Appulit exiguae terræ, tandemq; quieuit.

Affurgit,

Assurgit Phrygiæ mons quidam in finib. atræ,
Ardus, alta petens, Ararat quem nomine di-
Quod fatale fuit illic euadere cunctis, (cuncto
Optatâq; frui tandem, charâq; salute:
Fluminis unde alti Marsyæ manat origo.
Huius in excelso postquam cessantibus undis
Constitit arca iugo, tunc illi rursus ab alto
Ingens immensi uox est audita Tonantis:

Deus ad
 Noam.

Noe fidelis, amans æqui, seruate periclis,
Egredere audenter, necnon cum coniuge nati,
Cumq; tribus nuribus, terrâq; replete patentem,
Multiplici numero crescentes, iustitiâq;
Tradentes natis natorum, donec in omnes
Iudicium detur mortales: namq; subibunt
Iudicium cuncti. sic uox diuina locuta est.
Ille suo nihil addubitans exire cubili,
Ingreditur terram: necnon natiq; , nurusq;
Et coniux: necnon serpentes, atq; uolucres,
Quadrupedû, pecudûq; genus, tû cætera cûcta.

Noe igitur cunctos homines iustissimus inter, s
Exijt octauus, uicenos cum bis, & unum
Compleisset soles (Deus ipse uolebat) in undis.
Hinc noua progenies, hinc ætas aurea prima
Exorta est hominum, quæ uenit in ordine sexta,
Optima post homines natos, & nomine fertur
Cœlestis, quod eam curæ Deus unus habebit.
O æui sexti primum genus, ô bona secla,
Quæ sortita fui, postquam discrimina mortis
Effugi,

- 4 Effugi, iactata meo cum coniuge, & una
Leuiri, & ipsorum uxores, socrusq; , socrusq; .

Nunc autem uarium florem laudabo futurum,
In saca ficum *

diuidet autem

Imperium regni tempus *

Sceptra ferum accipiet. nam tres iustissima reges
Pectora magnanimi, diuisis partibus æquis
Tempore longinquo regnabunt, iuraq; tradent
Illis, queis studio labor est, laudandaq; facta.
Terraq; sponte sua læto feret ubere fruges,
Spicarumq; suos reditu saturabit alumnos.
Non illi spacio canescent temporis ullo:
Sed tristi semper morhorum peste carentes,
Oppressi somno decedent, inq; profunda
Deuenient Acherontis, ubi nec honore carebunt:
Quippe beatorum felix genus, optima quorum
Mens fuerit dono Sabaoth, qui semper in omni
Illis consilio dederit facienda secundus.
Atq; hi fœlices, etiam cum cæperit illos
Orcus, erunt. Hominum surget genus inde secundum,
Ingens, horrendum, Titanum terrigenarum:
Titanes. Queis eadem facies, eadem natura, modusq;
Corporis, & species, & uox erit omnibus una,
Pectora qua primo Deus inspirauit ab ortu.
Hi uero (tantum præcordia uana tumbunt)
Constituent tandem, properantes perdere sese,
Illato

Illato bello stellatum inuadere cœlum.
 Tunc in eos undans insano gurgite magnus
 Effluet Oceanus. Sabaoth sed maximus illum
 Reprimet indignans: nec enim disperdere rursus
 Peruersos homines immixtis sustinet undis.
 Sed postquam tumidos fluctus, rabiemq; citatam
 Vndarum huc illuc pressa disiecerit ira,
 Cumq; suis pontum conclusum finibus, intra
 Littoraq; & portus compresserit, oppositaq;
 Finierit terra magni uis Altitonantis:

De Christo.

6

Tunc ad mortales ueniet, mortalibus ipsis
 In terris similis, natus patris omnipotentis,
 Corpore uestitus. Vocales quatuor autem
 Fert, non uocalesq; duas, binum geniorum.
 Sed quæ sit numeri totius summa docebo.
 Namq; octo monadas, totidẽ decadas super ista,
 Atq; hecatontadas octo infidis significabit
 Humanis nomen: tu uerò mente teneto
 Aeterni natum Christum, summiq; parentis.
 Ille Dei legem complebit, non uiolabit,
 Per similem formam referens, et cuncta docebit.
 Illi libabunt aurum, myrrhamq; ferentes,
 Thusq; sacerdotes: hæc omnia namq; patrabit.

Verum cum quædam uox per deserta locorum Ioannes Ba-
 Nuncia mortales ueniet quæ clamat ad omnes, ptista.
 Ut rectos faciant calles, animosq; repurgent
 A uitijs, & aqua lustrentur corpora cuncta,
 Ut nunquam deinceps peccent in iura, renati:

Barbarus

Herodca.

Barbarus & tandem, saltatibus illaqueatus,
 Mercedi uocem hanc cæsam concedet iniquæ.
 Tunc erit indicium subito mortalibus agris,
 Cum lapis Aegypti felix seruatus ab oris (lus
 Venerit: huic populus impinget Hebræus, & hu
 Ductu conuenient gentes, per eumq; supremum
 Cognoscent numenq;, uiamq; in lumine rectam.
 Aeternam uitam mortales namq; docebit
 Electos, ignemq; malis feret omne per æuum.
 Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
 Læsos, quotquot ei fident, cæciq; uidebunt:
 Incedent claudi: surdis audire licebit:
 Insolitas mutis dabitur formare loquelas.
 Expellet furias: oppressi morte resurgent:
 Placabit fluctus: in desertisq; locorum,
 Largè panibus ex quinis, & pisce marino,
 Millia quinq; uirum satiabit, reliquiæq;
 Bis senos cophinos implebunt uirginis almæ.
 Et tunc Israel ebrius, non mente uidebit,
 Non oculis cernet, non auribus audiet ipsis.
 Hebræos sed enim summi lymphata Tonantis
 Cum petet ira, fide sublata prorsus eorum,
 Propter cœlestem, diuino semine cretum,
 Offensum per eos puerum: tunc impius illi
 Impinget colaphos, uitiosaq; sputa scelestis
 Israel labijs: neq; non et fellis amari
 Apponent escam, potumq; immitis aceti,
 Pectora uesanis stimulis & corda subacti,

Nñ

Nil oculis ipsis cernentes, & mage cæci
 Talpis, angue magis metuendi, pestiferæq;
 Aspidis oppressi duroq; grauiq; ueterno.

Sed manib. passis cū mensus cuncta, coronam
 De spinis tulerit, nec non latus eius arundo
 Fixerit acta manu, cuius causa tribus horis
 Nox tenebrosa die medio, monstrosa q; fiet:
 Tūc hominū generi magnū Solomonia signum
 Tempa dabunt, Ditis cū tecta profunda subibit,
 Nūciet in uitam reditum quò morte peremptis.

Sed postquam triduò lucem repetiuerit, atq;
 Monstrarit somnum mortalibus, atq; docendo
 Cuncta illustrarit, coelestia tecta subibit
 Nubibus inuectus, cum lætum liquerit orbi
 Pactum Euangelij, cuius de nomine surget
 Flore nouo germen de gentibus, idq; regendum
 Magni lege: Soli ductores deinde futuri.
 Deinde genus uatum iam tandem desinet esse.
 Inde malæ messē facient æstatis Hebræi,
 Atq; auri multum Romanis diripiet rex,
 Argentiq; dehinc existent altera regna
 Assiduè, regnis pereuntibus usq; prementq;
 Mortales. sed erit tunc magna ruina uirorum
 Illorum, quando fastum ingredientur iniquum.
 Cum dederint autem Solomonia templa ruinam,
 A loricatis (quorum uox barbara linguæ)
 Diruta, cum patria terra pellentur Hebræi
 Errantes, miserè uexati, farræq; multo

Misce.

Miscebunt lolio: tunc tristes seditiones
 Versabunt homines omnes, urbesq; malorum
 Congeries coget sese deflere uicissim,
 Propterea facinus quòd commisere nefandum:
 Tanta in eas magni desæuiet ira Tonantis.

LIBER SECVNDVS.

De Græcis, & de Deo, & de sana
 tis, & de iudicio.

Ostquam perdoctum carmē, me
 multa precante,
 Compresit numē, mihi sub præ
 cordia rursum

Diuini cantus uocem subiecit a-

mœnam.

(ipsa

Corpore tota stupens trahor huc, ignara quid
 Eloquar: ipse sed hæc mandat Deus omnia fari.
 Sed cum terrarum motus, & fulmina dira, (rum
 Fulguraq; & tonitrus fuerint, & squalor agro
 Et cædes hominum, rabies & sæua luporū (tum
 Atq; hominū atq; boū interitus, et quadrupedan
 Et iumentorum, mulorumq;, atq; caprarū,
 Atq; ouium, fiet tum plurima terra relicta,
 Et frugum incultis reditus cessabit in aruis:
 Erumpetq; hominum uitiosa licentia passim,
 Fanaq; diripient. hominum tum deniq; seclum
 Existet decimum: quando qui sidera fecit,

Con-

Concussor terræ, statuarum franget amorem,
 Et Romæ populum, quæ septem continet arces,
 Concutiet: diues deleta peribit opum uis,
 Vulcano crebris miscente incendia flammis.
 Et tunc de cœlo demissæ sanguinolentæ. *
 At genus humanum longe lateq; per orbem
 Cædibus alternis insaniet: inq; tumultu
 Pestes, atq; fames Deus, & sua fulmina mittet
 Illis, qui uiuent expertes legis & æqui:
 Existetq; hominum toto defectus in orbe,
 Si quis ut in terris hominis uestigia cernat,
 Miretur. rursus magnus Deus incolæ cœli,
 Reliquias hominum penitus seruabit ubiq;
 Tunc pax, & ueri prudentia summa uigebit,
 Terraq; frugiferens fruges feret uberiores,
 Ne diuisa quidem, neq; seruitura deinceps.
 Omnis liber erit portus mortalibus, omnis
 Et statio, sicut fuit ante: scelusq; peribit.

Tunc autem signum dabitur diuinitus ingens.
 Namq; relucebit clarissima stella, coronæ
 Assimilis claræ, cœlo uisenda sereno,
 Lucibus haud paucis: humanis nempe coronam
 De cœlo ostendet, qui præmia quærere certant.
 Nam tunc incipiet magnum procedere seculum
 Vrbi cœlesti, dispensatorq; uacabit
 Omnibus humanis, æui immortalis honores
 Qui teneat. cunctus tunc immortalia propter
 Præmia contendet populus, uictoria quando

B Accen-

Accendet præclara animos. nam rite licebit
 Cuilibet argenti claram petere inde coronam.
 Castus enim Christus ponet certamina iusta,
 Ornabitq; probos, æternaq; præmia reddet
 Testibus, ad mortis certamen euntibus usq;.
 Virgineis uero, qui pulchrè currere pergent,
 Aeternum munus dabit, & seruantibus æqui
 Omnibus humanis, generiq; alienigenarum,
 Et sanctè uiuendo deum noscentibus unum.
 Tum qui coniugio gaudentes, furta cauebunt
 Concubitus uetiti, dabit his quoq; munera larga,
 Immortalem spem. nam donum numinis omnes
 Sunt humanæ animæ: quas ullis flagitiorum
 Mortales maculis prorsum fœdare nefas est.
 Hoc certamē, hic est labor, hæc sunt præmia pu-
 Hæc uitæ porta est: hic est ingressus in æuū (gnæ:
 Aeternum. Deus hæc cœlestis iustitiæ
 Humanæ statuit uictricis præmia: quiq;
 Contigerint palmā, per eā ingredientur honestè.

Sed postquam toto signū hoc extarit in orbe,
 A teneris pueri uestiti tempora canis,
 Arctabunt homines, mutato cardine rerum,
 Pestes, bella, fames, lachrymæq; et luctus, abūde.
 Heu quorum nati χῶρας ἐνὶ θοινῆσιν οὐταί,
 Plangentes misere γενεὰς ἐνὶ φάσμασι σάφρας
 Cum membris terræ mandabunt omniparenti
 Puluere sanguineo fœdat: ô pessima secla,
 O nimium prauī, quos ultima proferet ætas.

Demen

Dementes, qui quid muliebria semina uincat
Non norint.

μη τίνισσι ἐφ' ὃ θεός μερόπων ἀνθρώπων,
μηδὲ συνείρεσι ἐγγύς

Cum quidam pro uatibus insinuat

Fallaces aderunt in terris uaticinantes,

Et Belial ueniet, facietq; insignia multa

Inter mortales. tunc sancti funditus, atq;

Electi, fidiq; euersi diripientur:

Nec non Hebræi, quos sæuior impetet ira,

Tum cum bis senis tribubus conflatus eoo

Adueniet populus, populūq; requireret Hebræum

Cognatæ stirpis, quem perdidit Assyriorum

Impetus. Interea gentes perdentur ab illis.

Postremo rursum uehementibus imperitabunt

Hebræis fidis electis, sub iuga missis,

Vt prius: imperium quoniā nō desinet unquam,

Omnia qui cernit, supremus, et incola cœli,

Palpebras hominum somno concludet opertas.

Felices famuli, Dominus quoscunq; reuersus

Inueniet uigiles. tangit uigilantia cunctos,

Semper ut expectet, nec somno lumina claudat.

Nam ueniet mane, aut sero, medio ue diei.

Adueniet certe, neq; me sententia fallat.

Dum dormitur, erit cœli ut stellantis ab oris

Cuncta die medio cernantur sidera cunctis,

Vnā cum binis facibus, properantibus annis.

Tunc quoq; cœlesti curru deuectus inibit

B 2 Terras

De Antichri-
sto.

Elias. Terras de cœlo Thesbites, signaq; trina
 Ostendet toti mundo uitæ pereuntis.
 Veh quas illa dies deprendet uentris onustas
 Pondere: quæ ue suo lactabunt ubere natos.
 Aut qui propter aquas habitabūt. ueh quib. illam
 Contigerit uidisse diem. nam totus ab ortu
 Solis ad occasus, austroq; aquiloneq; mundus
 Tetra inuoluetur noctis caligine cæca.
 Tunc ardens fluuius cœlo manabit ab alto
 Igneus, atq; locum consumet funditus omnem,
 Terramq; oceanumq; ingentē, & cærule ponti.
 Stagna, lacus, fluuios, fontes, Ditemq; seuerum,
 Cœlestemq; polum, cœli quoq; lumina in unum
 Fluxa fluent, forma deleta prorsus eorum.
 Astra cadent etenim de cœlo cuncta reuulsa,
 Humanæq; animæ frendebunt dentibus omnes.
 Fluminis ardentes, ignisq; & sulphuris æstu,
 In feruente solo cinis obteget omnia quando.
 Omnia tunc mundi uiduata elementa iacebunt,
 Aer, terra, polus, mare, lux, noctesq; diesq;.
 Tum non iam uolucres sulcabunt æra pennis,
 Non uada squamigeri pisces per salsa natabunt,
 Non ibit ponti per fluctus nauis onusta,
 Non glebosa boues pandi telluris arabunt,
 Non sonitum reddent percussæ flamine syluæ:
 Omnia sed puram molem conflabit in unam.
 Tum uero æterni genij patris immortalis
 Ηναρ * ἐρωμιηλ, Vriel, Saniel, Azaelq;

Que

Quæ mala quisq; hominũ patrauerit ante sciẽtes,
 E' tetrìs animas tenebris calignis omnes
 Iudicio sistẽt, ad formidabile patris
 Magni, immortalis solium nam solus & unus De ultimo iudicio. •
 Cõditor omnipotens rerũ non interit unquam,
 Iuraq; dicturus mortalibus æqua sedebit.
 Et tunc infernis animas, flatumq; sonumq;
 Cœlestis tribuet, compactaq; conuenienter
 Artubus ossa suis, carnes, neruosq; repostos,
 Et uenas, pellemq; priorem, cæsariemq;
 Sic coniuncta suis terrestia corpora ritẽ
 Membris, una dies reddet uitalibus auris.
 Tunc ferratarum portarum Ditis auari
 Claustra immania, duriq; infractiq; adamantis,
 Ingens ingenti Vriel conuulsa ruina
 Perrumpet genius: perlugubresq; figuras
 Omnes iudicio sistet: simulachra uetusta
 Titanum in primis, monstroforumq; gigantum:
 Tũ quas diluuium, tũ quas maris unda profundo
 Absumpsit: nec non quas serpentesq; feræq;
 Faucibus hauserunt auidis, uolucresq;, uocabit
 Ad solium cunctas: nec non quas igneus ardor
 Absorpsit flammis, ad iudiciale tribunal
 Coget adesse Dei, collectas undiq; in unum.
 Tum uero Sabaoth Adonæus, fulminis autor, 1
 Defunctos reddet uitæ, Parcasq; resoluẽt,
 Cœlesti residens folio, magnamq; columnam
 Figet. eò ueniet in nube æternus & ipse

B 3 Christus

Christus ad æternum, magno splendore, bonisq;
 Cum genijs: folioq; sedebit dexter in alto,
 Iudicet ut mores hominum, uitamq; proborum,
 Et sceleratorum. ueniet quoq; magnus amicus
 Supremi Moses, Abraham quoq; magnus et ipse,
 Isaac, atq; Iacob, Iasus, Daniel, Elias,
 Ambacou, Ionas, et quos gens perdit Hebræa.

Tū residens iudex solio, omnes perdet Hebræ-
 Qui post Eremiā fuerint, ut præmia digna (os,
 Accipiant, et quæ mortali quisq; patrarit

Maiores pec-
 nez.

In uita, soluant. igitur per flumen agentur
 Ignis inextincti cuncti: iustisq; salutem
 Omnibus indeptis, scelerati tempus in omne
 Perdentur, quotquot patrarint antè nefanda.
 Qui cædes faciunt, aut quorū conscia mens est:
 Mendaces, fures, uasri, pestesq; domorum,
 Mandones, fidei frangentes connubiorum,
 Detrectatores, petulantes, lege carentes,
 Et simulachricolæ: nec non qui patre relicto
 Magno, immortalī, dixere nefanda, piorum
 Carnifices, fidei nullius, perniciesq;
 Iustorum: neq; non qui commendante senectā,
 Et grauitate, uasri fallunt, uultuq; bisfronte
 Turpiter imponunt alijs, læduntq; nocenter,
 Fallaces, fama freti, uerbisq;, sed ipsi
 Pardis atq; lupis multo magis exitiales.
 Tum nimio tumidi fastu: tum scœnore scœnus
 Qui cumulant, magnis pupillos afficientes

Et uiduas damnis: uel qui quæſita ſceleſtè
 Dant uiduis, aut dant pupillis: qui ue labore
 De proprio cum dēt, exprobrāt : qui ue parētes
 In ſenio linqunt, neq; præmia digna rependunt
 Pro nutritatu. uel qui parere recuſant,
 Aſpera uel contra dixerunt uerba parentes:
 Vel qui deſoſitum ſeſe accepiſſe negarunt,
 Quiq; ſuis faciunt dominis contraria ſerui:
 Quiq; ſuum corpus conſpurcauere ſalaces:
 Vel qui uirgineam zonam ſoluere, latenter
 Congreſſi: uel quæ ſœtus in uentre necatos
 Eijciunt, & qui partum expoſuere neſandi,
 Quiq; ueneficijs uſi, ſeu ſœmina, ſeu uir:
 Hos immortalis, incorruptiq; columnæ
 Ira Dei affiget, quam circuit undiq; flumen
 Igni perpetuo manans, & eos ſimul omnes
 Aeterni patris genij nunquam intereuntis,
 Ignitis ſlagris, inflammatisq; catenis,
 Inſuper infractis uinclis, arctisq; reuinctos,
 Duris torquebunt pœnis. dein noctis in umbra,
 Obijcient monſtris, ſub tartara tetra geenna,
 Multis, horrendis, ubi nox æterna lacunat.
 Hinc ubi iam multis cruciatibus excruciarint
 Omnes. ut dignum tam praua mente: deinde
 Succedet fluuiio magno rota flammea circum.
 Hinc ubi pertulerint tot iam mala, totq; dolores,
 Diuerſi flebunt, dictu miſerabile, patres,
 Infantes pueri, matres, lachrymoſaq; matrum

Pignora sub māmīs, nec erit modus ullus eorum.
 Ploratus, neq; uox tristes distincta querelas
 Diuersas referet: uerum sub nocte profunda,
 Tartarea, nigra, laniante dolore, profundum
 Clamorem tollent: atq; in regione profana
 Ter tantum soluent, quantum fecere malorum,
 Igni defecti multo: tum dentibus omnes
 Stridentes, magna tabescent uiq;, sitiq;,
 Optandumq; mori dicent, fugietq; uocantes:
 Nondū mortis enim requiē, nō noctis habebunt.
 Multa quidem frustra supremi numina patris
 Orabunt: sed eos tunc auertetur apertē.

- 2 Secula nam septē dedit, usus uirgine casta,
 Ad respiscendum, spacium, mortalibus agris.

Bonorum
 præmia.

Ast alios, qui ius æquum coluere, bonumq;,
 Et quibus & pietas, & mens fuit optima cordi,
 Sublatos genij rapidum per fluminis æstum
 In lumen ducent, securaq; munera uitæ,
 Immortalis ubi magni uia trita Tonantis,
 Fontibus & trinis uinum, lac, mella scatebunt:
 Terraq; par cunctis, non ullis inuia muris,
 Aut interseptis, fructus feret uberiores
 Sponte sua: uictus communis, opesq; beatæ.
 Nam neq; pauper ibi, neq; diues, nemo tyrānus:
 Nec seruus, nec erit quisquā maior' ue minor' ue,
 Nō rex, non ductor: sed agēt cōmuniter omnes.
 Nec iam dicetur, uenit nox, aut ueniet cras,
 Aut transiuit heri: nec erunt quos multa fatigat

Cura

Cura, dies: non uer, æstas, autumnus, hyems' ue:
 Non nuptus, non mors, non emptio, uenditio' ue:
 Non occasus erit, non ortus: namq; creabit
 Ille diem longam. quin hoc quoq; conferet idem
 Ille pijs Deus omnipotens æternus: ab ipsis
 Oratus dabit ex ignis feruore perenni,
 Et gemitu seruare homines: hoc conferet illis.
 Namq; leget stabiles, æternôq; eximet igni,
 Perq; suos aliam in uitam mandabit, eamq;
 Aeternam nullo morituris tempore, campo
 Scilicet Elysio, longis ubi fluctibus olli
 Sunt Acherusiadis æternæ stagna profunda.

Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet
 Quæ demens omnes peccatis exuperarim,
 Nescia coniugij, laudandæ nescia mentis.
 Quinetiam, locuples cum uir meus esset, egenos
 Aedibus exclusi, feciq; nefanda scienter.
 Tu me Seruator tortoribus eripe diris,
 Quamlibet infamem, conspurcati; pudoris.
 Obsecro te porrò paulisper desine carmen,
 Sancte, potens rerum, magni rex maxime regni.

RVRVS IN SECUNDA PARTE

hæc inquit. Ex secundo libro de Deo.

ALtitonans, fœlix, cœlestis, habēsq; Cherubim
 Firmatum precor ut me planè uera locutam
 Paulisper recrees: animo nam sessa fatisco.
 Sed quid cor iterū quatitur mihi? mēs; flagello

B 5 Ictā,

*Ista, foras uocem prorumpere cogitur? omnes
 Ut moneam? rursus nimirum cuncta profabor,
 Que Deus effari mortalibus imperat aegris.*

*O homines, quib. est diuina in imagine forma,
 Cur temerè erratis, cur non per recta uiarum
 Vaditis, æterni memores patris omnibus horis?*

*De Deo Vnus & immensus Deus est, regnator & unus
 Aethereus, sese consistens totus in uno,
 Cuncta uidens solus, non aspectabilis ipse:
 Quem non humani saxo manus ulla, uel auro,
 Aut ebore artificis fecit, retulit' ue figurans:
 Ipse sed ipsum se seculo monstrauit ab omni,
 Quiq; est, quiq; fuit, qui porro deinde futurus.
 Cuius namq; Deum mortalis lumina possunt
 Cernere? que ue ferent uel uocē nominis aures,
 Cœlestis magniq; Dei, mundumq; regentis?
 Omnia qui dicto fecit, cœlumq;, salumq;,
 Et rapidum solis cursum, lunamq; tumentem,
 Sidereos ignes, solidam magnamq; parentem,
 Adam. Fontes & fluuios, ignem, noctesq;, diesq;.*

*3 Nimirum Deus is finxit tetragrāmaton Adam,
 Qui primus fictus fuit, & qui nomine complet
 Ortus, occasus, austrum, boreamq; rigentem.
 Ipse hominum solidam formā speciemq; creauit,
 Ipse feras fecit, reptiliaq;, atq; uolucres
 Hunc uos non colitis, frustra q;, errore pudendo,
 Anguibus & feli reuerenter sacrificatis,
 Et signis alijs hominum, saxisq; sacris,*

Anto

Ante profanorum delubrorum ostia stantes.
 Obseruate Deū, quiq; est, quiq; omnia seruat.
 Qui dum saxorum specie gaudetis inani,
 Non uenit in mentem iudex æternus, & idem
 Seruator, cælum qui telluremq; creauit.

In simulachri
 colas.

Heu stirps, effuso quæ gaudes sanguine, praua,
 Impia, uasra, hominū mēdax genus, atq; bilingue
 Insidians, dirum, mœchū, simulacbricolarum,
 Quorum uesanus stimulus præcordia uexat,
 Qui sibi prospiciunt rapiēdo, pro pudor, unis.
 Nam nemo locuples, & habens, impertiet ulli:
 Humanū sed erit prorsum genus omne scelestū.
 Non erit ulla fides penitus, uiduæq; frequentes
 Furtiuo, causa quæstus, utentur amore.
 Sortitæq; uiros conuenta iugalia frangent.

In avaros

Sed postquā Roma Aegyptū reget, imperioq;
 Frenabit, summi tum summa potentia regni
 Regis inextincti mortalibus exorietur.

De Christo.

Rex etenim sanctus ueniet, qui totius orbis
 Omnia seclorum per tempora sceptrata tenebit.
 Tuncq; Latinorum non eluctabilis ira
 Tres Romam tristi fatorum stamine perdent.
 Atq; suis homines perdentur in ædibus omnes,
 Tum cum de cælo torrens fluet igneus. cheu
 Me miseram, quando ueniet lux illa, diesq;
 Iudicis æterni, magni regisq; Deiq;.
 Nunc quid uos urbes ornatis, construitisq;
 Templisq; stadiisq; foris, signisq; uel auro,

Si qua

Si qua, uel argento fiunt, saxo' ue: futura
 Cum sit acerba dies, ad quam ueniat is oportet.
 Nam ueniet, cunctos homines cum nidor olentis
 Sulphuris afflabit. Verum iam singula pandam,
 Quæ mala sint homines passuri quasq; p urbes.

LIBER TERTIVS.

Postea uerbis progrediens, de impostore
 demone Antichristo hoc maxi-
 me modo loquitur.

De Antichri-
 sto.

X Augustinis autem uolenti-
 bus annis
 Adueniet Belial, qui celsa cacu-
 mina montes,
 Qui mare, qui magni lucentem

lampada solis,

Qui claram lunam, qui sistet lumine cassos,
 Multaq; signa quidem faciet mortalibus, at non
 Vera, sed error ibi suberit, falletq; frequentes
 Fidos, electos, Hebræos, lege carentes,
 Atq; alios, nondum quibus est audita Dei mens.
 Verum quando Dei prædicta minacia magni
 Aduenient, terrasq; petet flammata potestas
 Inflata, exuret Belier, hominesq; superbos
 Omnes, quotquot ei fuerint per fœdera iuncti.
 Tunc autem mundus manibus muliebribus omni
 In rerum summa parebit, eisq; regetur.
 Cum uero uidua in totum regnauerit orbem,
 Aurumq;

Aurūq; , argentūq; hominū , queis uita caduca
 Ferrūq; , æs q; , maris salsas iactarit in undas , (est,
 Omnia tunc mundo uiduata elementa iacebunt:
 Cum Deus æthereus cœlum conuoluet ad instar
 Libri, labetur uariis polus omnis ad imas
 Terras, & pelagus. rapidus fluet, igneus ingens
 Torrens: uretur tellus, pontusq; , diesq; ,
 Cœlestisq; polus: rerum natura creata
 Conuerteretur, & in molem purgabitur unam.
 Non iam leta globi iactabunt lumina: non nox,
 Nec matutinum : nec erunt, quos multa fatigat
 Cura, dies: non uer, æstas, autumnus, hyems ue.
 Iudiciūq; Dei magni, magnumq; sub æuum,
 In medium ueniet cunctis his deniq; factis.

Deest initium.

O liquidas undas, ô totam deniq; terram,
 Quæ sol exoriens, quæ labens aspicit orbem,
 Omnia parebunt in mundum rursus eunti,
 Propterea primus quod uires nouerit eius.

Sed cum dicta ad rem fuerint collata , minatus
 Quæ magnus Deus est olim mortalibus illis,
 Qui turrim Assyrijs in finibus ædificarunt,
 Cum cunctis eadem uox esset, stelliferumq;
 In cœlum uellent ascendere, continuoq;
 Immortalis *

Flatibus: at uenti magnam sublime ferentes.
 Turrim iecerunt, & litem conciliarunt

Babel.

Inter

Inter eos, urbemq; ideo Babylona uocarunt.
 Sed postquam cecidit turris, linguæq; fuerunt
 Vocibus inter se diuersis, terra deinceps
 Tota replebatur diuisis regibus. inde
 Extitit in terris decimum mortalibus æuum,
 Postquam diluuijs homines periere priores.

De Saturno
 historia.

Porro Saturnus, & Titan, Iapetusq;,
 Regnarunt: Cœlo quos, & Tellure creatos
 Dixerunt homines, Terræ Cœliq; uocantes
 Nomine, quod cūctos homines uirtute præirent.
 Tres terræ partes, ut sors cuiusq; ferebat,
 Quisq; suam regnabat habens, certamine nullo.
 Adiurarat enim pater, & diuiserat æquas
 Partes. Sed postquam senio confectus obiuit
 Mortem, tum natis (uiolata relligione,
 Iureq; iurando) contentio nata, quis omnes
 Inter mortales regis dominetur honore.
 Pugnaruntq; inter sese, Saturnus, & ipse
 Titan. at Iuno, Tellusq;, Venusq; coronis
 Gaudens, cum Vestaq; Ceres, pulchraq; Dione,
 Inter eos litem sedarunt, conq; uocarunt
 Reges, & fratres omnes, consaguineosq;,
 Et reliquos eius quoq; sanguinis, atq; parentum.
 Horum Saturno tribuit sententia regnum,
 Vtpote qui reliquis forma præstaret, & æuo.
 Verum Saturnum Titan iurare coegit,
 Ne marium natam sobolem nutriret, ut ipse
 Regnaret, postquam Saturnum fata uocassent,

Præ

ORACULA.

91

*Præsenio. Quod si quando Rhea parturiebat,
Titanes aderant, & mascula dilaniabant
Pignora, quotquot erāt: matrē nutrire sinentes
Foemineos partus. Sed quando tertius ille*

Iuno.

*Adfuit enixus, Iuno fuit edita prima.
Hic ubi foemineam sobolem uidere feroces
Titanes, illa ad se discessere reliſta.*

*Inde marem peperit puerum Rhea, continuoq;
In Phrygiam per tres furtim dimisit alendum
Iurisiurandi conſtrictos relligione,*

Iupiter

*Cretenſes: ideoq; Iouem dixere, quod eſſet
Miſſus. item furtim Neptunum miſit eodem.*

Neptunus

*Tertius editus eſt Pluto illi, prætereunti
Dodonā, unde liquēs Eurotæ deſluit amnis
Fluminis, inq; maris ſalſas prouoluitur undas
Mixtus Penæo, Stygium quē nomine dicunt.*

Pluto.

*Postquam Titanes autem didicere creatos
Saturno pueros, atq; eius coniuge furtim:
Titan collectis ſexaginta undiq; natis,
Saturnum uinclis, eius cum coniuge ſtrictum,
Abdidit in terram, cuſtodiuitq; tenebris.*

*Hoc ubi Saturni nati didicere, duello
Magno inuaſerunt illum, turbæq; cierunt.
Hinc eſt principium belli mortalib. ortum
Omnibus: hæc belli mortalibus extat origo.*

*Tum Deus exitio Titanas miſit, & omne
Titanum periit genus, & Saturnia proles.*

Postea ſurrexit tandem uoluentibus annis

Aegypti

Monarchiz. Aegypti regnum. Persarum deinde secutum est,
Medūmq; Aethiopūq;, atq; Assyriæ Babylonis.
Deinde Macedonicū regnū, Aegyptiq; renatum:
Post ea Romanum. Tum magnus uoce uolucris

Solomonis
regnum.

Pectora pulsauit mihi, præcepitq; profari
Singula: tum primum solus Deus insinuauit (ra.
Hoc mihi, quot nā sint hominū post regna futu
Namq; domus regno primū Solomonia coget
Phœnices Asiæq; duces, aliasq; marinis
Fluctibus ambitas gentes, Persasq;, Phrygesq;,
Pamphylos, Cares, Mysos, Lydosq; scatentes
Auro. post Græci ueniēt diri atq; superbi. (gens,

Macedonicū
imperium.

Deinde Macedoniae populus dominabitur in-
Qui belli horrenda mortales nube laceſset.
Cœlestis sedenim prorsum Deus eruet illum.

Romanum
imperium.

Post hæc imperium regni succedet aliū,
Excellens, ducibus multis, ex occiduiq;
Parte maris, multis quod terris imperitabit,
Et quatiet multos, & regibus omnibus olim
Terrorē faciet: multis ex urbibus auri
Diripiet multum, argentiq;. deinde per orbem
Aurumq; argentumq; erit; ornamentaq; rursum,
Mortalesq; prement: tandemq; existet eorum
Casus, ut iniusto incipient turgescere fastu,
Continuoq; in eis scelerum uis magna uigebit,
Masq; mari sese iunget, statuentq; pudendis
In lustris pueros. & erit tunc temporis ingens
Inter mortales angustia, cunctaq; turbans,

Cunctaq;

Cunctaq; cōtundens, & replens cuncta malorū,
 Turpis auaritiæ, iniustarum diuitiarum,
 In primisq; Macedonijs in finibus, atq;
 In multis alijs, odiumq; ciebit, & omnis
 Illis procedet fallacia: donec ad usq;
 Ventum sit decimum regnum, uigeatq; potestas
 Aegypti regis Græco de sanguine nati.

Tum demū surget magni præclara Dei gens; Christiani.
 Qua duce mortales omnes bene uiuere discent.
 Sed mihi qd menti Deus inijcit hoc quoq; fari?
 Quæ quib. anteibūt mala? quæ postrema sequē?
 Primum supplicio diuinitus afficiētur (tur?
 Titanes, prolesq; dabit Saturnia pœnas,
 Saturnum quoniam uinxit, matremq; pudicam.
 Deinde tyrannides in Græcis, regesq; feroces,
 Impuri, tumidi, qui iura iugalia frangent,
 Omnino prauī: neq; iam mortalibus ulla
 A bello requies. Phryges autem funditūs omnes
 Perdentur, uenietq; malum illo tempore Troiæ.
 Continuoq; malum Persas manet, Assyriosq;
 Omnēq; Aegyptū, necnon Libyā, Aethiopesq;
 Pamphyliosq; malum fuerit, Caresq; moueri,
 Mortalesq; omnes. sed quorsum singula pando?
 Finitis primis, nascentur deinde secunda
 Humano generi. quæ tandem prima uocabo?

Sunt uentura pijs mala, qui Solomonia circū
 Tempia colunt, hominū iustorū sanguine creti,
 Quorū progeniē celebrabo, genusq; paternum,

C

Et

Et cunctum populum: tu uero mente teneto
Omnia rite, uasfer mortalis, callide mentem.

Vrbs erit in terra Vchaldi

Vrbs erit in terra Vchaldi

Ex quibus est hominū proles iustissima, semper
Queis bona mēs cordi est, et rerū cura probarū.

Nam neq; decursum solis, lunæ ue rotantem,

Nec curant ea quæ per terras magna feruntur:

Nec magni Oceani rimando quærere fundum,

Non sternutantum, non præpetis omina pennæ,

Non cantatores, uates ue, uenena ue dantes,

Non imposturas fatuorum uentriloquorum:

Nec Chaldeorum prædicta per astra loquuntur,

Astra nec obseruant. nam sunt hæc omnia falsa,

Dementes homines quæ perscrutatur in horas,

In re exercentes animos quæ non iuuat hilum.

Quin miseros homines errores edocuerant,

Ex quo mortales agitat mala multa per orbem,

Vt rectisq; uijs, & iustis rebus aberrant.

At sunt uirtutis cultores, iustitiæq;

Non & auaritiæ, quæ tristia plurima conflat

Mortali generi, bellumq;, famemq; uagantem.

His modus est iustus demēsa per arua, per urbes,

Nec nocturna sibi rapiunt per furti uicissim,

Caprarum ue greges abigunt, ouium ue, bouū ue:

Nec terræ metas uicini summuouet alter,

Nec locuples quisquam diuexat pauperiorem,

Nec

Nec uiduus torquet, sed eis magis auxiliatur,
Semper subueniens oleo, uinoq; ciboq;
Semper & in populo felix, & diues egenis,
Pauperibusq; suæ partem largitur aristæ,
Vt fieri iubet & laudat diuina Dei lex,
Qui terram fecit communis ut omnibus esset.

Cum uero Aegyptum linquet, per iterq; suaue Israelitarum
exitus ex Aegypto.
Ex tribubus populus bis senis conditus ibit,
Sub ducibus missis diuinitus, isq; columna
Ignita per iter noctis gradietur opacæ,
Per totumq; diem nebulae præeunte columna,
Huic populo ductor dabitur uir magnus ab illo
Moses, quem inuētum propter regina paludem Moses;
Sustulit, & nati nutritum nomine dixit.
Hic igitur postquā populi dux, quē Deus extra
Aegyptum perduxit, eò peruenit, ubi mons
Sina fuit, legem de cælo tradidit illi, Lex
Omnia. cum tabulis scripsisset iusta duabus:
Et iussit fieri Deus: & si forte quis esset
Qui non pareret, pœnas is solueret ipsa
Lege, uel humanis manibus: si forte latêret
Mortales, tamen hic omni ratione periret.
Fecit enim terram communis ut omnibus esset.
Pectoribusq; bonam mentem Deus insinuauit.
His solis fruges tellus creat alma, remittens
Ex uno centum, diuinumq; uber adæquans.
Sed tamen his etiam ueniet mala pestis, eamq;
Non fugient: & tu delubra decora relinques

C 2 Et fu.

Et fugies, (etenim sanctū tibi linquere campum
 Fatale est) & ad Assyrios ducēris, apudq;
 Immites homines natos seruire uidebis,
 Vxoresq; omnisq; peribit uictus, opesq;
 Omnis plena tui regio terræq; marisq;
 Nullus erit mores quin istos oderit: omnis
 Terra tibi deserta iacebit, & ara relicta,
 Et magni delubra Dei, muriq; patentes,
 Omnia confident in humum: sanctissima quando
 Aeterni praecepta Dei de mente repellens,
 Fœdis seruisti simulachris: depositiq;
 Aeterni diuūmq; hominumq; satoris honore,
 Atq; metu, generis mortalis signa colebas.
 Propterea decies septem per tempora terra
 Omnis erit deserta tua, & mirabile sanum.
 Sed bonus exitus hinc et gloria maxima surget,
 Hoc curante Deo tibi, mortaliq; sed ipse
 Legibus augustis diuinis crede manendo,
 Dum tibi genua Deus defessa attollat in auras.

Tū Deus e cœlo regē demittet, is autē (æstu.
 Sanguine quosq; homines, ignisq; probabit in
 Regalis quædam tribus est: genus huius ab omni
 Peccato planē uacuum dominabitur olim,
 Incipietq; Dei renouatam construere ædem,
 Huc quoq; Persarū rex conferet omnis, & auro,
 Aereq; succurret, ferroq; ferente laborum.
 Nam Deus ipse dabit per noctem somnia sancta:
 Et recidiua, uelut fuerant, delubra resurgent.

VE

Instauratio
 templi post
 Babylonis ca-
 ptuitatem.

Vt mihi diuino requieta à carmine mens est,
 Orabam magnum genitorem, uis ut abesset.
 Sed mihi suggestit uocem sub pectora rursus,
 Perq; omnes terras præcepit uaticinari,
 Mentibus & regum res insinuare futuras.
 Hocq; mihi primum mentem dat dicere numen,
 Quanta immortalis Babyloni funera conflet, In Babylonz.
 Illa Dei quoniam magnam populauerit ædem.
 Heu Babylon, eheu hominũ genus Assyriorum.
 Totam peruadet sceleratam maxima terram
 Clades, & clamor uincentum perniciosus,
 Insultusq; Dei magni, qui carminis autor.
 Acrius ueniet Babylon tibi namq; superne.
 Descendet sacris cœli de sedibus inquam
 Aeternus furor, & peruertet teq; tuosq;.
 Tunc eris ut fueras, ceu nunquam nata fuisses.
 Sanguine tum multo replebere, sicut & ipsa
 Sanguine fundẽdo iustosq; bonosq; necasti, (gnũ.
 Sanguis adhuc quorũ nũc clamat ad æthera ma-
 Te quoq; magna manet clades Aegyp̃te domo. In Aegyp̃tũ.
 Quam tibi uenturã nũquã speraueris esse. (rum,
 Nam te per mediam gladius penetrabit acutus,
 Euenietq; tibi dispersio, morsq;, famesq;,
 Septena regum sub stirpe. deinde iacebis. (nes
 Heu tibi Gog, tractusq; Magog, qui diuidis am In Gog & Magog.
 Aethiopum medius: quantas tu sanguinis undas
 Accipies, pœnãq; domus dicẽris in orbe,
 Potabitq; nigrum tua roscida terra cruorem.

Heu Libyæ tellus: eheu mare, terraq; gentes

In occidenta-
Dea.

Occidua, uobis orietur tempus acerbum.
Vobis luctandum magni certaminis æstu,
Et grauis & duri: uobis est pœna luenda
Omnibus, & rigida pereundum sorte, quòd ædē
Aeterni magnam grauius uiolastis, eamq;
Ferratis grauius mandistis dentibus: ergo
Terrā istam plenam defunctis esse uidebis, (nis,
Quos pestis ue, fames ue, et numinis impetus om̃
Bella ue sustulerint, atq; implacabilis hostis.
Omnis terra tibi deserta, urbesq; relictæ.

Cometa.

Sole sub occiduo uerò uocitata cometa
Stella relucebit, gladij mortalibus index,
Et famis & mortis, præclarorumq; uirorum
Atq; ducum interitus magnorum, nobiliumq;.
Maxima præterea mortales signa monebunt:
Altus enim Tanais Mæotica stagna relinquet,
Liraq; depresso sulcos infindet in alueo
Frugifero. at fluctus cursum cohibebit abūdans.
Vasta barathra, labesq; ruent hinc oppida multa
Plena uiris: atq; hæc Asiæ labentur, lassis,
Cebre, Pandonie, Colophon, Ephesus, Nicæa,
Antiochia, Tanagra, Sinope, Smyrne, Marus,
Europæq; Cysagra, Clitus, Basilis, Meropea,
Antigone, Magnesia, Mycene, Panthia,
Gaza nimis fœlix, Hierapolis, Astypalea.
Tum scito Aegypti morti genus esse propinquū.
Tum melior qui transijt annus Alexandrinis,

Ex

Asianarum
urbium ruina.

Ex Asia quando suscepit Roma tributum.
 Verum Asiæ ueniet uel tripla pecunia rursum
 A Roma, pendetq; atrox iniuria pœnas.
 Ac quot sunt Italis Asianorum famulati,
 Viceni toties Asiæ cogentur in oris
 Pro mercede graues Itali tolerare labores.
 Innumerasq; pati, uictu cum paupere, multas.

O auro locuples, Roma prognata Latina
 Virgo tenella, procis multis optata frequenter
 Ebria, non ullo cum mundo seruaq; nubes.
 Sæpe tibi uellet teneros hera dura capillos,
 Et pœnas repetens ad terram sternet ab alto,
 Rursus & à terra sublimem tollet in altum.*
 Mortalis quòd erat uitiosa, iniustaq; uita.

Fiet arena Samus: Delus deleta latebit:
 Fiet Roma ruina: ita digerit omnia fatum.
 Nullaq; erit Smyrnæ pereuntis mentio uindex,
 Sed uitijsq; ducum, & prauorum consiliorum.
 * Pax autem tranquilla Asiæ gradietur in oris.
 Tunc & erit felix Europa, & fertilis æther,
 Annosus, firmus (tempestas grandoq; nulla)
 Cuncta ferens. uolucres, reptiliaq; omnia terræ.
 O fœlix, seu uir, ueniet qui tempus ad illud,
 Seu mulier, fœlix securæ munere uitæ.
 Nam bona lex omnis cœli stellantis ab oris,
 Iustitia comitante, homines inuiset, & unâ
 (Qua nihil est homini utilius) concordia sana,
 Atq; amor, atq; fides, et amoris in hospite uincla.

At mala lex, mordax liuor, dementia, & ira
 Mortales fugient: fugiet uis, pauperiesq;
 Cædes, letiferæ lites, & iurgia dira,
 Furtaq; nocturna, atq; malū tūc temporis omne.
 Detrimentū Asiæ sed grande Macedonia edet,
 In Romam. Europæq; nimis magnus dolor exorietur,
 Saturni de gente notha, seruisq; creata.
 Illa etiam firmam Babylona domabit, & omnis
 Quantum sol lustrat, terræ regina uocata
 Tristibus, infelix, fatis euersa peribit,
 In hoc uersu diuinaui. Errantesq; sua compescet lege nepotes.

Quin olim ueniet non expectatus in agros
 Fœlices Asiæ, humeros indutus amictu
 Purpureo, crudelis homo, importunus, et ardēs.
 Fulmine quippe citus fuit ille uir ante, iugumq;
 Durū Asiā totā premet, & madesacta cruorem
 Terra bibet multum, facta de cæde fluentem.

Hic erant multi uersus ita confusi, ut ex iis nullam
 possem elicere sententiam. Hos in hunc modum ut-
 cunq; uertere uerbis solutis conabar.

Sed tamē prorsus euersum omnē Idæ curauerit,
 Quorum quidem genus ipse uult deperdere,
 Ex eorundem genere illius genus perdetur.
 Radicem quidem unā dans, quā etiā euellet Mars
 Ex decem cornibus, seret autem apud stirpem aliam,
 Euellet purpurei generis genitorē pugnatorem.
 Atq; ipse à filiis quorū in unanīmē fatalem mas
 Corripitur. at tunc quidē agnascens cornu regnabit
 Erit

Erit etiā Phrygiæ frugiferæ protinus signum,
 Cum Rheæ prauum genus in terra fluctus
 Aeternū radicib. nūquā sitientib. q. germinauit,
 Fūditus prorsum perditum una in nocte fuerit,
 In urbe Antandro atiseis terræ Neptuni,
 Quam tum distabunt cognomen Dorelaon,
 Antiquæ Phrygiæ lachrymosæ nigræ,
 Erit igitur tempus illud cognomen Neptunus
 Antra terræ dissipabit, & mœnia soluet.
 Signa autem non boni, sed mali nascetur initium,
 Ciuilis belli tristes habebitis angustias. (guine,
 Aeneadas autem dans indigenæ cognatum san-
 Quamquā rursus præda hominibus amatoribus

Ilion, heu miseresco tui : nam crescet Erinny's Helena.
 In Sparta, specie eximia, fama q; perenni
 Egregium germen, diuexatura q; gentes
 Europæ atq; Asiæ populosas: præcipue q;
 Plangores, æstus q; tibi, gemitus q; datura,
 Semper, & æterna fama celebranda nepotum.

Quidā deinde senex falsorū scriptor, & ipsam Homerus,
 Mentitus patriam, nascetur, lumine captus
 Ille quidem, uerum præclara mente uigebit,
 Astringet q; modis carmen prædulce, duobus
 Mixtum nominibus: Chiō quoq; se ipse uocabit. 4
 Hic res Iliacas scribet, non sicut habebunt,
 Sed clare, uerbis q; meis utendo, modis q;.
 Primus enim uoluet librorum scripta meorum.

C 5 Isq;

Isq; uel in primis ornabit belligerantes,
 Hecloa Priamiden, & Achillea Peliona,
 Et reliquos etiam, quibus & res bellica cordi.
 Quin faciet diuos illis assistere, falsa
 Omnino scribens, homines cum morte caduci
 li fuerint, quorum tantum nuda ossa supersunt,
 Et quibus ingentem famam dabit ilion amplum.
 Sed tamen alterno res gestas carmine dicet.
 Et Lyciæ Locri proles mala multa creabit.

Te quoq; Chalcedon ponti sortita meatum
 Angisti, Aetolæ gentis populabit alumnus.
 Et tibi franget opes onerosas Cyzice pontus.
 Tu quoq; tunc Asiæ Byzantion arma fouebis,
 Et gemitus etiam accipies, multumq; cruorem,
 Altumq; imperium Lyciæ de uertice montis,
 Vndaq; reclusæ petreæ resonabit hiatu,
 Donec signa patrum iam cessent fatidicorum.

κυσίνῳ κητεῖρα πρὸ πάντων ἰδὼς οἶνον ἔλεο.

Circum te tumida resonabit Rhyndacus unda.

In Rhodum.

Tu quoq; diu nulli Rhode subdita, filia solis,
 Durabis, multaq; olim pollebis opum ui,
 Imperioq; maris primas euecta tenebis.
 Prædatamen studio tandem rapieris amantum,
 Cervicemq; iugo, diues, formosaq; subdes.
 Lydius at motus res Persidis expoliabit,
 Europæq; Asiæq; genus pertriste dolebit.
 At rex Sidonius, aliorumq; agmina pugne

In Samios.

Exitium Samijs conflabunt triste per æquor.

Sanguine

Sanguine terra fluens resonabit in æquora rauca
 Cæde uirum. uxores autem, lepidaeq; puellæ,
 Ah lamentantes sua tristitia damna querentur,
 Propter & occisos, & natos morte cadentes.

σημείον κτύπου σεισμῶ δι' ἐφείσει φάλαγγα.

Et multas animas hominū simul Orcus habebit. In Trallēsen.
 At Trallis uicina Epheso succussa tremente.

Terra, compositos muros, hominumq; labores
 Diruet, & latices feruentes terra refundet:
 Terra grauata illos, & sulphuris hauriet æstus,
 Regalesq; struet Samus ædes tempore certo.

Italia hoc tibi res cū externo Marte futura est. In Italos.

Sed te ciuilis (dictu miserabile) sanguis
 Affliget, celebrem nimium, positiq; pudoris.
 Feruida quinetiam recubans libamina propter
 ἀποροδὴν ἑθελος * ἐναρξίεται δ' αὐτὴν.

Nec tu blanda bonos mater, sed lacte fouebis
 Altrix sæua feras, iterum uir perniciosus
 Surget ab Italia. tunc diruta Laodicea
 Vrbs Carū præclara, Lyci splendētis ad undas,
 Magnanimi patris luctu defuncta silebis.
 Aestus Campanis ingens impendet ab urbes
 Depopulante fame, & longæuæ morte parentis
 Defleta. Cynus, Sardoq; , furente procella
 Magnæ hyemis, sanctoq; Deo seriète, profundo
 Mergentur, tectis sub gurgite nantibus alto.
 Eheu quàm multas sponsabit Pluto puellas.
 Intactas, iuuenesq; impubes æquore merfos.

Eheu

Eheu infantes oppressos gurgite falso

βασιλῆϊον ἄμφω

μυσῶν γὰρ μάκαιρα γένος βασιλῆϊον ἄμφω

τέξεται. tamen haud durabit tempore longo

Carchedon. Galatis aderit tristis quoq; luctus.

Et Tenedo ueniet suprema, at maxima clades.

Et Sicyon aeris tinnitu, teq; Corinthe,

αὐχίσει ἐπὶ πᾶσι, ἴσον δὲ βοήσεται αὐλός.

Vt requieta mihi diuino à carmine mens est,

Ecce iterū stimulat magnū mea pectora numen,

Meq; futura iubet per terras uaticinari.

Eheu Phœniquum marium genus & muliebre,

* Littoreasq; urbes omnes: nam nulla manebit

Ad lumen solis, communi in lumine, uestrū.

Nec uitæ numerus, nec erit tribus amplius ulla,

Iniustam propter linguam, uitamq; nefandam,

Quem triuere omnes reserantes ora profana,

Tetraq; dixerunt, iniustaq;, falsa; uerba:

Et contra magnum regemq;, Deumq; steterunt,

Ore; falsa malo uomuerunt: propter id ipsos

Cunctas terribilis per terras cæde domabit,

Et mandabit eis Deus heu tristissima fata,

Euertens urbes, & multas funditus arces.

In Cretam. Eheu Creta tibi, multum dolitura: manet te

Clades, pernicie te prostratura perenni,

Et te sumantem tota olim terra uidebit,

Semper & ardentem nunquam te desinet ignis.

In Thracas. Heu tibi Thraca, iugum quoniam seruile subibis,

Cum

Cum Græcos Galatæ permixti, Dardanidæq;
 Vastabunt auidè: tum te tua damna laceſcent,
 Externæq; malum terræ dabis, accipiesq;. (Eſis,
 Heu tibi Gogq;, Magogq;, alijsq; ex ordine cun- In Gog.
 Marſog, atq; Angō: tibi quot mala ſata propinquāt:
 Multa etiam Lyciæ genti, Myſæq;, Phrygumq;
 Pamphyliaq; cadēt gentis, Lydiq; frequētes, (eſt
 Mauriq;, Aethiopesq;, et quorū barbarā lingua
 Cappadoces, Arabesq;: quid autem ſingula pādo?
 Quotquot enim gētes uerſantur in orbe, tremen
 Omnib; immittet cladē Deus ille ſupremus. (dam

Barbarā gens uerò cum Græcos aggredietur; Græciæ ca-
 Multa quidē capita extirpabit lecta uirorum; lamias.
 Multas balantes hōminum corrumpet opimas,
 Mulorūq; greges, & equorū armenta, boumq;
 Infandoq; domos elegantes igne cremabunt,
 Multaq; diuerſum ducent captiua ſub orbem
 Corpora ui, molles pueros, cinctasq; parentes
 Ex thalamis, pedibus teneris quas ante iacentes
 Cernent in uinclis (conſtringet barbarus hoſtis)
 Omnia dura pati: nec erit tamen ulla poteſtas
 Sæuum pellendi bellum, uitamq; tuendi.
 Cernent diuitijs hoſtem, rebusq; fruētē
 Omnibus ipſorum, trepidi genibusq; tremētes,
 Et fugient unum centū, per eumq; peribunt:
 Quinq; autem magnū ſuperabunt agmen, & illi
 Turpiter utentur pugna, triſtiq; tumultu,
 Letitiāq; ſerent hoſti, Græcisq; dolorem;

Et

Et seruire iugum portabit Græcia tota.
 Cuncta simul tangent homines, bellumq; luesq;
 Et superum cœlum diuinitus ære rigebit;
 Nec pluuijs ullis madefiet ferrea terra.
 Post ea mortales omnes miserabile flebunt
 Igneq; vastari, nec ararier arua, seriq;
 Et mala multa dabit cœli terræq; creator,
 Atq; hominum fiet pars tertia sola superstes.

Ad Græcos,

Græcia principibus quid fidis morte caducis,
 Vltima quos leti non est euadere fata?
 Quorsum defunctis donaria uana reponis?
 Quid ue litas statuis? quis te malus error ad ista
 Mentis agit, magni linguentem numinis ora?
 Accipere omniparens nomē numenq; memento.
 Mille anni atq; aliæ sunt pēthe catōtades, ex quo
 Græcorum reges regnum tenuere superbi,
 Qui mala mortales docuerunt prima magistri;
 Tot simulachra deūm statuentes luce carentum,
 Ex quibus effectum est ut tam sapiatis inane.
 Verum quando Dei magni uos ira laceffet,
 Tunc agnoscetis conspectum numinis alti.
 Atq; omnes animæ mortales multa gementes,
 In cœlum rectâ manibus sublimē supinis,
 Regis opem magni incipient orare uocantes,
 Quærereq; ecquis eos tanta defendat ab ira.

Hoc quoq; discēdū, et memori tibi mētē tenen
 Funera uoluendis annis sint quanta futura, (dū,
 Græcia quando boues, et tauros cadet opimos,

Ad

Ad magniq; Dei templum libamina sistet,
 Effugiet creperum bellum, pestemq; metumq;
 Et seruire iugum tandem ceruice repellet.
 Sed tamē impia stirps hominū illucisq; uigebit,
 Dum finem hoc capiat tempus fatale, diesq;
 Non uos quippe Deo libabitis antē, peracta
 Omnia quā fuerint, statuet quæcunq; uoluntas
 Certa Dei, fieri quæ prorsum cūcta neceße est.

De Christia-
 nis.

Tunc hominū tandem surget gēs sacra piorū,
 Qui præcepta Dei retinentes mente supremi,
 Eius honorabunt casto libamine templum,
 Et suffiminibus. cædetur & hostia multa,
 Et tauri pingues, aries quoq; multus, ouesq;
 Primigeno partu natæ, cum pinguibus agnis,
 Quæ sanctæ magna procurabuntur in ara.
 Sortitiq; æquas partes, ex lege supremi,
 Oppida felices habitabunt, aruaq; læta.
 At uates præerunt, quos immortalis honorat,
 Quiq; bonum portāt cunctis mortalibus ingēs:
 Solis quippe deus sanum donauit habere
 Consiliumq;, fidemq;, bonāq; in pectore mentē.
 Nec uerō uanis erroribus ulla laboris
 Humani monimenta colunt, aut ære uel auro
 Cusa, uel argento simulachra, uel intereuntum
 Ligno, uel saxo factorum signa deorum,
 Aut creta aut minio uiuos in imagine uultus,
 Quæ stultitia mortales mentis adorant:
 Verū protendunt castas ad sidera palmas,
 Ex lectoq;

Ex lectoq; manus surgentes mane repurgant
 Semper aqua, atq; Deū. qui semper magnus, hō
 Aeternū: post quē patres, matresq; deinde (norāt
 Antē omnes homines sancti meminere cubilis:
 Nec maribus pueris sceleratē congregiuntur,
 Sicut Phœnices, Aegyptusq;, atq; Latini,
 Frugiferensq; alijs cum multis Græcia terris,
 Persis, & Galatis, Asianisq; omnibus, aliam
 Aeterni legem qui contempsere Tonantis,
 Pro qua re Deus in mortales sæuiet omnes,
 Immittetq; famem, plangores, bella, malā rem;
 Pestem, perniciem, lachrymas, tristesq; dolores:
 Aeternum quoniam sancte decorare parentem
 Nolentes, hominum generis simulachra colebāt
 Facta manu, stupidi: in rupes quæ iacta cauatas
 Mortales abdent, magno cogente pudore;
 Cum nouus Aegypti rex septimus imperitabit
 In propria terra, de Græcis annumerandus,
 Cui Macedo imperio dominabitur imperiosus.
 Antiochus. Ex Asiaq; aquilæ ueniet rex magnus ad instar,
 Ardens, qui terrā peditumq; equitūq; cateruis
 Obducet, qui cuncta malis labefacta replebit,
 Et regnum Aegypti prosternet, & omnia secum
 Asportans, uastum discedet prædo per æquor.
 Tumq; genu flectent album regiūq; Deoq;
 Magno immortalī per terras omniparentes.
 Et fabrefacta manu confident omnia flammis.
 Tunc Deus humanis concedet gaudia magna,
 Terraq;

Terraq; & arboreæ stirpes, pecudūq; cæteræ
 Innumere ueros fructus mortalibus edent,
 Vinum, dulcēq; mel, niueū lac, quodq; uel inter
 Omnia frumentum mortales adiuuat ægros.
 Sed tu mortalis, uersuta mente, malaq;
 Noli diuitijs nimis inuigilare, sed illis
 Missis, conuersus numen placare memento,
 Et mactare Deo taurorum corpora centum,
 Primigenosq; agnos, caprasq; uolantibus horis.
 Quære Dei facilem æterni placando fauorem,
 Qui solus Deus est, nec quisquā est alter ab ipso.
 Iustitiam colito, nulliq; iniurius esto.
 Immortalis enim iubet hæc mortalibus ægris.

Admonitio
ad homines.

Tu uerò magni uitato numinis iram.
 Tum cum mortales omnes petet exitialis
 Pestis, & horribili pœnarum strage prementur,
 Et regem capiet rex, terramq; auferet illi:
 Et gens delebit gentem, populosq; dynastæ,
 Diuersasq; duces omnes fuga pellet in oras,
 Mutabitq; homines tellus, & barbara totos
 Græcorum pingues agros populata potestas
 Tolle diuitias, & nata seditione
 Ipsi inter sese contendent, scilicet aurum
 Propter & argentū (tantū malesuada malorum
 Cogit auaritia) inq; alienis finibus omnes
 Nullis claudentur tumulis, inhumataq; sæuis
 Corpora uulturibus linquent lanianda, ferisq;.
 Factaq; cū fuerint hæc omnia funditus, ingens

Terræ cala-
mitates.

D

Reliquias

Reliquias tellus consumet luce carentum,
Semina nec prorsum capiet, nec arabitur ipsa,
Infelix hominum testans scelus exitiale. *

Tempore longinquo multis uoluentibus annis
Peltas & clypeos, gæssos, diuersaq; tela.
Nec de quercetis lignum scindetur ad ignem.

Et tunc sole Deus regem demittet ab alto,
Qui totam terram diris recreabit ab armis,
Occisus alijs, alijs in fœdera iunctis.

Nec uero propria disponet is omnia mente,
Sed laudanda Dei magni decreta secutus.

Atq; iterum magni florebit amata Dei gens
Diuitijs, auro atq; argento, purpureoq;
Ornatu: tellusq; parens gaudebit, & equor,
Plena bonis: etiamq; inter se feruere reges
Incipient ira, meditantes corde nefanda.

Inuidia nihil est peius mortalibus agris.

Sed crebri terram gentiles rursus eandem
Inuadent reges, leti sibi fata ferentes.

Namq; Dei magni tentabunt depopulari
Sacra, uirosq; bonos: cum fines ingredientur
Circum urbem reges peruersi sacrificabunt,
Quisq; sui solij dominus, populiq; rebellis.

At Deus ingenti ad socordem uoce loquetur
Et tardum populum cunctum, iustasq; reposcet
Iudicio pœnas, magnus, dextraq; peribunt
Omnes æterna, & cœlo labentur ab alto

In terram ardentes enses, uenientq; corusce

Lampæ

Lampades in medios homines splēdore micātes.
 At terra om̄iparens illis perculsa diebus
 Numinis æterni dextra, piscesq; marini,
 Terrestresq; feræ omnes, et genus omne uolātū,
 Humanæq; omnes animæ, maria omnia, uultum
 Aeterni horrescent, exalbescētq; timore.
 Ille sed immanes, excelsa cacumina, montes
 Rumpet, cæruleiq; Erebi domus ima patebit.
 Excelsis uero putescant montibus antra,
 Plena cadaueribus: manabunt sanguine cautes:
 Omnia complebunt torrentia flumina campos.
 At muros omnes hominū, quibus improba mens
 Vasta ruina trahet, quia legem iudiciūq; (est,
 Nesciuere Dei magni: quin insipienter
 Hastas sacratam cuncti uibrastis in ædem.
 Omnes ergo Deus bello multabit, & ense,
 Igneq; & undanti pluuiā: tum sulphur ab alto,
 Et lapis in densa, perniceq; grandine, cœlo
 Depluet, & leto perimentur quadrupedantes,
 Tum Deus æternus noscetur, qui facit illa.
 Fletus & immensam terram, clamorq; cadentium
 Replebit, tacitiq; omnes manante luentur
 Sanguine, nec tellus illa de strage cruorem
 Non bibet, explebitq; feras caro dilaniata.
 Ipse mihi Deus hæc dedit omnia uaticinari,
 Magnus et æternus, qui quod uel mēte reponit,
 Non fieri prorsus nequit, & contingere finem:
 Namq; Dei nescit mentiri spiritus orbi.

Beatorum
fœlicitas.

Interea magni proles secura Tonantis
Circum ædem uiuent, & lætabuntur in illis,
Namq; creator erit (qui iudicat omnia iuste,
Omnia qui solus princeps regit) autor eorum,
Solut enim præsens claudet munimine tutos,
Ardentiq; uelut muro, circundabit igne.
Ergo urbes nullo bello, sedesq; tenebunt,
Quando nulla manus belli premet: ipsa sed illos
Aeterni armipotens defendet dextera sancti.
Tunc omnes pariter fabuntur et insulæ, et urbes,
Quanto illos adamet Deus immortalis amore,
Omnia quippe quibus certent prodesse iuuando
Auxilijs, cœlum, rapidus sol, ipsaq; luna.

Hic uersus ui
detur transla
ticius.

At terra omniparens tremesciet tẽpore in illo.
Tum dulci incipient meditari carmine laudes.
Huc omnes, positis genibus, simul ore precemur
Aeternum, magnumq; Deum, regẽq; perennem.
Ad sacra mittamus, solus quando ille potens est,
Supremiq; Dei legem simul excutiamus,
Quæ sola in toto pollet iustissima mundo.
At nos æterna errantes à lege Tonantis,
Morte caducorum statuas, & signa uirorum,
Numina facta manu, fatui ornabamus honore.
Eia age diuino in populo per tecta domorum
Suppliciter rerum oblectemur laude parentem,
Arma per extensam relegentes hostica terram,
Per septem longos annis uertentibus orbes,
Peltas, & clypeos, galeas, diuersaq; tela,

Tam

ORACULA.

9

Tam multos arcus, hastas, celeresq; sagittas.
Neu de querceto lignum scindatur ad ignem.

Sed satis est tandē: iam desine Græcia fastum,
Vtq; Deum æternū magnūq; precere memento.
Mitte et in hanc urbē populū cōsulta petentem,
Qui de sacrata est magni tellure Tonantis.

Ne Camarinam agita: nam præstat non agitari.
Pardalin è lecto, ne nanciscare malam rem.

Comprime te, tumido neu tantū corde superbi,
Vt nihil indubites durum certamen inire.

Sed magnum uenerare Deū, quo participes hæc,
Cum finem hoc capiet tempus fatale, diesq;.

Iudiciūq; Dei mortalia pectora magnum
Æterni, magno imperio cogente, subibunt.

Nam terra omniparens fruges mortalibus almas
Edet inexhaustas, olei, uiniq;, cibiq;.

Dulciaq; ex alto cœlo rorantia mella,

Arboreos fructus, nitidas pecudesq;, bouesq;.

Agnos, atq; agnas pingues, hædosq; caprarum,

Et niueo fontes erumpent lacte suaues.

Oppida plena bonis, et pingua culta uigebunt,

Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus,

Nec tremefacta gemet nutanti pondere tellus.

Nec bellum, nec erit sentorū squalor agrorum,

Aut famis, aut fruges uastantis grādinis horror.

Verum pax terris florebit in omnibus alta:

Ad metasq; dati regem rex diliget æui,

Communemq; Deus toto componet in orbe

D 3

Æter,

Aeternus legem, cœli qui sidera torquet.
 Qua quicquid facient mortales lance librabit.
 Nam solus Deus est, & nescit habere secundum.
 Ipse hominum vires immanes igne cremabit.
 Sed mea pectoribus uestris consulta tenentes
 Viuentem colite, & cultus uitate nefandos,
 Confusumq; maris lectum fuge, adulteriumq;
 Enutri proprios natos, occidere noli.
 Nam Deus æternus peccantes opprimet ira.
 Tunc autem regnum tempus componet in omne
 In cunctos homines, sancta cum lege piorum
 Donauit gentem, queis terrâ pandere cunctis
 Promisit, portusq; beatorum orbis, & omnem
 Lætitiâ, mentemq; æternâ, & gaudia semper
 Duratura. ferent & thus, & munera larga
 Omnibus ex terris ad magni sana Tonantis. (est,
 Nec uenturo hominum generi domus ulla futura
 Præter fidû hominē quē dat Deus, ad uenerandû.
 Namq; Deo dicent homines genitore creatum,
 Omnes & campi calles, & littora dura,
 Et celsi montes, & sæua fluenta profundi
 Tunc pedibusq; dabunt faciles, remisq; meatus.
 Pax etenim terrâ peragrabit summa bonorum,
 Et gladios tollent afflati numine uates,
 Ut qui iura dabunt, reges mortalibus æqui,
 Diuitijsq; homines iustis potentur. habebit
 Iudicium quoniam magnus Deus, imperiumq;.

Ad ecclesiâ.

Gesti læta puella, tibi nam gaudia semper
 Duratura

Duratura dedit cœli terræq; creator,
 In te habitaturus: tibi lux æterna manebit:
 Cumq; lupis agni per montes gramina carpent,
 Permixtiq; simul pardi pascuntur, & hœdi,
 Cum vitulis urfi degent, armenta sequentes,
 Carniuoruscq; leo præsepia carpet uti bos,
 Et pueri infantes colubros in uincula mittent,
 Terrebitq; feras in terris debile corpus,
 Cum pueris capiēt somnos in nocte dracones,
 Nec lædēt, quoniā Domini manus obteget illos.

Signa tibi uero dicam clarissima, per quæ
 Omnia cum terris sint perficienda uidebis.
 Cum uisi fuerint cœli stellantis in oris
 Nocturni gladij, casus ad solis & ortus,
 Puluis & è cœlo terram descendet in omnem
 Protinus, & medio cursu lux aurea solem
 Deseret, & terram fulgenti lumine luna,
 Sanguineis guttis stillantibus, irradiabit,
 Signaq; saxa dabunt, & in alta prælia nube
 Cernetis peditumq; equitumq;, sonantib. auris,
 Quali uenantes prædas clamore fatigant:
 Hanc finem belli faciet Deus incola cœli.
 Sed magno regi decet omnes sacrificare.

Hæc sunt quæ moneo Assyria Babylone pfecta,
 In Græcos ignis missus, fanatica, cunctis
 Exponens diuina Dei præsignificata *
 Mortali ut generi diuina enigmata pandam.
 Et tamen ex alia patria me Græcia dicit,

Sibyllæ ge-
 nus.

Ex Erythra natam, positiq; pudoris. at illi
 Matre ferent Circe, Gnosto me patre Sibyllam,
 Insanam, falsam: sed cunctis deniq; factis,
 Tum celebris uobis ero: nec me dixerit ullus
 Amplius insanam, sed uatem numine plenam,
 Cui Deus ostendit quæcunq; parentibus idem
 Ante meis, & quæ fuerint, quæ sintq; futura,
 Omnia perdocuit, mentem ueracibus implens,
 Ut mortale genus (uenturaq; quæq; fuerunt,
 Pandens) admoneam. siquidem cum dilueretur
 Mundus aquis, cū uir solus probus exuperauit
 Quidā, quē per aquas uexit domus eruta syluis,
 Et pecudes, et aues, rursus impleretur ut orbis,
 Eius ego nurus, eius item defanguine nata,
 Cui prima acciderunt, postrema ostēsa fuerunt.
 Hactenus ore meo uera omnia prodita sunt.

LIBER QVARTVS.

De Deo, & diuersis regionibus
 ac insulis.

Vdi gens Asiæ nimis, Europæq;
 superba,
 Hec quæ mellifono uerissima uat-
 ticinari
 Ore paro, nostro dictata à numi-
 ne magno:

Non oracula quidem dantis mendacia Phœbi,
 De Phœbo, Quem dixere Deum, quem falso nomine uatis

Vani

Vani apellarunt homines, sed numine magno
 Flante Dei, quæ non hominū manus ulla dolauit De Deo
 Mutis a similem signis, saxq; politis,
 Nec domus est olli, saxum nec in æde sacratum,
 Voce carens, surdum, mortalibus exitiosum:
 Sed quem de terra mortali lumine non est
 Cernere, metiriq; manu, neq; fingere tactum.
 Omnes qui cernens, à nullo cernitur ipse.
 Cuius in imperio nox est tenebrosa, diesq;
 Lunaq;, sideraq;, et sol, piscosumq; profundum,
 Tellus, et fluuij, fontesq; perenne scatentes,
 Arborei foetus, uites, animalia, oliuæ.
 Hic mihi uerberibus mentē quatit acribus intus,
 Ut tum quæ nūc sunt, tū quæ uentura trabuntur,
 A' primo, undecimum donec iam uenerit æuum
 Mortali generi referam certissima, namq;
 Ipse mihi pandens narrauit cuncta, sed audi
 Omnia tu populus, dicit quæcunq; Sibylla,
 Veridicas, in cæto fundens ex ore loquelas.

Vera pietas

Felices hominum illi uersabuntur in orbe,
 Quilaudar: Dei supremi numen amabunt
 Ante cibum et potum, freti pietatis amore:
 Omnia qui uisu templa auertentur, et aras,
 Ex lapidum uanas stupidorum pondere moles,
 Sacrifico fœdas animantium, quadrupedumq;
 Sanguine: suspicientq; Dei decus unius ingens.
 Nec diram facient cædem: neq; lucra parabunt
 Grandia per furtum, quæ sunt deterrima planè:

D s Nec

Nec uetitum alterius cupient scdare cubile:
 Mascula nec turpi maculabunt corpora tactu,
 Atq; horum moresq; pios, uitæq; tenorem (est:
 Haud imitabūtur reliqui, quibus improba mens
 Sed tetrīs illos sannīs, risuq; sequentes,
 Affingent illis dementes crimina falsa,
 Crudeles, ipsi quæcunq; nefanda patrarint.
 Omne hominū genus est monitis accredere durū.
 Sed cum iudicium iam tandem uenerit orbis,
 Censebitq; pios homines Deus ipse, malosq;,
 Atq; malos rursum tenebras detrudet ad imas:
 Tum demum noscent quā flagitiosa patrarint.
 Terra pijs autem nutrix habitanda manebit,
 Dante Deo flatum, uitam, uictumq;. sed hæc sunt
 In decimo penitus seculo omnia perficienda.
 Nunc autem à primo seculo uentura recludam.

Assyriorum
imperium.

1 Principiò Assyrii mortalib. imperitabunt
 Omnibus, ætatesq; tenebunt imperio sex,
 Ex quo cœlestis sæuas ob numinis iras,
 Terras atq; homines omnes, urbesq;, profundū
 Obruit æquor aquis, ex eluione redundans.
 Quos Medi tollent tumidi, soliumq; tenebunt,
 Bina quibus tantum procedent secula rerum.
 Nox erit in medio spacio tenebrosa diei,
 Astraq; deficient cœlos, & luna globosa,
 Et tellus magni motus concussa tremore
 Vrbes euertet multas, hominumq; labores,
 Emergentq; maris fundo tunc insulæ ab imo.

Medorum.

Euphræ

Euphrates sed cum manabit sanguine magnus

Tum Medi & Persæ belli certamine duro

Perfarum.

Confligent, & ibi Persis uincentibus hastis

Diffugient Medi Tigris trans alta fluenta.

Fiet & in mundo Perfarum summa potestas,

Aetas una quibus posita est sine principe felix.

Existent & quas homines odere, malæ res,

Conflictus, cædesq; fugæq; & seditiones,

Excisæq; dabunt arces urbesq; ruinas,

Græcia cum planū tranabit ad Hellepontum,

Et tristes Asiæ fastu seret horrida clades.

Deinde per Aegyptum glebosam, frugiferamq;

**Ægypti fa-
mes.**

Frugum inimica fames totis grassabitur annis

Viginti: cum nescio quò subter sola terræ

Nilus aristarum pater abdet nigra fluenta.

In Græcos autem ducet rex magnus in armis

Xerxes.

Ex Asia innumeras naues, solusq; liquentes

Per fluctus pedibus, per terras nauibus ibit.

Quem bello profugum accipiet miserabilis Asis. 2

Siciliam uero miserandam, funditus omnem

In Siciliam.

Igneus exuret torrēs, immanibus Aetnæ

Euomitis flammis, & maxima corruiet altis

Fluctibus absorpta urbs. aget et discordia Græ-

Atq; inter sese bellis immane furentes (cos,

Multas excindunt urbes, multosq; necabunt,

Cum tamen inter eos anceps uictoria ludet.

Sed cum procedet decimum mortalibus æuum,

Tum Persæ seruiile iugumq; metumq; subibunt.

Porro

Alexander:

Porro autē ſceptriū Macedo cum uictor habebit,
 Thebis adueniet tandem expugnatio triftis,
 Inq; Tyro degent Cares, Tyriq; peribunt.
 Totaq; littoreis Samus obducetur arenis.
 At Delus, non iam Delus, delebitur omnis.
 Et Babylon ingens uiſu, certamine parua,
 Mœnibus ab nimium fidens, ſpes paſcet inanes.
 Baſtra colet Macedo: qui uero Baſtra tenebunt,
 Et Suſas, fugient in Græcos protinus omnes.

Italix impe-
 rium.

* liquida cum Pyramus unda
 Ad ſacram littus profundens inſulam adibit.
 Concidet & Sybaris, & Cyzicus, oppida quando
 Labentur magno terra ſeruente tremore.
 Et Rhodijs clades ueniet poſtrema, ſed ingens.
 Nec ſemper Macedo dominabitur, occiduūq;
 Surget ab Italia bellum, cui ſubditus orbis
 Subdet colla, iugis Italix ſeruire coaſtus,
 Procumbentq; tuæ Carthago funditus arces.
 Teq; olim motus, infelix Laodicea,
 Pronam conſternet, rurſumq; reponet in urbem.
 Tu quoq; te captam miſeranda Corinthe uidebis.
 O Lybiæ pingues agri, te terra tremiſcens
 Pronam ſparget humi, cupiesq; agitata cadendo
 Querere diuerſas fugiens, uelut aduena, terras.
 Armenia & tibi uis inſtat ſeruilis ab ipſa
 Italia, magnam quæ numinis eruet ædem.
 Sed cum ſtultitia freti, pietate repulſa,
 Infandas facient cædes ὄρνυμι

Tune

Tunc ex Italia rex tanquam transfuga, magnus, Nero.
 Perditus, Euphratis fugiet trans perfidus amnem,
 Cum scelus infandum patravit, matre necata:
 Multaq; præterea, manibus confusus iniquis.
 Et circum sacrum Romanum sanguine multi
 Fœdabunt terram, patrios cum sugerit ille
 Trans fines. Syriam uero Romanus adibit
 Bellator, qui cum delubra cremauerit igni,
 Imbuet horrendam multorum cædibus hastam,
 Et Iudeorum latos populabitur agros.

Vespasianus.

Tunc idem motus perdet Salamina, Paphūq;
 Cum circumfusa Cyprus turbabitur unda.
 Flamma sed Italico postquam succensa furore,
 In cœlum magno torrens ardore feretur,
 Exuretq; urbes multas, hominesq; necabit,
 Aetheraq; implebit fuligo multa, cinisq;
 Et minio similes guttæ labentur ab alto,
 Tunc noscenda uenit cœlestis numinis ira,
 Immeritum quoniam genus occidere piorum.
 Tunc & in occasum uenient certamina belli
 Surgentis, profugusq; uibrata magnus in hasta
 Romanus multis traiecto Euphrate cateruis.
 Infœlix iam non urbem te Antiochia uocabunt,
 Stultitiam propter Italis labêre sub hastis.
 Et Scyrum perdet tunc pestis, & aspera pugna.
 Heu Cypre infœlix, te tempestatibus actam
 Iactabit ualidis uasti maris unda procellis.
 Ast Asia ueniet permagna opulencia, quando

In his duobus
uerſibus diuī
naui.

Que

Quæ Tiberi-
us congeffit,
Nero prode-
git.

Admonitio
ad homines.

Quæ sublata domo prædiuite Roma recondit.
Post alia inde quidem præstabit duplici summa.
At uastans urbes Mæandri ad fluminis undas,
Quæ sunt turræ per pulchræ depopulabit
Dira fames, fluctus atros Mæander ut abdet.
Verum quando fidem impietas humana sugarit,
Audacesq; homines, uitam uiuendo scelestam,
Improba crudeles facient, infandaq; multa:
Nec modo iustorum rationem nullus habebit,
Sed perdent omnes uesana mente furentes,
Læti flagitijs, manuumq; cruore madentes:
Tunc non iam lentus cuiquã Deus esse putetur,
Sed genus humanum cunctum disperdere magnus
Aestu durescens. ah uos resipiscite stulti
Mortales, magnumq; Deum irritare cauete,
Ponite sed gladios, gemitus, cædesq;, nefasq;
Et totum fluuio corpus mersate perenni.
Tum manibus passis ad sidera, præteritorum
Poscite factorum ueniam, sanateq; factis
Impia facta pijs: nam sic Deus ipse uicissim
Consilium uertet, neq; uos excinet, & iram
Sedabit rursum, si uos modo mente coletis,
Qua nil gratius est illi, pietatis amorem.
Sin autem mihi non credetis, & impietate
Capti, cuncta malis hæc auribus accipietis,
Igni flagrabit mundus, signumq; dabunt hæc:
Enses atq; tubæ simul, & sole exoriente
Terribilem sonitum, mugitumq; audiet omnis

Mundus, & exuret terram omnē torridus ignis.
 Hinc genus humanū postquā delerit, & omnes
 Vrbes & fluuios exusserit, atq; profundum,
 Omnia fient hęc mixtus fuligine puluis.
 Omnia sed postquā in cineres collapsa iacebūt,
 Et Deus obruerit tantum qui accenderat ignem,
 Ossaq; cum cinere: orbem tunc iterum Deus ipse
 Qui nero impietate *

Peccarint, iterum iniecta tellure tegentur.
 Contra iterum in terris uiuent pietatis amici,
 Ipsis dante Deo flatum, uitamq;, cibumq;,
 Seq; pijs omnes multum debere putabunt.
 O nimium felix, ueniet qui tempus ad illud.

LIBER QUINTVS.

Vnc dicenda mihi lugubria tem-
 pora, fama
 Clara Latinorum, qui post tellure
 repostos.

Aegypti reges, habituros proxi-
 ma regna,

Post ciuem Pelles, oriens cui paruit omnis,
 Diues & occasus domitori, quemq; Philippo
 Restituit Babylon, demonstrauitq; putatum
 Ammonis falsa Iouis ortum semine fama:
 Assaraci existent de stirpe & sanguine creti,
 Author erit quorum qui Troiæ diffidit ignes.
 Post reges autem multos, & bellipotentis,

Alexander

Romul.
 Aeneas,

Postq;

Romulus &
Remus.
1. Cæsar.
Julius.

Postq; seræ geminos capras comedentis, ouesq;
Primus erit regum, cuius capitalis habebit
Litera bis decies, poterit qui plurima bello,
Et numeri formam primam denarij habebit.

Augustus.

Proximus hūc princeps sequitur, quē litera signat
Prima elementorū, horrebit quē Thracia terra,
Et Siculo, et Memphis: Memphis cui causa ruinae

Antonius.
Cleopatra:

Culpa ducum fuit, & mulier seruire rebellis,
Per fluctus elapsa, feret quoq; gentibus ille
Leges, & subiget cūcta. & post tempore longo

Tiberius.

Imperium tradet cuidam, cui prima ualebit
Litera tercentum, qui charum nomen habebit
Fluminis, & Persas, Babylonemq; aggredietur,
Et tandē rigida percellet cuspide Medos.

Gaius.

Deinde notā trini numeri sortitus habebit
Imperium

ἐς δένα ὅς ἐστιν ἄρχηι νεπέλω ἐπὶ πρῶτον
ἐσσετ' ἀνάξ. νεῖκος δὲ βαβυλῶνος ὠνεαοῖο
ἵξετ' ὑδῶν ἀμύμων ὅτι ἀυσονίῳ ἀίξας.

Nero.

Quē uero dominū nota quinquagesima signat,
Dirus erit serpens, spirans lachrymabile bellum,
Distentasq; manus perdet suæ originis olim,
Cunctaq; turbabit certans, plebemq; trucidans,
Et permulta patrans, bifidas & diuidet undas,
Et percellet Atho. sed funditus interimetur:
Deinde reuertetur, seseq; Deo æquiparabit.
Sed non esse deum tandem Deus arguet ipse.
Post quem tres reges à sese alterna peribunt.

Galba, Otho,
Vitellius.

Hinc

Hinc ueniet quidam magnus, cæsorq; malorum, *Vespasianus.*
 Quem nota perspicue decies septena docebit.

Filius ast huius, nota quem tricesima monstrat, *Titus.*

Auferet imperium: post quem fatale tenebit
 Imperiũ, numeri quem quarti littera signat. *(bit. Domitianus.*

Hinc quinquagenũ numerũ uir honestus habe- *Nerua:*

Quem sequitur, cui dat nota tricenaria nomen, *Traianus.*

Gallus montiuagus, properas orientis ad arma.

Triste nec effugiet fatum, fessusq; iacensq;

Mortuus externa tectus tellure premetur,

Floris de uento uocitati nomen habente.

Post hunc argento galeatus, nomine ponti *Adrianus.*

Dictus, regnabit: uir is optimus, omnia noscet.

Atq; hæc, cæruleis sub te insignite capillis

Optime, subq; tuis excellentissime ramis

Omnia tempora erũt. tres rerũ summa tenebũt,

Omnibus at tandem potietur tertius ille.

Torqueor infelix, dum tristia fata recordor

Isidi amica ego, quæ diuina oracula pando.

Principiò circum ima tuæ lachrymabilis ædis

Mænades augebunt: atq; in manibus sceleratis *

Vna dies ueniet cum tota feretur in arua

Ad sex atq; decem cubitos Aegyptia Nilus,

Abluat ut terram omnem, mortalesq; rigentur,

Et decor, & terræ facies speciosa silebit. *(bis:*

Memphi uicẽ Aegypti multũ lachrymosa dole- *In Mem-*

Nam prius imperio terræ dominata potente *phim.*

Fies uilis, uti de cœlo clamet & ipse

E Fulmineus

Fulmineus magna roce: ô fortissima Memphi,
 Olim mortales inter celebrata superbe,
 Infortunata ærumnosâq; flebis, ut alta
 Immortale Dei cognoscas numen in æthra.
 Fastus ubi tuus est, homines tumidissimus inter?
 In natos etenim quoniam diuinitus unctos
 Es bacchata meos, iustisq; immitis inique
 Vsa, bonisq; uiris: ideo pro talibus ausis
 Talis habenda tibi uestis, pœnæq; luendæ.
 Iam tibi non inter sedes erit ulla beatos.
 Ex astris es lapsa, nefas tibi scandere cœlum.
 Hactenus Aegypto Deus hæc me dicere iussit
 Tempus ad extremũ, quo gēs humana futura est
 Pessima, sed durantq; maliq; malũ opperiuntur,
 Irani immortalis cœlestis & altitonantis,
 Proq; Deo lapides & ficta animalia multa
 Relligione colunt, trepidi, diuersaq;: quorum
 Non ullus sermo, mens nulla, auditio nulla est.
 Singula nec mihi fas uerbis simulachra referre
 Mortali fabricata manu. quos namq; creauit
 Humanæq; manus labor, ac industria mentis,
 Accepere deos, stulti, saxo'ue, uel auro,
 Aere, uel argento factos, ligno'ue dolatos,
 Exanimos, surdos, conflatos ignis in æstu.
 Fecerunt illis frustra *
 Opprimitur Thmuis et Xouis: consiliumq;
 Herculis atq; Iouis frangetur, Mercurijq;
 Te quoq; Alexandra altrix celebris *

Non

In simula-
 chrorum cal-
 cores.

Non capiet bellum non *

* Quæ fecisti ante superbe

Diu taciturna eris & reditus tempus

* Nec tibi iam suavis potus fluet

*

*

* Vastabitq; tuam terram uir pessimus omnem,

Sanguineq; inficiet, diris & cædibus aras,

Barbarus, immanis, rabie demente tremendus,

Ingētesq; tuæ structurus stragis acervos.

Tunc eris urbs olim felix, tunc plena laborum,

Plorabitq; tuis Asia omnis compta uenustis

Turpe caput donis, ad terram prona cadendo.

Cui uero Persæ contingent, bella mouebit

Aegypto, occisisq; uiris prædabitur omnem

Victum. et rex Cissis missus diuinitus illi,

Vt sic tertia pars maneat mortalibus ægris.

Ipse ex occasu saltu ueloce uolabit,

Terram desolans & uastans funditus omnem.

Sed cum terribilis multum dirusq; ualebit,

Iamq; beatorum ueniet populetur ut urbem,

Rex quidam fortis missus diuinitus illò

Omnes excindet magnos regesq; uirosq;.

Sic hominum finis existet deinde perennis.

Heu misero tibi cor, quid me narrare laceßis

Aegypti miserum multo sub principe fatum?

I genus ad stultum Persarum solis ad ortus,

E 2

illis

illis declara, quid' nam sit deinde futurum.

Diluuiū immittent Euphratis fluminis undæ,
 Et Persas perdent, & Iberos, & Babylonas,
 Maſagetasq; armis claros, atq; arcub. omnes.
 Tota Asia igne ardens æquor ſtillabit aduſq;
 Pergamus inſignis quondam, ſuccuſa peribit.
 Deſertamq; homines Pitanē, uaſtamq; uidebūt.
 Lesbos tota petet fundum, penituſq; peribit:
 Smyrnaq; per præcepſ prolabens flebit: et olim
 Quæ fuit inſignis fama, celebrisq; peribit.
 Bithynij patriæ flebunt incendia terræ,
 Et Syriæ magnæ, Phœnicesq; arbore crebræ.
 Eheu te Lyciam, tibi quot molitur acerba
 Omnibus in miſeram terram uadentibus ultro,
 Vt fleat ob motum triſtem, latices & amaroſ
 Expers unguenti Lycia, id quod oleuerat olim.
 Et Phrygiā grauiſ ira manet, conſtante dolore.
 Propter quem Iouiſ iuit eò Rheæ, māſit & illic.
 Barbaræ gens ab eo Pontuſ, Tauriq; peribunt,
 Et Lapithæ ad humum proſtratoſ diſpoliabit.
 Theſalicoſ fineſ undoſum flumen, & altum,
 Peneuſ perdet, auenſ homineſ auellere terræ.
 Eridanuſ formeſ dicenſ generare ſeraruſ.
 Græcoſ uexabunt, miſeroſ biſ terq; poetæ,
 Nerc. Quando ex Italia proceſſum ruperit Iſthmi
 Magnæ rex magnuſ Romæ, ſimiliſq; deo uir,
 Iuppiter (ut perhibent) quē de Iunone creauit,
 Mellea qui dolci modulamine carmina fundenſ
 Per

Per cœtus,perdet multos, miseramq; parentem,
 Ausugiet † Babylone malus rex,horribilisq;
 Quem male mortales omnes odere,boniq;
 Cum tot ob occisos,tum cæsa matre scelestum,
 Coniugibusq; parum fidum, paruissq; creatum.
 Et Medos autem reges,Persas & adibit,
 Quos primos cupijt,decus & quis conciliauit,
 Inuise genti mala commentando per illos.
 Sustulit et templum diuinitus ædificatum,
 Et ciues igni miseros combussit,eoq;
 Scandentes populos, quos iuste concelebrauit.
 Hoc etenim tremuit rerum natura creato,
 Et reges periire,potestas mansit in illis.
 Perdiderunt magnãq; urbẽ, populũq; bonorum.
 Sed cum astrum statò magnũ lucebit in anno,
 Quod solũ perdet terrã omnẽ propter honorẽ
 Ipsi Neptuno primum posuere marino,
 De cœlo ueniet sidus magnum in mare magnũ,
 Altumq; exuret pontum, atq; ipsam Babylonem
 Italiæ terram,per quam periire frequentes
 Sancti Hebreorum fidi,delubraq; uera.
 Sed tamen & duros patiẽre scelesti labores,
 Præmia digna tuis factis,desertaq; in omne
 Tempus eris, tempus deserta manebis in omne,
 Osa solum proprium,quia delectata ueneno es.
 Mater adulterij,marium teterrima nutrix
 Cõcubitus: urbs mollis,iniqua,scelesti,nefanda.
 Eheu urbs terræ prorsum impurata Latine,

Mænas uiperea, ad ripas uiduata sedebis,
 Teq; suâ uxorem Tiberis lachrymabitur amnis.
 Impius est animus tuus & cor cæde cruentum.
 Nescis quid possit Deus, & quid cogitet: atq;
 Sola (inquis) ego sum, non sum superabilis ulli:
 Nunc Deus æternus disperdet teq;, tuosq;,
 Nec super ulla tui in terris monimēta manebūt,
 Ut quōdā, magnus tibi cū Deus auxit honores.
 Sola scelestā mane, & flagrantibus indita flāmis
 Tartareas habita sedes inamabilis Orci.

Nunc Aegyp̄te tuos iterū deploro dolores.

In Mem-
 phim.

Memphi laborū autor σέ τε πλοσείσα τέροντες
 In te pyramides audaci uoce loquentur
 Python urbs olim geminæ urbis condita iure,
 Tempus in omne sile, ut finem des improbitatis.
 Triste scelus, mænas lugubris, foeta dolore,
 Anxificis fletura malis, uidua omne per æuum,
 Annosa effecta es mundum tu sola gubernans.
 Verūm quando super sordenti uestiet albura
 Barce uestitum, nolim tum nata fuisse.

In Theben.

Thebe quid facta est tua tanta potentia? dirus
 Perdet homo populum: tu pullo induta colore
 Lugebis sola infelix, & præmia digna
 Accipies factis, quæcunq; scelestā patrasti.
 Cernenturq; tui planctus, ignara pudoris.
 Syenen perdet uir magnus: uiq; subacta
 Teucharis Aethiopum nigris habitabitur Indis.

○ Lybie fletura, quis enarret tua damna?

Quis

Quis te autē Cirene hominum miserabile flebit?
Non unquam deerit tristis tibi perditā luctus.

In Gallis auro locupletibus, atq; Britannis, In Gallos.
Oceanus multo resonabit sanguine plenus:
Quippe Dei natis ipsi quoq; damna tulerunt,
Tum cum Sidonijs rex Phoenix Gallica multa
Agmina de Syria deduxit, teq; peremit.
Ipsa Rauennāq; ad cædem dux extitit. *

Præstantes animi Aethiopes, Indi q; pauete. In Aethio-
Cū perstringet enim capricornu circulus axis, pes & Indos
Taurus & in geminis medio uertetur olympo,
Et ulrgo ascendens, & zonæ tectus amictu
Sol frontem ductor totū peragrabit olympum,
Ardore ingenti flagrabit ab æthere tellus,
Astrorumq; nouum certamen surget, ut omnis
India & Aethiopum tellus confidat in ignes.

Tu quoq; deplora tua tristia fata Corinthe: In Corin-
Nam cum tergeminæ uoluendo stamine Parcae thum.
Nentes deducunt fallaciter aufugientem,
Ad sortes Isthmi sublimem, dum uideatur
Omnibus is, ferro qui rupem ruperit olim,
Vastabitq; tuas latē fataliter oras:

Nam Deus huic uni uires dedit efficiendi,
Quæ potuit regū cunctorū nemo priorū. (ἡς
πρώτα μέρ ἐν τρισῶν κεφαλῶν σὺν πολλῶν ἡ
ἡσάμενος μεγάλως ἐτέροις δώσει σπάσασθαι,
Regis ut infandi comedātur membra parentum.
Nāq; manent cūctos homines cædesq; metusq;

E 4 Propter

Propter magnā urbē, et populū uirtutis alumnū,
 Prouida quem semper durantem cura tuetur.
 Inconstans, peruerse, malis circumdate fatis,
 Principiumq; mali, mortalibus exitus ingens,
 Quem natura malis fatis infensa creauit:
 Triste nefas, dirum, monstrū mortalibus ingens:
 Quis tibi quis bene uult? quis nō irascitur intus?
 In te quis uitam amisit rex præcipitatus:
 Omnia turbasti miserè, sentina malorum,
 Et per te pulchri nutauit machina mundi,
 In lites nostras, hæc mobilis obijce forsan.
 Quo pacto dicis tibi persuadebo? quod in te
 Si quid reprendo, dico. solis iubar inter
 Mortales olim clarum fuit, irradiante
 Lumine concordi uatum: totiq; suauem
 Humano generi diffundens lingua liquorem
 Extitit, & pergebat, & omnibus orta dies est.
 Ergo summorum uilissime causa malorum,
 Aduenient illis gladius, luctusq; diebus,
 Principiumq; mali mortalibus exitus ingens,
 Quem natura malis fatis uitiata creauit.
 Tristem audi famam, pestis mortalibus atrox.
 Verum cum bellis iam Perfica terra carebit,
 Et peste & gemitu: tunc illo tempore uiuet
 Iudæum diu genus, & cœleste, beatum,
 Qui terræ medijs habitabunt finibus urbem
 Diuinam, & magnis ambibunt mœnibus usq;
 Ad Ioppen, celsas tangentes culmine nubes.

Non

Hic diuina-
ui.

Non iam terribili sonitu tuba bella ciebit,
 Non hostes manibus furiosis interimentur,
 Sed statuēt mundo præclara trophæa malorum.
 Existetq; olim quidam uir ab æthere præstans,
 Cuius frugifera distendit in arbore palmas
 Optimus Hebræus, licuit cui sistere solem,
 Clamando pulchris uerbis, castisq; labellis.

Iosua.

Desine iam mentē cruciare, & pectora curis, Ad Iudæam.
 Diua genus, summē locuples, optate Deo flos,
 Lux bona, delubrum uenerabile, germē amœnū,
 Vrbs elegans, Iudæa uenusta, & laudibus alma.
 Persica nō deinceps Græcus bacchabitur arua,
 Impurus, diram qui fert in pectore mentem.
 Sed nati multum decorabunt egregij te,
 Et modulata sacris dicent tibi carmina linguis,
 Omnigenisq; Deo sacris, precibusq; litabunt.
 Ex paruissq; malis quicunq; tulere labores,
 Multo plura malis iusti bona læta tenebunt.
 At mali, in æthera qui linguam iecere scelestam,
 Dediscent inter sese maledicta referre,
 Seq; abdent, donec fiat mutatio mundi.
 Igneus existet uerò de nubibus imber,
 Nec iā homines pulchras carpēt telluris aristas:
 Nec satio prorsum fiet, nec aratio, donec
 Norint mortales numen quod cuncta gubernat,
 Aeternum, neq; iam morti subiecta colantur,
 Aut canis, aut uultur. quorū mōstrauit honores
 Oribus Aegyptus stultis, fatuisq; labellis.

E 5 Sancta

*Sancta sed Hebraeis erit, & feret omnia tellus,
Et de rupe fluent latices, linguaq; suaves,
Omnibus & iustis lac immortale scatebit.
Quippe quibus genitore Deo, præstanteq; solo
Fretis magna fuit cordi, pietasq; fidesq;.*

Verum quid tandē sapiens mihi suggerit hæc
In Asiam. Te te Asia infelix tristi deploro querela, (mens?
Ionumq; genus, Carumq; auroq; scatentum
Lydorū. heu Sardis, heu multū Trallis amœna:
Eheu Laodicea, urbs pulchra: peribitis ergo
Motibus eversæ terræ, pulvisq; redactæ.

ἀσία τῇ ἀνοφερῇ λυδῶν τε πολυχρύσων.

Ast Ephesi structum Dianæ nomine fanum,
In Ephesi fa- *Motibus & uasto subter mare fidet hiatu,*
num. *Præceps, ut naues rumpunt si quando procellæ.*
At lachrymas Ephesus recubās ad littora fundet
Et q, erit nusquā templum gemebūda requireret.
Tum Deus indignās æternus, in æthere degens,
Fulmine præcipites sceleratos desuper uret.
Proq; hyemis glacie fiet tunc temporis æstas,
Tunc homines placida tandē requiete fruentur.
Nam pater omnipotens sceleratos eruet omnes,
Fulgureq; & tonitru, flagranteq; fulmine diras
Exercens iras, & delens flagitiosos,
Terraq; defunctos plures ostendet arenis. (gum
Nā ueniet quoq; Smyrna, suum plorādo Lycur
Ad portas Ephesi, porrò magis ipsa peribit.

Cuma. Cuma autē demens cū tactis numine lymphis,

In

In manib. diuū, sceleratorumq; uirorū (ceps,
 Deiecta, haud tantū saltabit in æthera dein-
 Verum in Cumæis remanebit mortua lymphis,
 Tunc aduersa simul degentes perpetientur,
 εἰδύση σήμερον ἔχωρ ἀνθ' ὧν ἐμόγησε.

Nā genus inuisum Cumanū, gēs q; proterua est.

Hinc postquā in cineres fuerit mala terra reda-

Lesbus in Eridanū per secula tota peribit. (cta, Lesbus.

Eheu te Corchera uenusta urbs, desine luxum. Corchera.

Solaq; diuitijs Hiera ô spaciota potita, Hiera.

Sede quidem multi luctus potiere cupita,

Complanata iacens ad flumina Thermodontis.

Petrosa et Tripolis Mæadri ad fluminis amnē, Tripolis.

Nocturnis undis repleta in littoris ora,

Omnino perdet diuinum consilium te.

Ne me uicinam Phœbi uastare uolentem

Terram *

Miletum mollem delebit fulmen ab alto, Miletus.

Accepit quoniam Phœbi fallacia dicta,

Consiliumq; uirū prudens, curamq; sagacem.

Parce ô omniparens teneræ terræ, atq; feraci,

Iudeæ magnæ, tua quo decreta feramus. In Iudæam.

Hanc etenim primā nouit per munera nūmen,

Vt uideant omnes diuino munere primam

Mortales hanc esse, Deo præcellere dante.

Infelix aueo spectare negocia Thracum,

In Thracas.

Et murum binarem per pulueris aera plenum,

Fluminis in morem pisoso gurgite ferri.

Helle-

Helleſpon-
tus.
In Macedo-
nas.

Helleſponte eheu, uas tabunt Affyrij te,
Pugnaq; teq; tuasq; euertet Thracia uires.
Rexq; Macedonios Aegypti depopulabit.
Robur & imperij peruertet barbara pubes.
In Piſidis Lydi, Galatæ, Pamphylij, omni
Cum populo armati, certamen triſte tenebunt.

In Italiam.

Italia inſœlix, deſerta, inſleta manebis,
In terra uiridi, in ſaltum ſyluamq; redacta.
ἔγω δὲ αἰθέρος οὐρανὸς ἐν γῆς ὑπερβην
Diuinam uocem ritu exaudire tonitrus.
Iam non exiſtent flammantia lumina ſolis,
Lumine nec claro ſplendebit luna deinceps,
Cum Deus extremo regnabit tempore: uerum
Omnia per terras caligo nigra tenebit,
Atq; homines cæci, plangorq; furorq; ferarum
Tempore erit longo tunc, cognoscatur ut ipſe
Rex Deus, omnia qui cœlo ſpeculatur ab alto.
Nec uerò tunc ipſe ſuos miſerabitur hoſtes,
Agnorūq; ouiumq; greges, uitulos & opimos
Maſtantes, uitulos magnos, & cornibus aureis,
Exanimis rebus, diuiſq; ex marmore factis.
Quod fas eſt, iuſtisq; placet, ſapientia habetor,
Ne Deus æternus ſuccenſens deleat olim
Omne genus, uitāq; hominū, ſtirpemq; nefandā.
Æternus genitor, ſapiens Deus uſq; colatur.

Sub lunæ finem poſtremo tempore bellum
Ingruet inſanum, fallax, ac inſidioſum.

Nero. Matris & occiſor quidam de finibus orbis,

Vir

Vir fugiens ueniet, spirans immane, fremensq;
 Omnes qui terras uastabit, & omnia uincet,
 Ante hominesq; omnes prudenter cuncta uidebit,
 Propter quā perijtq;, & protinus auferet ipsam.
 Et multos homines perdet, magnosq; tyrannos,
 Exuretq; omnes, alius faciebat ut olim.
 Rursus & attollet collapsos æmulus idem.
 Ast ex occasu nascentur plurima bella,
 Per tumulosq; cruor rapidos manabit ad amnes.
 Atq; Macedoniæ stillabit bilis in aruis
 Auxilium occasus quærens, regi; ruinam.
 Tunc tempestatum perflabunt flamina terram,
 Infaustoq; solum bello replebitur eius,
 Inq; homines ignis de cœli depluet oris.
 Ignis, sanguis, aquæ, fulmen, nox ætheris atra,
 Et belli clades, atq; in caligine cædes.
 Et reges omnes perdet simul, eximiosq; .
 Sic belli exitium capiet miserabile finem.
 Nec quisquam gladijs aut ferro belligerabit
 Post ea: nec telis, quæ deinceps esse nefas est.
 Sed sapiens populus gaudebit pace superstes,
 Aduersa expertus, lætis ut deinde fruatur.

Matrum cæsores, animos cohibete feroces,
 Audacesq; manus, qui fœdos instituiſtis
 Concubitus olim puerorum: prostibulisq;
 Quæ fuerant castæ, meretrices prostituistis,
 Flagitijs uictas, & fœdè sollicitatas.
 In te nam mater nato commixta scelestè est,

Concu-

2
Ad Romanos

Concubuitq; suo genitori filia sponsa.

In te etiam miserum reges os commacularunt,

In te homines pecudum coitū inuenere nefandi.

Deplorata sile, scelerata, urbs luxuriosa.

Non iam perpetuo seruatas fomite flammæ

Virginæ inuenient in te, diasq; puellæ.

Extincta est isthic ædes peramabilis olim,

Tum cum præcipitem flāma superante secundā

Vidi labentem manibus crudelibus ædem,

Ædem perpetuò florentem: numine templum

Augustum, à sanctis structum, semperq; futurū,

Ipsius ex animo speratum, & corpore. quippe

Numen ab obscura terra non segniter ornat.

Nec lapides apud hos opifex fabricauit acutus,

Nec saxum mundi cultum est errore, uel aurū.

Sed magnum patrē cunctorū, quos Deus afflat,

Sacrificando Deum coluere, sacrisq; litando.

At nunc quidam rex ignobilis atq; scelestus,

Præstantum numero magno comitante uirorū

Venit, & hanc prostrauit, inextructāq; reliquit.

αὐτὸς δ' ὠλετο χέρσου ἀπὸ ἀθανάτου ἐπιβὰς γλῶ.

Necdum tale fuit signum mortalibus ullum,

Vt magnam urbem alij uideantur diripuisse.

Venit enim cœli uir ab alta sede beatus,

In manibus gestans diuino munere sceptrum,

Omnes qui pulchre uicit, retulitq; bonorum

Diuitias ipsis, quas diripere priores.

Atq; solo cunctas urbes multo eruit igni,

Et .

Et dedit inflāmas populos hominū ante malo-
Præcipueq; Deo dilectam reddidit urbem(rum-
Et sole & stellis & luna splendidiorem.

Illic ornatum posuit. tum condidit alium
Corporeum pulchrū templū, turrimq; sub auras
Multis in stadijs magnam produxit, & amplā,
Ipsas tangentem nubes, cunctisq; uidendam:
Omnes ut iusti uideant, omnesq; fideles,
Splendorem æterni, spectacula dulcia, patris.

Ortusq; occasusq; Dei celebravit honores.
Nō etenim deinceps mala sunt mortalib. ægris.
Furta'ue coniugij, in pueros'ue probrosa libido:
Aut cædes, turbæ'ue: sed est lis omnibus æqua.
Ultima sanctorū sunt tēpora: namq; ea condit
Altitonans, opifex templi super omnia magni.

In Babylo-
nem.

Eheu te Babylon soliū aurea, & aurea plātas,
Annosa ô regina, orbem quæ sola gubernas,
Vrbs olim magna, et celebris, nō amplius aureis
Mōtibus, Euphratis liquidas residebis ad undas:
Tempore sternēris motus, ut cuncta domares,
Parthi fecerunt acres, os comprime fœda
Gens Chaldaeorum: ne cura, ne'ue rogato,
Quo pacto Persasq; reges, Medosq; domabis.

εἴνεκα γὰρ τῆς σῆς ἀρχῆς ἡς ἐσχέρθυμα,
εἰς ῥώμην πένψασα, καὶ ἀσπίδι θετέοντας,
τοιγάρτοι καὶ αὐτῇ βασιλὶς φρονέουσ' εἰς κρείσις
ἀτ' ἰκῶρ ἤξεις, ὧρ εἴνεκα λύτρα πέπονθας.

Proq; malis uerbis pœnas dabis hostibus acres.

Porro

Porro siccus erit postremo tempore pontus.
 Tum nec in Italiam uadent per cœrula naues.
 Tunc Asia illa ferax rerũ, redigetur in undas.
 Cretaq; cāpus erit: feret & mala tristia Cyprus.
 Et Paphus ut sapiat, patietur tristia fata.
 Et Salamina urbē magnā, mala tristia passam *
 Tunc erit infelix, sterilisq; in littore tellus.
 Cypria non pauca uastabunt arua locustæ.
 Spectandoq; Tyrum mortales flebitis ægri.

Phœnice, grauis ira tibi est uectura ruinam;
 Ut uerè plorent casum Sirenes acerbum.
 At quinto sæclo, cum clades desinet olim
 Aegypti, reges cum miscebuntur iniqui,
 Omnigenæ gentes Aegyptumq; aggredientur:
 Inq; Macedonia, Lycijsq;, Asiaq; tumebit
 Exitiale, & humum sparsurum sanguine bellum:
 Quod Romæ reprimet rex, occiduiq; potentes.

In Asiā:

Hinc postquā hybernis niuib. iā defluet aer,
 Et fluuij ingentes, & maxima stagna rigescent,
 Protinus inuadēt Asiæ oras barbara turba, (cas.
 Et duros perdent, quasi sint sine robore, Thra-
 Tunc homines mœsti uescētur carne parentum,
 Et tales epulas, fame sic urgente, uorabunt:
 Præbebitq; feris mēsam domus omnis, & ipsæ,
 Et uolucres passim mortales dilacerabunt,
 Oceanusq; (malum) fluuiio fundente, rubebit
 Sanguine stultorũ, reuolutaq; corpora merget.
 Sic demum parua tellus requiete fruetur,

Ut

Vt numerusq; uirum, matronarumq; sciatur.

Innumerum uero flebit gens dura sub orbis
Occidui finem, ne rursus ascendere possit,
Oceani remanens ut perfundatur ab undis.
Nam multorum hominum uidit comissa nefanda.
At magnum coelum nox circumfusa tenebit,
Obducetq; cauum nigror densissimus orbem.
Rursus deinde bonis ostendet qua sit eundem
Lux diuina uiris, qui laudauere Tonantem.

In occidenta-
les.

Isithea infelix Nili remanebis ad amnem
Sola fures manas, permixta Acherontis arenis:
Fama nec ulla tui toto remanebit in orbe.

Tuq; Serapi sedens in saxi multa dolebis,
Magnaq; in Aegypto infelice ruina iacebis.
Quiq; per Aegyptum studuere tibi, acriter om-
Te flebut: sed queis illaesa in pectore mens est, (nes
Noscent te nihil esse, Deum quicumq; celebrant.

In Serapim-

Deq; sacerdotum numero quidam uir amictus
Lino, Agedum (dicet) delubrum constituamus
Formosum uerumq; Dei, prauosq; parentum
Mutemus ritus, factos cretaq; petrisq;

Onias, Oniae
pontificis fi-
lius. Ioseph.
Ant. 13.

Qui coluere deos, stulti, festisq; sacrisq;
Mutemus mentes: celebretur carmine nostro
Aeternus genitor, pereuntis nescius æui,
Rex uerus rerum cui summa potentia, semper
Magnus, quiq; animas fecit, nutritor earum.
Tunc et in Aegypto templum uisetur et ingens,
Et castum, quod sacra feret coniuncta Deo gens.

F Aeter-

Aeternamq; dabit Deus illis ducere uitam.
Sed cum desertis impura gente Tryballis
Aethiopes μένωσ' αἰγυπτίον ἐλύτε ἀροῦσθαι
Incipient cladem, quo fiant postera cuncta.
Nā templū tollent, q magnū Aegyptus habebit.
In terrasq; Deus duram illis depluet iram,
Vt pereant cunctiq; mali, cunctiq; nefandi.
Nec penitus deinceps parcetur finibus illis,
Quod non seruauere, Deus quod tradidit ipsis.
Ipsa minas solis uidi splendentis in astris,
Nec non & seuas iras in fulgure lunæ.
Sidera parturiere, Deo certare sinente.
Nam longæ pugnam flammæ pro sole serebant.
Lucifer instabat pugnae,urgens terga leonis.
Est etiam lunæ mutata ærumna bicornis.
Percussit iuuenis tauri neruum capricornus.
At reditum rapidè capricorno taurus ademit.
Orionq; iugum summotum sede remouit.
Et uirgo gemino mutauit in ariete sortem:
Abdita pleias erat, zonamq; draco ipse negauit.
Pisces immersi cinctum subiere leonis.
Cancer non mansit, namq; Oriona timebat.
Scorpius in caudam subiit, præstante leone,
Elapsus canis est flammato solis ab igne,
Luciferi uires accendit aquarius acres.
Commotum cœlum pugnantes perculit ipsum,
Iratumq; ipsos in terras præcipitauit.
Sic uada ad Oceani deiecli protinus omnem
Terram

Terram incenderunt. mansit sine fidere cælum.

LIBER SEXTVS.

Eterni magnum natū cano pe- De Christo.
 flore ab imo,
 Cui solium genitor tribuit su-
 premus habendum,
 Nondū progenito. siquidem
 de corpore duplex

Exitit. est autem perlutus fluctibus amnis
 Iordanis, glauco cuius pede uoluitur unda.
 Ex igne ex primo primus Deus, ὅς τ' ἐ καὶ ἡδυν
 πνεύμασι γινόμενον λευκαῖς πτέρυγας πεδείκνυται.
 Flos autem purus florebit, cuncta serenans,
 Ostendetq; hominum generi callesq; uiasq;
 Coelestes. omnes sapienti uoce docebit.
 Iustitiam tradet, populū alliciendo uel hostem,
 Coelestis iactando genus laudabile patris.
 Pacabit fluctus, à morbis eruet aegros:
 Vitam defunctis reddet, pelletq; dolores.
 Et panis de fonte hominum satias erit uno,
 Cum domus effundet stirpem Dauidica, cuius
 In manibus totus mundus, tellus, mare, cælum.
 ἀσράψαι δ' ἐπὶ γῆς ὅπου πρῶτα φανέντα
 εἶδον ἀπ' ἀλλήλων πλεονῶν δύο γεννηθῶντα.
 Tempus erit, cum spe tellus gaudebit alumni.

At solam Sodomæ tellus mala dira manent te.
 Namq; Dei, male sana, tui te notio fugit,

In Hierosoli-
 mam.

F 2 Sensibus

*Senſibus humanis ludentis : nempe coronam
De ſpinis illi poſuiſti, iniuria maior
Quo foret: & potum ſudiſti fellis amari.
Ergo tibi ſtrages ingentes ſpiritus edet.
O lignum ſœlix, in quo Deus ipſe pependit,
Nec te terra capit, ſed cœli teſta uidebis,
Cum renouata Dei facies ignita micabit.*

EX LIBRO SE-
ptimo.

*Hæc confuſa
ſunt, quorum
pars eſt in li-
bro primo.*

*Rbes inter eris prima, & te præ-
ma necabit
Orba uiris, uerũ non uictus ul-
lius expers.
Dele natabis tu, perq; undas mo-*

bilis ibis.

*Cypre maris uerò te uxoriam diruet unda.
Sicilia exuret te, qui in te exæſtuat ignis.
Nec uitare Dei terrorem inamabilis undæ.
Noe quidem uenit fugiens ex omnibus unus.
Nabit humus, nabũt montes, innabit et æther.
Omnia fluctus erit, perdentur & omnia fluctu.
Sed uenti ponent, atq; ætas altera ſurget.*

In Phrygiâ.

*O Phrygia, in ſummas ūdas tu prima micabis,
Prima Deum uero pulſa pietate negabis,
Gratificans alijs ſimulachris perdita, quæ te
Perdent, infelix, multis uoluentibus annis.*

*In Aethio-
pes.*

*Aethiopes miſeri, lugubria funera paſſi,
Cedentur*

Cedentur gladijs tremefacto corpore duris.

Aegyptū pinguem, quæ semper floret aristis, In Ægyptū

Quam refluens ebriat septeno flumine Nilus,

Mutua ciuilis prædatio. deinde repente

Eijcient non diuum homines mortalibus Apim.

Eheu Laodicea, Deum neq; uideris unquam,

Et falsum dices audax, καύσει δέ σε κῦμα λυκοῖς

Ipse Deus magnus genitus, qui sidera multa

Efficiet, mediumq; axem suspendet in æthra,

Ingentemq; metum statuet mortalibus, altam,

Vndiq; quā multo circumdabit igne, columnam,

Cuius sparsa homines perdentur rore nocentes.

Nam communis erit rex olim tempus, ibiq;

Placabunt homines numen, neq; tristia damna

Sedabunt: quorum domus est Dauidica causa.

Conciliauit enim solium Deus ipse, deditq;

Ipsi. sub pedibus uerò Genij dormibunt,

Quiq; pyras monstrāt, etiā q; flumina monstrāt,

Quiq; urbes seruant, etiam qui flamina mittunt.

Sed multos homines inuadet uita molesta,

Insinuans animis, humanaq; pectora mutans.

Sed de stirpe nouū cū germē lumina soluet (σὴν

τὴν κῆσιον ἢ ποτὲ πᾶσα τροφὴν διέδωκε περισ-

καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ χρόνοις εἶναι πλέον ἄλλ' ὅταν

Cū gens Persarū regnabit bellipotentū, (ἄλλοι

Protinus existent, ob sp̄nsarum improbitatem,

F 3 Infandi

Infandi thalami. nam natum mater habebit,
 Inq; uicem natus peccabit coniuge matre.
 Filia succumbens patri (qui barbariei
 Mos est) huic faciet somnos. sed posterus ipsis
 Romanus maior exurget cuspide multa,
 Multamq; humano fœdabunt sanguine terram.
 Tunc Italus fugiet bellator cuspide uictus,
 Cælaturmq; auro florem in tellure relinquent.
 ἐκ τῶ μολόντα φέρουσ' αἰεὶ σημεῖον ἀνάγκης.

Porro tempus erit, cum fatis tota sinistris
 Ilias haud nuptū, sed cōbibet improba bustum.
 Atq; ibi plorabunt nymphae miserabile, quando
 Non nouere Deū, sed semper tympana pulsu
 Tangere, semp eis crepitacula plaudere cura est.
 Fata require tibi Colophō grauis imminet ignis.

In Colopho-
nem.

In Theffaliā.

Theffalia infelix nymphis: non amplius aut te,
 Aut cinerem cernet tellus. nam sola natabis
 A' terra fugiens, ô ærumnosā, relictā.
 Et præbebis eis belli uilissima sordem,
 Et rapidis fluuijs, & duro diruta ferro. (tis

O miserāda Corinthe, grauis certamine mar
 Circundaberis, & uos mutua uulnera perdent.

τῦρε σύ δ' ἡλίκα λήψῃ μόνη, ἐυσεβέων γὰρ
 ἀνδρῶν χώρας εἰς ὀλίγη φανήσῃ διοίσει.

ἀστυρίῃ πόλιν φοινίκων ὑπατρὸς ἀνδρῶν.

οἷς ἐπερυγομένη νεῖται βάρη * ιας ἄλμῃ

Non nosti miserandatum, quem proluit olim
 In Iordan Deum *

δε

ἡμετέροις καὶ ἐπ' αὐτὸ πνεῦμα πολλῶ.

Qui prius & terra fuit, & stellantibus oris, Christus

Factus uoce patris princeps, & flamine sancto.

Corpus & indutus celer in patris euolat ædes.

At magnum cœlum tres turres condidit illi.

In quo nunc habitant genitrices numinis almæ,

Spes alacris, pietas dulcissima, religioq;

Non auro gaudens, non argento, sed honestis

Cultibus humanis, sacrisq;, & pectore iusto.

Vt uero facias magno, æternoq; Tonanti,

Vera sacra

Augustoq;, sacrum, non thuris in igne liquefcet

Mica tibi: nullus cultro mactabitur agnus:

Sed consanguineo cœtu stipante tuorum,

Agrestes captas in cœlum lumina tendens

Mittes cū precib. uolucres: lymphæq; liquorem

Igni libabis puro, sic uoce locutus

Qui te progeniuit uerbū castis pater undis (crē.

Mitto pater, referat properè quæ uerba, uolu-

ράινωρ σὸν βᾶσις μα δι' οὐ πυρὸς ἐξεφαάνθη.

Nec portam claudes, si quis tibi uenerit hospes

Indigus, ut fame se defendas, pauperieq;:

Sed caput illius sumpta conspergito lymphæ.

Terq; tuum uenerare Deum, sic uoce profatus

Non amo diuitias, tenuisq; aliquando uicissim

Accepi tenuem, pater accipe uota secundus.

εὐχαμένω δώσει σοι, ἀπήγαγεν ἐν τότε δι' αἰθήρ

μὴ θλήψῃς με θεοῦ ἱερὸν σέβας. ἐν δὲ δίκαιον

ἀγνὸν ἀδούλωτον περὶ γένναρ ἐλεχθέν *

F 4 Confirmæ

In Sardo.

Confirma miserum mihi cor pater, intueor te,
Inuiolatum te quem non fecit manus ulla.

In Mygdonien.

Sardo nūc grauis, in cineres conuersa iacebis,
Insula iam nec eris, decados cum uenerit æuum.
Nautaq; te nusquam existentē quæret in undis,
Alcyonesq; tuum flebunt lachrymabile funus.

In Galliam.

Aspera Mygdonie, specula insuperata pro
Omni per seriem seclorū tota senescēs, (fundi,
Perdita feruenti uento, lymphata dolore.

In Romam.

Gallia, difficiles quæ montibus accolis alpes,
Omnis arenarum cumulis operibere. nec iam
Fruges, aut segetes paries, herbas'ue: sed omni
A' populo deserta, gelu glacieq; rigebis
Æternū, culpamq; lues quam perdita nescis.

Roma ferox animi, post fracta Macedonis arma
Fulgure perstringes cælum. sed te Deus omni
Robore priuabit, cum firma uideberis esse
In primis. at tunc tibi talia uociferabor.
Perspicuum periens olim clarumq; sonabis.
Plura quidem dictura tibi sum Roma deinceps.

At nunc te Syria infelix miserabile ploro.
Thebæ incōsultæ, uobis sonus horridus instat
Vocalis litui: uobis sonitum tuba tristem
Emittet, terramq; perire uidebitis omnem.
Eheu infelix, eheu mare perfidiosum,
Omne uorax ignis te perdet: tu sale gentes.
Tantus enim terris insaniet ignis, aquæ uis
Quanta fluit, terram delebit funditus, uret

Montes,

Montes, siccabit fontes, fluuiosq; cremabit.
 Mundus erit iam nō mundus, populiq; peribūt.
 Heu miseri ardentes, et cœlum suspicientes,
 Cœlum non astris rutilum, sed ab igne laborans.
 At non perdentur subito: sed corpora sensim
 Tabescent, animi totos urentur in annos.

ἄλλοι δὲ δυσβασάνισα θεῶ νόμον εἰδήσουσι.

οὐκ ἀπάφῃτορ εἶντα. βιαζομένη δὲ ἄρα γαίᾳ

ὄντινα πολμήσασα θεὸν ἐπεδέξατο βωμὸν

ψευδομένη, καπνὸν δὲ δι' αἰθέρος ἄλγεα θέντα.

In primis autem angentur, qui nomine lucri
 Turpia prædicent, augentes tempus acerbum.
 Hebræi sanè sciderint cum tergus ouile,
 Mendaces referent, quæ non sunt dicere iusti:
 Verba quidem dantes, facientes lucra dolorum.
 Qui mores uertent, nec iusti pellicientur,
 Quiq; Deum planè sincero pectore placant.

Tertia sed cum fors uertentes duxerit annos,
 Octauo primo mundus spectabitur alter.
 Nox incredibili caligine longa manebit.
 Tunc exhalabit teterrima sulphuris aura, (ptis.
 Nuncia cladis: eis fame dehinc, et nocte perem-
 Tunc hominū gignet puras in pectore mentes,
 Restituetq; genus, fuit ut tibi tempore prisco.
 Iam nullus sulcos curuo proscindet aratro:
 Terra nec à bubus ferro scindetur acuto.
 Nec spica, nec erunt sarmenta. sed omnibus una
 Roscida mana simul mandetur dentibus albis.

¶ 9 Nec

Nec Deus abfuerit illis, qui cuncta docebit,
 Ut sceleratam me. nā quæ scelera ante patraui,
 Prudens et studio peccandi per dita feci.
 Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt.
 Iureq; iurando quosuis periura ligavi.
 Exclusi tenues, et per molliſſima rura
 Quoslibet admisi, magni ſecura Tonantis.
 Propterea igni ſum conſumpta, æuoq; nec ipſa
 Viuā, ſed perdet durū me tempus, ibiq;
 Cōſtituent homines buſtū mihi *ἐπανεχόμενοι με
 θαλάσῃ.*

Me periment ſaxis *ἐπὶ μοι γὰρ πατρὶ λαλοῦσα*
 Charum dat natum: me cædite cædite cuncti,
 Sic etenim uiuam, atq; in cælum lumina figam.

LIBER OCTAVVS.

Erribiles toti mundo diuinitus
 iras

Postremi ſeculi uēturas tempore
 pando,

Omnibus humanis effando futu-
 ra per urbes,

Ex quo collapsa turri discrimina linguæ
 Sumpſerunt hominum. uariato munere uocum.
 Principio Aegypti, Perſarum poſt ea regnum,
 Medūmq; Aethiopūq; , ac Aſſyriæ Babylonis,
 Deinde Macedoniae faſtus effata minaces,
 Italiae quintum clarum dirumq; recludo,

Extre-

Italæ Imperium.

Extremum pariet quod mundo tristia multa,
 Conatusq; hominum consumet totius orbis,
 Occiduasq; feros reges perducet in oras,
 Et leges ponet populis, & cuncta domabit.
 Sed mola postremo pinset diuina farinam.
 Omnia tunc ignis perdet, uertetq; minutum
 In cinerem, celfos montes, & corpora cuncta,
 Donec causa mali cunctis dementia habendi*
 Nam fallacis erit auri, argentiq; cupido.
 Nil etenim censent homines præstantius istis:
 Non lumen solis, non cælum, non maris æquor:
 Non uastâ terram, quæ procreat omnia: nō qui
 Donat cuncta Deum, genitorem totius orbis:
 Non fidei, non plus tribuunt pietatis amori,
 Impietatis fons, perturbandi ordinis author,
 Belli causa, hostis pacis, dementia habendi,
 Quæ patribus natos, patres inimicat alumniis.
 Connubijs nec honos, auro præsentem, manebit.
 Terra omnis metas, custodes æquor habebit,
 Omnibus astute diuisa scatentibus auro,
 Vt terram semper uideantur uelle tenere.
 Diripient tenues, ut agris maioribus ipsi
 Quæsit, illos cogant seruire superbi.
 Quod nisi terra procul cœli stellantis ab oris
 Sede remota foret, nō lux foret omnibus æqua,
 Sed quæsitâ auro solis locupletibus esset,
 Pauperibusq; alium mundū Deus ipse pararet.
 Par tibi de cœlo, sublimis uertice Roma,
 Adueniet

nil auaritia

Romæ ruina.

Romæ ruina.

Adueniet clades, & flexo uertice prima
 Complanaberis, & tota absumêris ab igni,
 In noua deurgens sola, diuitiæq; peribunt,
 Inq; tuis degent uulpesq; lupiq; ruinis.
 Tunc deserta, quasi nunquam sis nata, iacebis.
 Tunc ubi Palladium? quis te Deus asseret auro,
 Aerê ue, uel saxo factus? consulta senatus
 Tunc ubi sunt? ubi Rheæ Saturniq; propago?
 Aut Iouis? & quorum tot relligiosa colebas
 Manes exanimos, simulachraq; luce carentum?
 (Infœlix quorum se iactat Creta sepulchris)
 Sedibus exornans uita sensuq; carentes?
 Sed tibi cum reges fuerint ter quinq; potentes,
 A quibus occasus mundi subiget, & ortus,
Adrianus. Rex erit albenti galea, qui nomen habebit
 Vicini Ponti. mundum pede uiset iniquo,
 Munera conquirit, magnū auri pondus habebit,
 Nec non inuisi argenti plus congeret, atq;
 Detectum soluet. mysteria cuncta tenebit
 Arcani magici: puerum demonstrat & ipsum
 Esse Deum: tollet sancte quæcunq; coluntur.
 A capite erroris cunctis arcana recludet.
 Ex illo tempus flendum, quia reste peribit.
 Præq; potēs populus, urbs corruet, inquiet olim
 Noscens continuo uenturum tempus acerbum.
 Tunc tua lugebunt tristissima fata uidentes,
 Et miseram sortem, patres, natiq; tenelli,
 Eheu lugebunt mœstas ad Tibridis undas.

Post

Post hūc regnabūt tres ultima tempora habent
 Implebuntq; Dei cœlestis nomina, cuius (tes,
 Imperium nunc est, & tempus in omne manebit.
 Vnus sanè æui plenus diu sceptrā tenebit,
 Rex nimis infœlix, qui totius in sua tecta
 Congeret orbis opes, seruans, ut quando redibit
 Extremo cæsor matris fugitiuus ab orbe
 Omnibus has donans, Asiam locupletet abunde.
 Tum tu purpureo imperij nudata nitore
 Flebis, & in pullo luctus iterabis amictu.

Tiberius,

Nero.

O rex iactator, Roma prognate Latina,
 Iam tuus haud fama fastus celebrabitur ulla,
 Prostratusq; semel nunquā miserande resurges.
 Gloria namq; cadet gestantum aquilas legionum.
 Quò tibi tūc uires? quæ te armis terra iuuabit,
 Per te nequicquam seruire coacta, scelestè?

Nā genus omne hominū toto turbabitur orbe,
 Cum pater omnipotens ueniet, folioq; sedebit,
 Vt uiuos, sanctosq; , ut totum iudicet orbem.
 Tum nec amicus erit nato pater, ipse' ue patri
 Filius, ob subitos casus, atq; impietatem.
 Ex illo excidium, gemitusq; , fugasq; maneto,
 Oppida quando ruent, & tellus edet hiatus.

Ignifer ergo draco liquidis cum uenerit undis,
 Prolixo cum uentre, tuosq; fouebit alumnos
 Instantis famis, & ciuilis tempore belli:
 Tum finis mundi, tum lux extrema propinquat.
 Iudiciumq; Dei æterni lectisq; , probisq; .

Æsculapius
Romam ad-
uectus.

Sed

In Roman.

*Sed Romæ præcedet ineluctabilis ira.**Infelix uita adueniet, tempusq; cruentum.**Eheu immanis regio, gens barbara ualde,**Non animaduertis nuda unde, indignaq; solis**Veneris in lumen, repetas ut rursus eundem**Nuda locum, postremo in ius uentura seuerum.**Vt iura exercens iniuste ***Sola giganteis manibus, quaquâ patet orbis,**Delapsa ex alto terris habitabis in imis, (ignis**Sulphureq; & naphtha, multoq; bitumine, &**Vanescas, & eris cinis ardens tempus in omne.**Quisquis & aspiciet, lugubres audiet istinc**Planctus, inq; Orco dentes stridore crepantes,**Et te dira tuis tudentem pectora pugnâ.**Illic diuitibus par nox est, pauperibusq;**Omnibus. è terra nudi, nudi sub eandem.**Crescentis uitæ tempus mox exitus aufert.**Nullus seruus ibi, non est herus, atq; tyrannus.**Non rex, non tumidus ductor, non legibus utens**Orator, non qui discernat iurgia princeps.**Non fuso recalet libantibus ara cruore.**Tympana non resonant, non cymbala ***Tibia multifori non turbat pectora cantu.**Non lituus forma tortos imitante dracones.**Non quæ barbarico sonitu tuba nunciat arma:**Non comes ebrietas luxus, non fœda libido:**Non citharæ sonitus, nō sunt cōmenta malorū**Non uis, non uariè se uersans ira, nec enses**Sunt:*

Sunt uita functis , cōmune sed omnibus æuum.
 Clauiger ad solium diuinum carceris alti,
 Et signis auro, argento, saxo' ue politis.
 Pulchræ estote, diem quo pertingatis acerbum.
 Roma tuas primas cernens pœnas, fremitumq;
 Nec tibi iam seruile iugū ceruice subibit (quis.
 Aut Syrus, aut Græcus, uel barbarus, aut alijs
 Excindere, luesq; quod unquam cunq; patraſti.
 Et trepidans, donec persolueris omnia, flebis:
 Tuq; triumphus eris mundo, tu dedecus orbis.
 Ex illo sexta deſuncti ætate Latini
 Reges, poſtremū uiuēt, & ſceptra relinquent.
 In gentem ſed rex alius regnabit eandem,
 Qui ſubiget terras omnes, & ſceptra tenebit,
 Marte ſuo regnans (ea numinis alma uoluntas)
 Succedetq; eius ſtirps inconcuſſa nepotum,
 Nam ſic in ſatis fixum eſt, uertentibus annis.
 Aegyptus reges poſtquam ter quinq; crearit.
 ὅθ' ἐρ' ὅτ' αὖ ποίνικος ἐπέλθῃ πέν' αἰχρ' ἐνοιο
 Ad gentes ueniet diuerſas depopulandum
 Hebræam gentē, tunc mauors marte premetur.
 Is Romanorum perfringet tela, minasq;
 Interijt florens Romana potentia quondam.
 Urbibus hinc atq; hinc poſitis regina uetuſta.
 Non iam Romanū lætum agrū deinde domabis:
 Ex Aſia quando ueniet cum marte potenti,
 Omnibus hiſ factis ueniet ſublimis in urbem.
 Porro quater decies complebis, terq; trecentos
 Annos,

Annos, atq; octo, cum te pertingere metans
 Tristia fata, tuo completo nomine, cogent.
 Hei mihi quando illud tēpus miserāda uidebo?
 Roma tui quandoq;, Latinis sed mage cunctis
νωμάζει βουλᾶσι τὴν ἐγκυφίαισι λοχείαις
 Ex Asia terra Troiæ portante quadriga.
 Exardens animo, sed postquā ruperit Isthmum,
 Aspiciens omnes pelagus traiectus eundo,
 Nigro inuadetur tunc bestia magna cruore.
 Edidit & canis in pastorū damna leonē. (cum.
 Sceptra adimēt autē, quin & penetrabit in Or-
 Et Rhodijs ueniet clades postrema, sed ingens.
 Et Thebas manet exitium miserabile tandem.
 Aegyptusq; ducum uitio, culpaq; peribit.
 Et qui tum fugiet casus mortalis acerbos,
 Is uir erit felix, is terq; quaterq; beatus.
 Roma ruet. Delus nusquam deleta patebit.
 Fiet arena Samus *
 Postremo Persas quoq; tangent funera tandem.
 Ob tumidos fastus iniuria cuncta peribit.
 Tunc sceptrū castus rex totius orbis habebit,
 Perpetuò, in uitam reuocatis lumine cassis.
 Romaq; sublimis peraget tum tristia fata.
 Hoc autem cunctis humanis sine peribunt.
 Sed non parebunt, quanquam præstantius esset.
 Sed cum longa dies accreuerit aspera cunctis,
 Et famis, & pestis, infrenatiq; tumultus,
 Tunc iterum uero princeps miserabilis ante
 Cogit

Coget consilium, quo pacto perdere possit *
 Sicca quidem solijs florebunt inde coortis,
 In solidoq; solum saxo cœleste docebit.
 Ignemq; & fulgur terris, & flamina densa.
 Sparsaq; per totum mundum creberrima tela.
 Sed rursus posito facient infanda pudore,
 Non hominum ueriti, non numinis ipsius iram,
 Omne nefas proni patrare, pudoris inanes,
 Crudeles, uiolenti, importuniq; tyranni,
 Mendaces, falsi, peruersi, perfidiosi,
 Fœdisfragi, falsis uerbis infanda loquentes.
 Quos nec opes ullæ satiabunt, pluraq; quærēt
 Turpiter, oppressi uiolenta fraude peribunt.
 Sidera cuncta cadent, puppes maris *
 Sidera multa deinceps, splendentemq; cometā,
 Appellant homines stellam mala significantem,
 Imminet ut multum bellum, uastatio, strages.
 Nolim uiuere me tum cum ἰλαρὰ imperitabit,
 Sed tum, gratia cum cœlestis regna tenebit.
 Cumq; aliquando puer sacer Διολοφὼρ ἀπαύτων
 Conficiet uinclis pandendo triste profundum.
 Mortalesq; domus concludet lignea statim.
 Sed postquam decimū sub terras iuerit æuum,
 Fœmineū imperiū deinceps erit, & mala multa
 Afferet ipse Deus, quando regale decorum.
 Mœnibus ornatis συνέπαιον δὲ ἔτος ἡπίος αἰῶν.
 Et sol nocturnis currens cernetur in horis.
 Sidera deficient cœlum, multaq; procella
 G Terram

Terram uastabit: sublatis morte resurgent:
 Cursus erit rapidus claudorum: surdus & ipse
 Audiet, & cernent cæci, mutiq; loquentur,
 Et communis erit uita omnibus *
 Terraq; par cunctis sine muro, aut sepibus ullis.
 Nec diuisa quidem fruges feret uberiores.
 Et dulci uino fontes, alboq; scatentes
 Lacte & melle dabit *
 Iudiciuq; Dei æterni *
 Tempora sed postquam Deus immutarit *
 Aestatem ex bruma faciens, tunc omnia *
 Sed cum mundum perdidit *

2 IESVS CHRISTVS DEI FI
 LIVS SERVATOR CRVCI:

Acrostichis
 de Christo.

I udicij signum tellus sudoribus edet,
 E xq; polo ueniet rex tempus in omne futurus,
 S cilicet ut carnem omnē, ut totū iudicet orbē.
 V nde Deum fidi diffidentesq; uidebunt,
 S ummum cum sanctis in seculi fine sedentem,
 C orporeorū animas hominū quo iudicet, olim
 H orrebit totus cum densis uepribus orbis.
 R eijcient et opes homines, simulachraq; cūcta.
 E xuretq; ignis terras, cælumq; salumq;
 I ncendetq; fores angusti carceris Orci.
 S anctorumq; omnis caro libera reddita, lucem
 T unc repetet: semper cruciabit flāma scelestos.
 V tq; quis occulte peccauerit, omnia dicet.

Sub

Sub lucemq; Deus referabit pectora clausa.
 Dentes stridebunt, crebrescent undiq; luctus:
 Et lux deficiet solemq;, nitentiaq; astra.
 Inuoluet cœlos, & lunæ splendor obibit:
 Fossas attollet, iuga deprimet ardua montes.
 Impedietq; nihil mortales amplius altum.
 Longa carina fretum nō scindet: montib. arua
 Ipsa æquabuntur: nam fulmine torrida tellus.
 Vnaq; & sicci fontes, et flumina hiabunt.
 Sidereisq; sono tristi tuba clanger ab oris,
 Sultorum facinus mœrens, mundiꝑ dolores.
 Et chaos ostendet, & tartara, terra dehiscens.
 Regesq; ad solium sistentur numinis omnes.
 Vndaq; de cœlo fluet ignea sulphure mixto.
 Atq; omnes homines signum præsigne notabit.
 Tempore eo lignum, cornu peramabile fidis,
 Oppositus mundo casus, sed uita piorum,
 Respergendo lauans duodeno fonte uocatos,
 Compescetq; pedo ferrata cuspide gentes. (MOR)
 Rex tibi nūc nostris descriptus in ordine sum-
 Versibus, hic noster Deus est, nostræq; salutis
 Conditor æternus, perpeffus nomine nostro,
 Integra quem Moses expressit brachia tendēs,
 Vi fidei uincens Amalec. ut disceret esse
 Electum patri populus, magnoq; in honore,
 Daudidis uirgam, lapidē in quo constitit, in quo
 Cui sua spes posita est, is in omnia secula uiuet.
 Non aliter siquidem in decore *

Probrosus, misere deformis, spem tamen addet.
 Et forma carnis perituræ*
 Cœlestem dabit atq; hominem fictum.

Cui uaser imposuit serpens, ut mortis abiret
 In fatum, sciretq; bonumq; malumq; quid esset.
 Omissoque Deo seruiret morte caducis.
 Huius consilio namq; olim primitus usus,
 Sic ait omnipotens: Faciamus imagine, fili,
 Ambo de propria mortalia semina ducta.
 Nunc ego curabo manibus, tu deniq; nostram
 Effigiem uerbis, ut opus commune struamus.

Ergo ad iudicium ueniet dicti memor huius,
 Persimilem formam portans in uirginis aluū,
 Collustrans lympa manibus senioribus omnes.
 Cuncta iubens faciet, morboq; medebitur omni.
 Pacabit uentos dicto, sternetq; profundum
 Insanum, placidis pedibus calcando, fideq;
 Ad uirosa genas præbebit sputa pudentes,
 Verberibusq; sacrum tradet proscindere tergū.
 Virginem enim castam tradet mortalibus ipse.
 Perq; feret tacitus colaphos, ne forte sciatur
 Quis sit, cuius sit, mortalibus unde locutum
 Venerit, horrentemq; feret de uepre coronam.
 Nam sanctis ueniet de uepre æterna corona
 Lectis. tum calamo compungent ilia, legis (ra
 More suæ. ex calamis etenim quos cōcutit au-
 Ad lites animi sese ira uindice uertit.

Versus hic ui-
 detur esse
 translatitiuus.

Verum

Verum cum fuerint quæ dixi cuncta peracta,
 Soluitur omnis lex in eum, quæ tradita quondā
 Est placitis hominū, ob populū nō morigeratē.
 Expandetq; manus, totum metetur ut orbem.
 Panibus et quinq; et binis ex piscibus olim
 Millia quinq; uirū in desertis exaturabit.
 Quin et fragmentis collectis reliquiarum
 Bis senos cophinos (ut sit sperare) replebit,
 Felicesq; animas dicet *
 Qui mala derisi pensant bono *
 Concisi flagris, et paupertatis amantes.

Cuncta sciens, spectās, auscultans, intima prorsus
 Viscera perscrutans nudabit, ut arguat: ipse
 Cunctorum auditus, mens, uisus, sermo creator
 Formarum, omnia cui parēt: qui morte solutos
 Seruat: qui morbo cuius curando medetur.
 Hunc tandem nocte sceleratæ et perfidiosæ
 Contundent alapis palmæ (pro crimine) diuū.
 Felle fames eius, sitis illudetur aceto.
 Hanc apponet ei gens scilicet hospita mensam.
 Scindetur templi uelum, mediumq; diei
 Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis.
 Non etenim deinceps templū legemq; colendā
 Arbitrio mundi monstratum est, idq; latebat,
 Arbiter ut terras æternus uenit in imas,
 Deuenietq; bonā spem portans omnibus, Orcū
 Et tridui somno peraget mortalia fata.

G 3

Tum

Tum demum linquet manes, lucemq; reuifet,
 Prima refurgendi lectis uestigia monſtrans,
 Qui laticis culpas abluti fonte perennis
 Præteritas, rurſum geniti, plançq; renati,
 Iam non infandis parebunt moribus orbis.
 Porro ſuis primum Dominus pateſciet, eritq;
 Corporeus, ſicut fuit ante, manusq; pedesq;
 Oſtendetq; impreſſa ſuis uestigia membriſ
 Quatuor, occaſus, ortus, boreamq; notumq;.
 Nam totidem mundi perpetrant regna patētis
 Infandum nimium facinus, nobisq; probroſum.
 Salue caſta Sion, permultaq; paſſa puella.
 Ipſetibi inſcenſo rex en tuus intrat aſello,
 Erga omnes mitis, iuga quo tibi, quo iuga demat
 Intoleranda tibi, quæ ſers ceruice ſubacta,
 Soluat & exleges leges, uiolentaq; uincla.
 Hunc agnoſce tuum numen de numine natum,
 Laudibus hunc ornans, hūc imo pectore geſtās,
 Diligeq; ex animo, ſerq; eius amabile nomen.
 Reijce præteritos, a q; eius ſanguine ſolue.
 Nam nec uerba tibi, nec eum libamina placant,
 Nec ſacra (inextinctus cum ſit) mortalia curat,
 Sed qui ſincero taciturni pectore adorant.
 Noſce quis hic nā ſit, tum patrē deniq; cernes.
 Tempore torpebunt uidua omnia ſemina mūdi,
 Aer, terra, ſalum, lux ignis ſeruیدا, cœli
 Cardo dies, noctes, conſident omnia in ignes,
 Et fiet ſpecies quàm deſertiſſima rerum.

Omnia

Omnia namq; cadent lucentia sidera cœlo,
Nec uolucres plumis agiles per inane uolabunt,
Omnibus & tellus animantibus orba iacebit.
Non homines edent uocem, uolucres uē, feræ uē
Confusus solitum sonitum non audiet orbis,
Sed magnū sonitū reddet maris unda minacis.
Et trepidi cuncti morientur in æquore pisces.
Nec sulcabit aquas iam pondere nauis onusta,
Mugitumq; dabit de bellis terra cruenta,
Humanæq; animæ frendebunt dentibus omnes,
Vexabuntq; malos ululatus, atq; timores,
Cædibus atq; siti, fame, pesteq; deficientes,
Optandumq; mori dicent, fugietq; uocantes.
Nondū mortis enim requiē, nō noctis habebūt.
Multaq; nequicquam supremi numina patris
Orabunt, sed eos tunc auertetur apertē.
Secula nam septem dedit, usus uirgine casta,
Ad resipiscendum spaciū mortalibus ægris.
Ipse mihi Deus hæc sibi decreta omnia dixit,
Perficietq; meis quæ sunt dicta omnia uerbis.
Noui ego arenarū numeros, mēsumq; profundi,
Tellurisq; sinus, tenebrosa q; tartara noui, (turri,
Quot fuerint homines, quot sint, quot deinde fu
Astrorū numeros, stirpes frondesq; quot usq;
Quot sint quadrupedes, quot pisces, quotq; uo-
Idē nā species hominū, mētesq; creauit, (lucres.
Et docuit scire, & rationis munia recte.
Lumina qui finxit, quiq; aures: cernit, & audit,

Omnes qui mentis motus teuet, omnia nouit,
 Et tacet, & tandem conuincet, supplicioq;
 Afficiet quæ quisq; hominum celata patrarit;
 Cum ueniet solium ad diuinum iura daturus:
 Qui nil dicentes, mutos, intelligit, audit.
 Et quantum tellus à cœli uertice distet,
 Principium, finem, media omnia nouit: ab ipso
 Omnia sunt, cœlum qui, telluremq; creauit.
 Solus enim Deus est, non est Deus alter ab ipso.
 Ast homines syluis abscindunt robur, & inde
 Muta suis manibus diuûm simulachra figurant,
 Quæ decorent ritu, libamentisq; profanis,
 Impurasq; colunt nugæ, genitore relicto.
 Omnesq; assidui uanissima munera libant.
 Et tamen hoc ipsum se rentur honore iuuare,
 Atq; dapes adolent, ut cassos lumine pascant.
 Namq; cremant carnes, & plenis ossa medullis;
 Et maculant aris, & placant sanguine manes,
 Candelasq; Deo accendunt, qui lumina donat.
 Ac tanquam sitiat, uini libamina fundunt,
 Mortales ebrij, qui numina uana fatigant.
 Non libaminibus, non sacris indiget istis,
 Non nidore malo, aut inuiso sanguinis haustu.
 Namq; (tyrannorum regumq; insania suadet)
 Manibus hæc faciunt, ceu manes cœlicolæ sint;
 Ritus curantes prauosq;, Deoq; carentes.
 Effigiesq; suas (rerum genitore relicto)
 Marmoreos dicunt diuos, pendere putantes

Hinc

In simula-
chorum cul-
cores.

Hinc sibi spem et uitam, surdi mutiq̃, malū qui
 Credere tam faciles, à recto prorsus abhorrent.
 Ipse uias posuit binas uitæq̃; necisq̃;
 Proposuitq̃; bonam menti sibi sumere uitam:
 Ipsa sed, in mortem æternam se iecit, et ignem.

Effigies mea homo est rectæ rationis alumna.
 Huic tu pone uolēs purā sine sanguine mensam, *Vera religio.*
 Repletamq̃; bonis. panem potumq̃; famenti,
 Et sitienti da: nudum tege corpus amictu.
 De proprio castis manibus largire labore,
 Oppressum recrea: fessi solare labores.
 Hæc à te detur uiuenti uictima uiuens.
 Sparge pie semen, Dominus tibi donet ut ista:
 Aeternos fructus, æternum lumen habebis.
 Vitam incorruptam, cum cunctos arguet igne:
 Omnia nam purgans, molem conuerteret in unā.
 Cælum cōuoluet, telluris operta recludet.
 Manes in uitam (fatorum lege soluta,
 Et lethi stimulis) ad iudiciūq̃; uocabit,
 Iudicet ut tandem mores prauosq̃; piosq̃;
 Ariete tunc aries, pastor pastore propinquo,
 Et uitulus uitulo admoto censebitur illic.
 Quosq̃; sibi nimium fastum sumpsisse patebit;
 Et qui cuilibet os obstruxere imperiosi,
 Et sibi de sanctis uires peperere subactis,
 Ex paribusq̃; ipsos fecerunt inferiores,
 Et studij lucro ducti iussere silere:
 Tunc inquam cedent omnes fidisq̃; probisq̃;.

Non iā iurgia erunt, non iam dicetur Erit cras,
 Aut transiuit heri: nec erunt quos crebra sati-
 Cura dies: nō uer, æstas, autūnus, hyems' ue, (gat
 Ortus' ue, occasus' ue: dies nam longa manebit.
 εἰς αἰῶνα πρῶτος μέγας πωποθημένος ἔσται

Christus Iesus seclorum *

Aeternus, nunquam genitus, planè intemeratus,
 Ignitas cœli cohibet qui uiribus auras:
 Fulminis & sonitum sæuo fulgore coercet,
 Horrendos tonitrus mollit, pacatq; fragores.
 Terram conuoluens stridores comprimit *
 Fulguris obtundit percussus igne micantes.
 Imbris & immodicos fluxus, & grādinis albæ,
 Et nubis gelidi amplexus, hyemisq; solutæ.
 Singula namq; ipsi coniectant mente, uidentur
 Quæ tibi, quæq; tuo nato annuis ipse patranda.
 Qui tibi & unanimis, & par, res ante creatas,
 Humanæ iudex uitæ, sociusq; creator.
 Ad quem tu oris prima dulci sic uoce locutus:
 Condamus hominem propriū, nostræq; figuræ
 Persimilem, atq; auram uitalem demus habere.
 Cui uel mortali totus famulabitur orbis,
 Et ficto ex terra nos omnia subijciemus.
 Hæc tu mente tua sic uerbo fatus, & ecce
 Omnia facta: tibi parent elementa iubenti
 Omnia protinus, & rerum natura perennis
 Est cum figmento mortali condita rite,
 Cœlum, aer, ignis, tellus, fluctusq; marini,

Sol, luna, astrorumq; chorus, montesq;, diesq;
 Nox, flatus, somnus, uigilantia, uisq; uolendi,
 Vita, intellectus, uoces, & robur, & artes,
 Atq; immansuetū uolucrū genus, atq; natantū,
 Mansuetum, bigenus, serpentūq;, ancipitumq;
 Omnia namq; tibi certo ordine disposuisti,
 Temporibusq; petit postremis terram. *
 Et breuis egressus Mariæ de uirginis aluo
 Exorta est noua lux *

E' cælo ueniens mortales induit artus.

Ac primum corpus Gabriel ostendit honestum Gabriel

Nuncius, hinc tali affatur sermone puellam:

Accipe uirgo Deū gremio intemerata pudico.

Sic ait: ast illam cœlestis gratia molli

Maria

Lenijt afflatu. tum uirginitatis amatrix

Perpetuæ, magno subito correpta stupore,

Atq; metu, trepida preßit formidine mentem

Ignotis uerbis commoto corde tremiscens.

Hinc ut letificis mens est recreata loquelis,

Erubuit malas ridens puerile uenustas,

Lætitia, dulciq; animum demulsa pudore.

Tunc ad se redijt, uerbumq; uolauit in aluum,

Id ꝑ suo factum, atq; animatū tempore, corpus

Mortali facile cretum est. puer inde creatus

Virgineo partu. mira est mortalibus hæc res:

Sed res nulla Deo patri natoq; stupenda.

Hoc puero nato properauit gaudia tellus,

Cœlestis risit sedes, & gestijt orbis.

Diuinamq;

Diuinamq; Magi stellam coluere recentem.
 Monstratusq; Dei præcepta sequentibus infans
 Est in præsepi, quem fascia circuit, estq;
 Dicta Logi Bethlem diuino patria nutu
 Caprarum atq; ouium custodibus, atq; bubulcis.
 * Et tumidos fastus animis odisse modestis,
 Atq; alios prorsum ceu semet amare, Deumq;
 Diligere ex animo cum relligione colendo.
 Nos igitur sancta Christi de stirpe creati
 Coelesti, nomen retinemus proximitatis,
 Letitiæ memorem seruantes relligionem.

F I N I S.

C I T A N T V R E T A' T H E O

philo sexto Antiochenis ecclesie episcopo, in secundo libro ad Autolyicum, uersus ex Sibylla, quorum nonnulli in his libris extant, sed paulo aliter habent. Alii non extant. Hos igitur nos ita in Latinum uertebamus. Sic igitur inquit Theophilus: Sibylla autem, quæ cum apud cæteras nationes, tum apud Græcos uates fuit, in principio suæ uaticinationis hominum genus obiurgat his uerbis,

Mortales homines, uilissima corpora carnis,
 Cur uos effertis, neq; finem cernitis æui?
 De Deo. Non tremitis, summumq; Deum (quo præside statis)
 Non formidatis? qui conspicit omnia testis,
 Conditor omnia qui nutrit, cunctisq; suauem
 Indidit afflatum, mortales qui regat omnes,
 Vnus qui solus regnat Deus, atq; supremus,
 Omnipotens.

Omnipotens, nunquā genitus, qui conspicit ipse
Omnia, mortali non aspectabilis ulli.

Corporeis oculis etenim quis cernere uerum,
Aeternumq; Deum possit, cœlumq; colentem?
Cum neq; splendentis radiantia lumina solis
Sustineant homines mortales cernere contrā.

Hunc colite, hūc unū, qui solus regnat in orbe,
Qui solus semperq; fuit, semperq; futurus, (per,
Non genitus, per se constans, tenet omnia sem-
Et uiget in cunctis mortalibus, atq; uigorem
Sensibus insinuat, communis luminis autor.

In hoc uersu
diuinaui.

Premia sed prauæ mentis digna accipietis
Quandoquidem aeternoq; Deo, ueroq; relicto
Cui decus, & sacro debetur uictima ritu,
Manibus infernis fecistis sacra superbi.

In simulachri
colas.

Insaniq; , uia recta ueraq; relicta,
Erratis per iter scopulis & sentibus horrens.
Definite in tetræ noctis titubare tenebris,
Vani mortales: noctisq; nigrore relicto,
Vtimini (patet en cunctis errore sine ullo)
Solis luce, suo qui lumine cuncta serenat.
Atq; hoc pectoribus sapienter noscite uestris:
Vnus, qui pluuias mittit, motusq; , notosq; ,
Est Deus: atq; fames, pestes, tristesq; dolores,
Atq; niues, glaciē. sed quorsum singula pando?
Imperat & cœlis, & terræ præsidet. Ipse est.

De ijs autem qui generati dicuntur, ait, (rili
Quod si progenitū est prorsum interit: exq; ui-
Fœmineoq;

Formineoq; nequit membro Deus esse creatus.
 Sed Deus est unus solus, rerumq; supremus,
 Qui cælum, solem, stellas, lunamq; creauit,
 Frugiferam terram, pontiq; fluenta tumentis,
 Excelsos montes, fontesq; perenne scatentes,
 Et sub aquis degens genus innumerabile gignit,
 Quæq; premunt terrâ serpentina corpora nutrit,
 Et uarias uolucres, seu balbas, siue canoras,
 Stridentes, teneras, sulcantes aera plantis,
 Et genus imposuit syluis agreste serarum,
 Subiecitq; pecus nobis mortalibus omne,
 Cunctorumq; ducem fecit diuinitus ortum,
 Subiecitq; uiro quæ uel comprehendere non sit.
 Namq; quis hæc ualeat mortalis noscere cunctas
 Ipse sed hæc solus nouit qui condidit unus,
 Autor inextinctus, æternus, in æthere degens,
 Et multo maiora bonis bona præmia reddens,
 Iniustosq; malosq; ira pœnisq; coercens.
 Immittens bellum, pestem, duosq; dolores.
 Stirpitus, ô homines, cur insurgendo peritis?
 Non pudet in diuos, feles & bruta referre?
 An non est rabies, cæcæq; insania mentis?
 Tauros furantur diui, prædantur & ollas.
 ἀντί δὲ χρυσίοντα πόλορ καὶ ποίονα ναίειν (καὶ
 σὺ τόβρωτα διετόρνε, πυνναῖς δὲ ἀράχρως διεδία-
 Serpentes colitis, stulti, felesq; canesq;,
 Et uolucres, & quæ serpunt animalia terræ,
 Et fabricata manu simulachra, & saxea signa,

Et

Et passim lapidum moles, hæc, uanaq; multa
 Præterea colitis, quæ sunt turpissima dictu.
 Talia sunt hominum stultorum numina falsa,
 Quorum mortiferum distillat ab ore uenenum.
 At cuius uita est, cuius lux illa perennis,
 Letitia unde uiris dimanat dulcior omni
 Melle: cui ceruix omnis se subdere soli
 Debet, quiq; pijs ostendit quâ sit eundum
 In uitam, his inquam neglectis, insipienter
 Ingentem, magnum calicem, plenumq; meraco
 Pœnarum hausistis furiosis mentibus omnes.
 Nec sobrij uultis sanæq; euadere mentis,
 Et nouisse Deum regem, qui cuncta tuetur.
 Propterea feruens ignis uos opprimet ardor,
 Semper ~~et~~ in flammis turpes ardebitis, omne
 Quandoquidē uanis statuis impenditis æuum.
 At quibus æternus colitur Deus, atq; perennis,
 Hi uitam degent quæ tempus in omne manebit,
 Floriferos hortos paradisi semper habentes,
 Et dulcem cœli panem stellantis edentes.

Versus quidam Sibyllini a Lactantio citati, qui
 neq; in Theophilo, neq; in
 his libris extant.

Cum uenerit ille
 Ignis erit tenebræ mediæ caligine noctis,
 Audite ô homines, rex imperat ille perennis. 7.24.
 Omnia sed feret hæc tellus sacra sola piorum.

Ex

lib. 7. cap. 19.

*Ex petra mellis latices, lactisq; perennes
Fontes, unde bibant iusti; pijsq; scatebunt.*

*De ira Dei
cap. 23.*

*Atq; Deum regem cunctorum progenitorem.
Quæ tremit et tellus, cælum, pelagusq; profundum,
Tartarei; sinus, atq; ipsi demones horrent.*

EXTANT ETIAM APVD BVN
dē Lactantiū quædā græca Apollinis oracula, quæ
nobis interpretari, & huc addere uisum est. Igitur
primi libri cap. 7. sic ait. Apollo quærenti cuidam
quis esset, aut quid esset omnino Deus, respondit
uiginti & uno uersibus, quorum hoc
principium est:

*Ex sese constans, sine matre, à nemine doctus,
Immotus, nomen quod uerbis dicere non est,
In flammis habitās: hoc scilicet est Deus. at nos
Eius parua sumus Genij pars.*

Item libro quarto de Christo loquēs inquit: Pro-
pterea Milesius Apollo consultus, utrū ne Deus
an homo fuerit, hoc modo respondit:

*Corpore mortalis, sapiens per facta stupenda:
Iudicibus sedenim Chaldeis captus, & armis,
Clauis & palo finem tolerauit acerbum.*

Et libro quarto: Polites quidam consuluit Apolli-
nem Milesium (inquit) utrū ne maneat anima post
mortem, an resoluatur? & respondit his uerbis:

*Donec corporeis animus connexibus hæret,
Cedit mortali, patiens humana, dolori.
Sed cum mortali compage solutus, abiuit,
Corpore confecto; tum totus in æthera fertur,
Incorruptus ubi maneat, nunquamq; senescens.
Sic antiqua Dei fieri prudentia mandat.*

F I N I S.

ANNOTATIONES

IN SIBYLLAS.

EX LIBRO PRIMO.

1 Cœlum despiciens.) In Græco neq; sententia apta uidetur, neq; uersus constat. Puto deprauatum.

2 Est *ædus*.) Non primus Adamus in orcum descendit, sed Abel. Sed quia fuit Adamus primus hominū (unde et Adam Hebræis hominem significat) ab eo denominatus est orcus. Licet autem hic uidere Græcorum errorem, qui hoc nomen græcum esse rati (ut & alia multa) absurde interpretati sunt.

3 Sunt elementa nouē mihi.) Hoc nomē quod sit, nescio. Sed cum Noam alloquatur Deus ante factā linguarū diuersitatē, non dubium est quin ea lingua utatur, quæ tū sola erat. Hebræam autem fuisse, patet cū ex nominibus, quibus Adamus animalia nuncupauit, cum ea nomina in Hebræo sermone animalium ferē naturam declarant: tum ex primorum hominum nominibus, quæ in solo Hebraico sermone significātia sunt, ut Adami, ut Caini, ut reliquorum. Quod si ita est, cū hic Sibylla uocet elemēta quædam *ἁρμονία* (id est cōsona, sicut in Iesu nomine, Deo uolēte, declarabimus) oportet aliquas esse literas in Hebræa lingua, quæ uocales appellentur. Atqui

H nullæ

nullæ sunt. Omnes enim consonantes uocant, utentes punctis quibusdam uocalibus, quæ neq; literæ uocantur, neq; numerorum notæ sunt, ut possint in huius nominis rationem uenire. Oportet igitur aut Aleph, He, Vau, Iod, & Ain uocales dici: aut Sibyllam græcè loquentem, de aliquo græco Dei nomine loqui, & quod à Deo hebraicè dictum sit, id ad sermonem græcū accommodare, quasi ipsa græcè, non Deus hebraicè loquatur: quemadmodum in Apocalypsi Iesus dicit, se esse α & ω, nisi fortè ibi græcè loquebatur. Atq; hæc quidem in medio posita sint ad considerandum. Ac si cui notum hoc nomen est, eum oro ne studiosos celet.

3 Vicenos cum bis & unum Compleisset soles in undis.) In arca fuit per annum Noe, ut tradit Moses: sed quadraginta dies cōpleuit in aquis. totidem enim dies pluuisse, idem Moses tradit. Nec refert, quod Sibylla addit unum ad quadraginta. Moses enim secutus est numerum quadratum: sicuti cum apud eundem dicit Abrahamus, ante conceptum Isaacum se centenarium esse, cum esset uno anno minus. Sed iudicent alij.

4 Iactata meo cum coniuge.) Hic locus nos admonet, ut de Sibyllæ genere & ætate disseramus. Igitur hic, & ad finem tertij libri tradit senurum esse Noë, cumq; eo euasisse ex diluuiio, et Babylone profectam uaticinari per Græciam, falso q̃:

falsoq; ex Erythra natam dici: ab alijs etiam ex Circe & Gnosto. Præterea in fine libri septimi docet, se iam ardoribus & æuo confectam esse, sed tamen à tempore consumptum iri, neq; semper uicturam. Ex quib. locis patet, eam diutius uixisse, quàm ferret communis ætas hominum.

Quæ res locum fecit fabulæ, quæ ab Ouidio in 14. Metam. posita est, ubi Sibylla ostendit sibi à Phœbo prorogatam esse uitam, seq; iam septingentos annos uixisse, & adhuc trecentos esse duraturam. Atq; eadem eius uitæ longitudo in causa fuit (sicut ego existimo) ut quæ eadem esset, plures esse putarentur, quod ea diuersis temporibus & locis apparens, plurium speciem præberet, non putantibus hominib. eam tamdiu posse uiuere, sed aliam esse. Nam quod memoriæ proditum est, Sibyllam quandam fuisse Persicam, ex stirpe Noæ, hæc eam se esse tradit. Erythræam autem putari, quæ alia putata est. Cum ea quoq; eadem esse dici potest, ex eo quem citauì Nasonis loco, Itaq; uidentur aliquanto pauciores fuisse Sibyllæ, quàm uulgo habentur: neq; tamen nego fuisse aliquàm multas. Neque est quod mihi quisquam obijciat, Sibyllam tamdiu uiuere non potuisse, quòd hominis uitam Deus Noæ dixisset fore centum uiginti annorū. quæ res non statim post diluuium accidit, propterea quòd hominū prauis conatibus (pro-

pter quos Deus uitam minuit tum diluuiio, tum
linguarum diuersitate cohibitis, non erat neces-
se hoc decurtandæ uitæ extremū remediū statim
adhiberi. Sed id postea adhibitum est, ut Deus
futurum dixerat. Itaq; Abrahamus centesimo
anno senex est. Hoc inquam si quis obijciat, re-
spondebo, Deum de communi & uulgari uitæ
curriculo dicere. Nam & Abrahamus, & alij
multi diutius uixerunt, et Sibylla uixisse potest,
quum Deus nulli sit obnoxius legi, quo minus
faciat quod ipsi uisum sit. Videtur autem scri-
psisse quædam ante Saturni seculum. Nam li-
bro primo de Titanibus uaticinatur. Libro au-
tem tertio & narrat, & uaticinatur. sed uide-
tur narratio illa magis esse uaticinatio. Solent
enim uates de rebus futuris loqui, quasi de præ-
teritis: quòd Deus (à quo afflantur) futura iux-
tà ac præterita uidet.

5 *Dono Sabaoth.*) Hoc nomen Hebræum est,
& significat exercitus. Vocatur autē Deus exer-
cituum, quasi tu dicas, armipotens, aut bellipo-
tens: quòd omnibus (quæ usquam sunt) rebus,
tanquam militibus utatur.

6 *Vocales quatuor autem Fert, nō uocales q̃-
duas binūm Geniorum.*) Hoc enigmatē signifi-
cat nomen *insoōs* Seruatoris nostri, quod con-
stat ex quatuor uocalibus literis, & duabus con-
sonantibus: quæ literæ in lingua græca efficiunt

388. Nā : ualet 10. 48. σ 200. 07. υ 4. s 200. Vo-
cat autē ἄφωνα cōsonantes, literis in φωνήεντα et
ἄφωνα, idest σύμφωνα diuisis. Quod autē uerto,
Non uocales duas, in Græco est in fine uersus, *Id*
et ἄφωνα ὁρ αὐτῶ. Sed neq; uersus ratio constat,
neq; sententia. Itaq; ubi est ὁρ, legendū est δι
in quo sanē facilis fuit lapsus, quod inferior
pars literæ δέλτα, superiore auulsa, figuram ha-
bet literæ ο: superior itē, asperi spiritus: media
pars autē literæ, quia graciliori tractu calami e-
xaratur, facile potuit exolescere. Litera autē ν,
qualis in fine scribi solet ς, facile ex υ facta est,
subiecta infra partem priorē linea, et deleta a-
postrophe, quæ sequebatur. Sed quid sit Binūm
Geniorum, neq; satis intelligo, neq; uersus satis
constat, nisi ἀγγέλων dicimus penultima longa,
qua licētia usus est Homerus in μέλος et ἐλπίς.
Quod si est, significat Sibylla duos esse genios,
quorum nomen à litera σίγμα incipiat, quorum
unum alicubi nominat ipsa Sanielem: alter qui
sit, non uideo, nisi si est Sebeliel. Sed nihil hic
affirmo. In sequenti uersu pro δόλορ, legi debet
Id ὅλορ, duobus uerbis.

EX LIBRO SECVNDO.

1 Adonæus.) Hoc nomen Hebræum est, et do-
minum significat.

2 Secula nam septem.) Arbitror hic seculum
uocari lustrum, et significari Christi doctrinā,

H 3

atq;

atq; uitam, quæ fuit septem lustrorum.

3 Qui nomine complet Ortus) Hoc latine exprimi non potuit, quod nulla illarum quatuor regionum initium habeat à quarta litera. Hoc autem nomen Adam græcæ linguæ accommodat, non quia græcum sit, sed quia græce loquitur: idq; ex sua persona.

EX LIBRO TERTIO.

1 Ex Augustinis.) Augustinos uocat ciuitatē quæ paruit Augustis, quæ in Apocalypsi (ut & alibi à Sibylla) Septicolis appellatur. Ex hac uenturus est Belial, qui à Sibylla Belias uocatur: sicut à Græcis Annibas dicitur, qui est Annibal: quanquam Belier paulopòst appellatur. Sed nihil refert. Is est, qui in sacris literis uocatur Antichristus, & homo perditus. nam hoc significat Hebraico sermone Belial. Est autem diligenter animaduertendum, quemadmodum Christus cum iam adesset, tamē expectabatur, idē etiam in Antichristo accidere. Et sicut prædictum erat, fore ut Messiae temporib. lupi, pardi, leones, uiperæ, et cæteræ feræ mansuescerēt, quæ res erat uaticiniū more intelligenda, id quod Iudæos fallit: ita quod dicitur Antichristus miracula facturus, in eo magnopere uidendum est ne fallamur. Non enim uera erunt miracula: quæ res eos fallit, qui tales sunt in Iesum Deum. quales fuere Iudæi in Iesum hominem.

Deinde

2 Deinde Macedonicum.) Secundam syllabā necessariō produxi, Sibyllam imitatus, sicut Latini primam Italiæ. Idem feci & in Sicilia.

3 Namq; domus regno.) Non tam latē quidem regnavit Solomo, sed in eos quodammodo regnare dicitur, à quibus ei munera mittebantur, & quibus metuendus erat, ut est in Psal. 72.

4 Chium quoq; se ipse uocabit.) De Homero loquitur, qui primo hymno ad Apollinem, Delias alloquens monet, ut si in posterū interrogentur quem cantorem habeant, quo maxime delectentur: respondeant, hominem cæcum, in Chio habitantem. de se loquens.

EX LIBRO QVARTO.

1 Assyrij mortalibus imperitabūt Omnibus.) id est, maximum erit Assyriorum imperium. Nō enim toti orbi imperarunt, sed ita dicuntur imperare omnibus, ut Cyrus, qui apud Esdram uocat se regem totius orbis.

2 Miserabilis Asis.) Asim uocat Asiam.

EX LIBRO QVINTO.

1 Cuius capitalis habebit Littera bis decies.) Hæc sunt intelligenda in Græco sermone, in quo literæ numerum significant.

2 Matrū cæsores.) sic Romanos appellat, propter Neronem matricidam.

EX LIBRO OCTAVO.

1 Porro quater decies.) Romani imperij finis

H 4 intel-

intelligendus est, cum Decius XXVI imperator una cum filio suo cæsus est à Gotthis, à quibus postea deletum est imperium Romanum. Hoc autem accidit anno ab Vrbe condita millesimo tertio, qui numerus superat numerum à Sibylla positum numero quinquagintaquinque, cum illa dicat Romam completuram esse annos nongentos quadraginta octo, qui numerus est literarum nominis Romæ in sermone Græco. Sed ante Decium res iam fuerat Gotthis cum Romanis: Et Romanorum imperium perire rectè dicitur, cū Gotthorum (à quibus uicti fuerunt) incipit.

2 IESVS CHRISTVS.) Hanc Acrostichidem per omnia imitatus sum, præterquam in ultima litera. Cum enim in græco sit Crux in recto casu, ego uerbo latino destitutus, cuius litera prima esset x, posui Cruci. Videtur autem Cicero audiuisse hoc de Christo uaticinium. Nam in libro secundo de Diuinatione, de Sibyllæ carmine loquens, differit his uerbis: Sibyllæ uersus obseruamus, quos illa furens sudisse dicitur, quorū interpretes nuper falsa quædam hominum fama in senatu dicturus putabatur, eum quem reuera regem habebamus, appellandum quoque esse regem, si salui esse uellemus. Hoc si est in libris, in quem hominem, aut in quod tempus est? Callidè enim quæ illa composuit, perfecit, ut quodcunque accidisset, prædictum uide

uideretur, hominum & temporum definitione sublata. Adhibuit etiam latebram obscuritatis, ut ijdem uersus aliàs in aliam rem posse accommodari uiderentur. Non esse autem illud carmen furentis, cùm ipsum poema declarat (est enim magis artis, & diligentiae, quàm incitationis & motus) tum uero ea quæ ἀνεροχίς dicitur, cum deinceps ex primis uersus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis, quæ Ennius fecit. Id certe magis est attenti animi, quàm furentis. Atqui in Sibyllinis ex primo uersu sententiæ primis litcris illius sententiæ carmen omne prætexitur. Hoc scriptoris est, non furentis: adhibentis diligentiam, non insani. Quamobrem Sibyllam quidem sepositam & conditam habeamus, ut (id quod proditum est à maioribus) iniussu Senatus ne legantur quidem libri, ualeantq; ad deponendas potius, quàm ad suscipiendas religiones. Cum antistitibus agamus, ut quiduis potius ex illis libris, quàm regem proferant, quem Romæ posthac nec dii, nec homines esse patiātur. Hæc Cicero. Sed quod dicit Sibyllam hominum temporumq; definitionē callidè sustulisse, non uerè dicit. Nam ea ad finem secundi libri apertè dicit, tum uenturū esse illum regem immortalem, toti orbi dominaturum, cum Roma Aegypto imperare cœpisset: id quod accidit paulo post Ciceronem,

H 5 sub

sub Augusto, quæ religio iam hominū animos occupauerat, cum de reducendo in Aegyptum Ptolemæo ageretur (ut est in prima Familiarium epistolarum Ciceronis) qui Ptolemæus à Gabinio reductus est. Præterea in libro primo dicit, tum eum esse uenturū, cum esset Ioannes baptista ab Herode occisus: Ioannem uocē quandam appellans in deserto clamantem. Sed qualis futurus esset ille rex, nesciuisse Romanos, ideo minus mirū est, quod ne Iudæi quidē sciuerūt, putantes fore terrestre, cū futurus esset diuinus & cælestis. id quod ex Sibylla cognosci potest, cum Deum uocat, & nostra causa supplicio affectū. Quod autem dicit de Acrostichide Cicero, male omnino colligit: quasi uero sit difficilius Deo uates agi tanti talia fundere carmina ex tempore, quàm Ennio, adhibito & tempore & diligentia.

3 Dicta logi Bethlehem.) Λόγος sermonem & rationem declarat, siue consilium quoddam, & prudentiam ac mentem; per quam Deus agat, sicut homines sermone & ratione agunt: cuius uerbi uis quoniam latine uno uerbo satis exprimi non potest, usus sum Græco. Bethlehem autem Hebræis domum panis significat, in quo oppido natus est noster ille cōditor, altor, seruator, Dei filius I E S U S C H R I S T V S, Deus summis laudib. celebrādus in sempiternū.

ANNOTATIONVM FINIS.

29

MOSIS CARMEN, IN QVO HER-
brarū calamitatem ob alienorum deorū cultū fu-
turam prædicit: rursumq; eorundem instaurationem,
& hostium ultionem: quod argumentum à Sibyl-
la non est alienum, ex Exodi 32.

Avdite cœli quæ loquor, accipe
Oris loquelas terra mei, meæ
Imbris fluent ritu camœnæ,
Verba fluent mea roris instar.
Non secus ac si prata rigans liquor
Cœli pluentis gramina mulceat,
Magni Iouæ nomen citabo :
Laude Deum celebrate nostrum.
Perfecta cuius fortia facta sunt,
Et iuncta recto iudicio. Deus
Fidissimus, culpaq; maior,
Iustitiæ pater, atq; recti.
A quo scelesti degenerant sui,
Non iam sui, sed perditæ natio.
Talin' Iouam mercede placas,
Insipiens popule, atq; stulte?
Is nonne vindex est tuus, & pater,
Qui te creauit, qui tibi dat statum?
Antiqua seclorum reuolue
Tempora, præteritos & annos.
Patres rogato, consulito senes,
Qui consulenti sic referent tibi:

Cum

Cum sorte gentes separaret,
Dirimeretq; homines supremus,
Diuisit agros gentibus, intuens
Hebræa quanto gens numero foret.
Namq; eius est sanguis Iacobi
Pars adamata, peculiumq;.
Quem cum relicto repperit in loco,
Diris ferarum uocibus horrido,
Complexus est ipsum docendo,
Vtq; suos oculos tuendo.
Quo more nidum suscitât, & supra
Vibrata pullos peruolitat suos,
Passisq; susceptos in alis
Fert aquila, & per inane fertur:
Sic solus illum duxit agens Ioua,
Præsente nullo præterea deo,
Et uexit in suprema terræ,
Frugibus ut frueretur agri.
Quin melle saxis, ac oleo petris
Manante duris nutrit, & boum
Molliq; balantum cibauit
De grege lacteq; butyroq;.
Nec non opimis carnibus arietum,
Agnisq; & hircis pinguibus, optimi
Cum tritici candente flore,
Sanguineoq; liquore uitis.
Hinc ergo pinguis redditus, improbe,
Crassoq; fartus pondere corporis,

Hunc

Hunc calcibus, qui te creauit,
Estq; salus tua, reppulisti?
Verumq; ducens pro nihilo Deum,
Hunc prouocasti (proh scelus) aduenis
Diuis ad iram, dæmonasq;
Sacrificando, deos putasti.
Ignota diuûm numina, non procul
Adducta, nunquam culta parentibus,
Ambis, tui dum conditoris
Immemor, immemor es parentis.
Hæc ille cernens fert grauius Iouæ,
Prolis perosus flagitium suæ,
Et dicit: Auerfabor illos,
Sicq; uidebo cadent ut hæres.
Gens infidelis, progenies malæ
Frugi, dolorem qui mihi per deos
Vanos, et indignos deorum
Nominibus, faciunt, et iram.
Ergo uicissim per fatuas eos
Gentes, et ipso nomine gentis haud
Dignas, ad iram prouocabo,
Afficiamq; pari dolore.
Flamma furoris terribilis mei
Terræ peruram uiscera funditus,
Eiusq; fruges, montiumq;
Firma cremabitur igne moles.
Ipsos malorum congerie premam,
Totisq; telis funditus opprimam.

Vret

Vret fames, urent dolores,
Exitibilis uret æstus.
Addam ferarum uulnera dentium,
Addam malorum uirus & anguium.
Ferro foris defœuietur,
Intima testâ pauor tenebit.
Lethum puellas & iuuenes idem,
Annosq; canos, & pueros manet.
Stat stirpitus delere gentem
Ex hominum numero scelestam.
Hostem ferocem sed metuo male,
Ne ueritatis nescius, hæc suæ
Dicens superbæ cuncta dextræ
Gesta, Iouæ neget esse factum.
Nam gentis eius non ratio sagax,
Vllum ue mentis consilium uiget,
Prudenter ut considerent hæc
Tandem aliquando, putentq; secum:
An mille possent uincere singuli,
Et dena bini millia uerterent,
Ni proderet clausos in arctum
Sponte sua Deus ipse eorum?
Nam non eorum par deus est Deo
Nostro, uel hostis iudicio: sed est
Illis & uua, & uitis, agros
Quæ Sodomæ sapit, & Gomorræ,
Est uua succo fellis amarior,
Prægnans racemis tristibus: est eis
Vinum,

Vinum, quod est planè draconum
Virus, & aspidis horridum fel.
Hæc sub meis sunt condita clauibus,
Arcana sunt hæc me penes abdita,
Fiet mei uindicta iuris,
Pœnaq; cum pedibus labascent.
Namq; instat illis exitij dies,
Duriq; casus temporis ingruit,
Cum scilicet causam suorum
Suscipiet Ioua iam secundus.
Cum destitutos robore pristino,
Omniq; nudos præsidio uidens
Dicet: quibus freti fuerunt,
Numina, nunc ubi delitescunt?
Pollucta quorum mandere pingua,
Haurire quorum sunt soliti merum
Libaminum: quin excitantur,
Auxilioq; suo tegunt uos?
Nunc esse solum discite me Deum,
Nullo secundo, quem penes est necis
Vitæq; ius: qui uulnerare,
Vulneribusq; queo mederi.
Cui nulla res est quæ queat eripi:
Qui sic in altum tollo manum meam,
Per meq; uite iuro patrem,
Si gladium exacuam coruscum,
Fortiq; causam suscipiam manu,
Mulctabo iusto supplicio meos

Hostes,

Hostes, et auso me perosis
Præmia digna suo rependam.
Tingam sagittas flumine sanguinis,
Ensemq; pascam carne cadentium:
Tantus cruor manabit, hostis
Ultio tam capitalis instat.
Laudate gentes hunc populum, quia
Vltor suorum sanguinis est Deus,
Hostemq; pœna persecutus,
His fauet, his patriam tuetur.

F I N I S.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Visum est nobis huc addere Vergilii eclogā quartam, quæ ex Sibyllino carmine sumpta (ut in ea legenda apparet) tota de Christo scripta est, quem admodū uidere licet in Ludouici Viuis, hominis in primis docti expositione, quā huc eadem causa ascripsimus.

VERGILII ECLOGA 4.

Sicelides Musæ, paulò maiora canamus.
 Nō omnes arbuta iuuāt, humilesq; myricæ.
 Si canimus syluas, syluæ sint Consule dignæ.
 Vltima Cumæi uenit iam carminis ætas,
 Magnus ab integro seclorum nascitur ordo,
 Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna,
 Iam noua progenies cœlo dimittitur alto.
 Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
 Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
 Casta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.
 Teq; adeò decus hoc æui, te consule inibit
 Pollio, & incipient magni procedere menses.
 Te duce, si qua manent sceleris uestigia nostri,
 Irrita perpetua soluent formidine terras.
 Ille Deū uitam accipiet, diuisq; uidebit
 Permistos heroas, & ipse uidebitur illis,
 Pacatumq; reget patrijs uirtutibus orbem.
 At tibi prima puer nullo munuscula cultu
 Erranteis hederas passim cum baccare tellus,
 Mistaq; ridenti colocasia fundet acantho:
 Ipsæ lacte domum referent distenta capellæ

I Vbera,

Vbera, nec magnos metuent armenta leones.
 Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores,
 Occidet & serpens, & fallax herba ueneni
 Occidet: Aßyrium uulgo nascetur amomum.
 At simul Heroum laudes, & facta parentis
 Iam legere, & quæ sit poteris cognoscere uirtus.
 Molli paulatim flauescet campus arista,
 Incultisq; rubens pendebit sentibus uua,
 Et duræ quercus sudabunt roscida mella:
 Pauca tamen suberunt priscae uestigia fraudis,
 Quæ tentare Tethin ratib. quæ cingere muris
 Oppida, quæ iubeant telluri insindere sulcos.
 Alter erit tū Tiphys, & altera quæ uehat Argo
 Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
 Atq; iterum ad Troiā magnus mittetur Achilles.
 Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas,
 Cedet & ipse mari uector, nec nautica pinus
 Mutabit merces, omnis feret omnia tellus:
 Non rastros patietur humus, non uinea falcem,
 Robustus quoq; iam tauris iuga soluet arator,
 Nec uarios discet mentiri lana colores:
 Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti
 Murice, iam croceo mutabit uellera luto:
 Sponte sua sandyx pascentes uestiet agnos.
 Talia secla suis dixerunt currite fufis,
 Concordes stabili fatorum numine Parcæ.
 Aggredere ô magnos (aderit iā tēpus) honores
 Chara deūm soboles, magnū Iouis incrementū:
Aspice

Aspice conuexo nutantem pondere mundum,
 Terrasq; tractusq; maris, cœlumq; profundum.
 Aspice, uenturo lætentur ut omnia seculo.
 O mihi tam longè maneat pars ultima uitæ,
 Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta:
 Nō me carminib. uincet nec Thracius Orpheus,
 Nec Linus, huic mater quamuis, atq; huic pater
 Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo. (adsit
 Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
 Pan etiam Arcadia dicat se iudice uictum.
 Incipe parue puer risu cognoscere matrem,
 Matri longa decem tulerint fastidia menses.
 Incipe parue puer, cui non risere parentes,
 Nec deus hūc mensa, dea nec dignata cubili est.

IO. LOD. VIVIS SCHOLION.

Sicelides Musæ.) Asinius Pollio bellum gessit cum Il-
 lyriis. quo uero tempore cepit Salonas, illorum urbem,
 natus est ei filius, quem ideo Saloninum appellauit. Vergi-
 lius, quum in uersibus Sibyllinis legisset, nasciturum per
 illa tempora admirabilem quendam puerum, qui orbem
 renouaret, uaticiniū accommodauit puero. nam ex aliis
 gentibus non arbitrabatur futurum, propter magnitudi-
 nem imperii Romani. Sed puer in tenera ætate mortuus
 est. alterum enim Asinius habuit filium, hæredem fami-
 liæ: qui dictus est Asinius Gallus. Itaq; omnia sunt de Chri-
 sto, de quo & nos interpretabimur, & uendicabimus suō
 Domino possessionem. Taceant impii. nam uel simplici
 uerborum sensu, absq; ullis omnino allegoriis, de nullo
 prorsus alio potest intelligi quod hic dicitur, quam de
 Christo. Sicelides Musæ.) Propter Theocritum Sici-
 lium, quem in hoc carmine potissimum æmulatur, Musas
 Sicelientes appellat carmē rusticum. Paulo maiora ca-
 namus.) Nō enim omnes pastoricia materia delectātur,
 1 2 hoc

hoc est humili. Si canimus sylvas.) Quod grandem materiam syluestri musa canimus, mirandum non est. nam & ipsæ sylvæ prouincia sunt sæpenumero consularis, dignæ quæ a consule Romano curentur: ut Suetonius scribit, C. Iulio Cæsari prouinciã in consulatu datam, sylvas & calles. Ultima Cumæi.) De Sibyllis diximus fuisse in Augustinũ. Aduentus Domini nostri tanta res fuit, ut prænunciari cõuenerit Iudæis & gentibus, ut priores expectarent, præsentēs reciperent, posteri crederent. Ideo sicut apud Iudæos fuerunt prophetæ, ita apud gentiles Sibyllæ, dictæ quasi conscie diuini consilii. Vaticanii autem aduentare tempus colligebat Vergilius, quod Sibyllarum multa carmina ita erant composita, ut primis uersuum literis, aut postremis, personam uel tempus designarent: ut Cic. in libris de Diuinatione docet. & apud Busebium est uaticinium Sibyllæ, de iudicio Christi postremo, ad eundem modum, quod Augustinus citat lib. de Ciuit. Dei XVIII. Iam redit & uirgo.) Dixerat aliquod forsã Sibylla de diua Virgine, id poeta ad uirginem iustitiam transfert, aut forsã de ingenti iustitia Christi, & aureo seculo: quod etiam describit Esaias propheta, cap. ix. Erit in nouissimis diebus: & quæ sequuntur. Saturnia regna.) In quibus magna cum quiete & pace uiuebatur, in æqualitate omnium, sine superbia, iracundia, & inuidia, qualis esset indubie populus, qui Dei iussis pareret.

Iam noua progenies.) Non potuit ab homine Christiano disertioribus uerbis explicari, descensus filii Dei ad nos.

Tuus iã regnat Apollo.) Lucina Diana est, a ferenda luce nascentibus. Apollo est eius frater. orat Dianã, ut faueat puero nascenti, libens ac propitia: nempe in regno fratris sui Apollinis. Augustus existimatus est Apollinis filius, postmodũ etiã Apollo nominatus. Te cõsule intibit.) Pollio Asinius consul fuit cũ Gn. Domitio Caluino in III uiratu, An. V. C. 714. ante Christũ natũ 37. Te duce.) Peccatũ originis delebitur uirtute Christi, ut in baptismo per fiduciam erga illum. Bene expressit uestigia sceleris. nam originis scelus, uestigium est, a parentibus transmissum in posteros. Soluent formidine.) Fiducia enim erga illum, qui est Deus, omnem excludet timorem supplicii ob culpam, siue propriam, siue hæreditariam. Perpetua.) Quam bene? nunquam enim intermittebatur, quin nos uexaret. Et hos uersus ad eundem modum interpretatur D. Augustin. in Ciuit. Dei. Ille decum uitam.) Puer dñi

nam

nam uitam uiuet, & uidebit heroas, & semideos suos, quos ille constituet: & ipse ab eis nō corporeis modo oculis uidebitur, sed (quod potius ac beatus est) mētis. de quibus est, Beati oculi qui uident, quæ uos uidetis. Patrumq; reget.) Data omnia filio in manus a patre, frequens est in sacris carminibus, & aliis libris mysticis. & patrem subicere omnia filio. At tibi prima puer.) De scribit cursum Ecclesiæ Christi, hoc est regni Christi in terris. Regnum enim Dei in Euangelio, inter cætera Ecclesiam quoque significat. In nascente Ecclesia, nullo cultu, sed opere spiritus Dei, nata sunt dona dulcissimi & suauissimi odoris, tot Apostoli, discipuli, martyres: Bonus odor Domino, in omni loco. Ipsæ lacte domum.) Fructuosissimi fuerunt, nunquam prodibant, quin domum reuerterent cum magno prouentu Domino. Nec magnos.) Neque grex Christi metuet principes & monarchas, minantes & frementes, inter ipsos autem incredibilis erat concordia, pax, nullum inuidiæ aut superbiæ uenenum. Iam simul heroum.) Sequenti ætate, instituta doctrina Dei, exemplis Christi, disciplina Apostolorum, extendet se pietas latissime: non iam ad munuscula, & res minutas, sed ad colligendam messem, uindemiā, mel. Ingredientur Iudæi, & magna multitudo gentilium, flauescet paulatim arista gentilis tenera, & in spinis humanæ contumaciæ colligetur uua suavis, & in dura ignorantia nascetur dulcedo mellis. Pauca tamen suberūt.) Non ita poterit induci Christianismus in animos hominum, quin multa etiamnum remaneant uestigia ueterum errorum, diffidentia, auariciæ, inimicitiarum, belli, crudelitatis, ambitionis, arrogantia. hinc nascerur studium nauigandi, & commutandi merces ad quæstum: hinc moenia urbibus, ex simultatibus & diffidentia: hunc agricultura sollicita. hæc enim per se non mala sunt, sed prauus noster affectus est in illis. Alter erit.) Redibunt pristina incommoda nauigationum & bellorum, unde mala tam multa in genere humano. Hinc ubi iam firmata uirum.) Vel de cœlesti beatitudine, uel de perfectis Christianis id dicitur a Sibylla: in quorum animis est tranquillitas incredibilis, & ætas aurea. Nec ad cupiditates exercebunt res naturales, sed ad necessitates inuitabiles: quæadmodum Paulus scenas faciebat, & patres in Aegypto exercebant humum. nec erunt de iis rebus uilibus solliciti, sed eorum conuersatio erit in cœlis, contenti ad usum rebus quali-

buscunque obuiis, facileque parabilibus. quo flet, ut copia sit rerum omnium, unoquoque ad suos usus sumente, non trahente ad improbas cupiditates. Talia secula suis.) Vel hoc dixerunt fata ex votis hominum, ut talia essent secula: uel ipsa id iusserunt. regnum enim Christi, regnum omnium seculorum, nec unquam sumet finem. factum enim uoluntas est & iussum Dei. Concordes stabili.) Fortasse nimium curiosum uideri posset, si per hasce parcas concordēs numine & uoluntate factorum, intelligi Sibyllam uoluisset diceremus, tres personas in diuinitate. sed hæc ne attingamus, ne obtundamur uel impiorum, uel morosorum uociferatione, ac quiritatione. Aggredere o magnos.) Optat initium tantorum operum, & dicit instare tempus: siue tempus hoc est prænotatum a Sibylla, siue occasio rerum gerendarum, quæ ex qualitate negotiorum nascitur. Chara deum soboles.) Nihil apertius de Christo, chara soboles Dei, & patris incrementum. De quo enim mortali dici potest, quod sit incrementum Ionis: quis potest Deo dare incrementum? at Christus Deus Dei filius, gloria est patris: quia sapientia & uirtus illius.

Aspice.) Tempus est remedii, quando ruunt iam omnia, & instat discrimen extremum, quod erat in genere humano plane prostrato & afflicto: hoc est tempus, de quo loquebar modo. Aspice uenturo.) Ut non solum homines, sed angeli, & ipsæ res mutæ exultarentur aduentu Christi. Nam ipsa uniuersitas mundi, ut inquit Paulus, liberabitur a seruitute corruptionis. O mihi tam longe.) Infinita sunt acta Christi, & ineffabilia: longissima uita opus esset, ad ea explicanda. Utinam tamdiu uiuam, dum tua facta cecinerim. Vel optat sibi longam uitam, ut talē possit materiā scribere. at ea est de ingenio tuo confidentia: respondet. Non me carminibus.) Eiusmodi materiā cantantē nec uincet Orpheus, nec Linus, nec Pan. quid enim sunt, quæ illi canunt, præ his ipsis: Fiducia est ergo in materia, non in ingenio. Huic mater.) Etiam si adiuuentur, Orpheus a Calliope, matre musæ: Linus a Phœbo, deo carminum. Pan etiam Arcadia.) Non oblitus est decori. pastori enim maior & præstantior est Pan, quam Calliope & Phœbus. Ita iam ad summum peruenit. non uidetur ei plus posse addi, postquam pastorum Deum nominauit. Arcadia.) Vbi natus, ubi educatus, ubi colitur, ita ut uel sub iniquo sibi iudice & alteri fauente uicturum se confidat, magnum est, inimico iudici se approbar

bari posse: ut inquit Plinius. Incipe parue puer.) Illa quidem olim futura, certa & indubitata. nunc uero incipe exhilarare matrem risu tuo, ne des ei fastidium tua tristitia. Satis sit fastidiorū exhaustum decem mensibus, quibus te uero gestauit. Menses hi lunares sunt, non ciuiles.

Tulerint.) Permissiuū est, concedentis præteritum, ut retineat futurum. uelut apud Ciceronem: Quæ malū seruitus hæc est uoluntaria, iuerit aliqua necessaria. & Salust. Egeris oro te Cicero, perfeceris quidlibet, satis est perpellos esse nos. Cui non risere.) Grammatici de his uersibus satis multa differunt, & nos in Augustinum. Sed breuiter, mea sententia, per Deum intelligi conuenit Genium, cui mensa parabatur: unde Genio indulgere. & per deam, Iunonem, cui sternebatur lectus, quum ablactabatur infans. Significat periculum esse uitæ in puerili tristitia, quod iis dii infantium tutelares non faueant. Quod ita accidit. nam & puerulus hic celeriter est extinctus, nec passus est Deus illum uiuere, in quem poeta magnæ autoritatis transtulisset, quæ prophetissa dixerat de filio

Dei. Atq; hos uersus postremos suspicor a Ver-
gilio additos, post pueri mortem.

ERRATA.

Pag. 14. uersu 25. lege, uiro saq; 21. 2. ca-
lignis 41. 12. sanguinem 64. 19. ἀμωω
αἷμ 65. 3. (nota tricenaria monstrat) 71.
8. dux ad cædes 90. 10. ἐπαερχόμενοι
107. 24. Mortali facie 117. 1.
v 400.

BASILEAE, EX OFFICI-
na Ioannis Oporini, Anno Salutis
1546. Mense Augusto.

buscunque obuiis, facileque parabilibus. quo flet, ut copia sit rerum omnium, unoquoque ad suos usus fumente, non trahente ad improbas cupiditates. Talia secula suis.) Vel hoc dixerunt fata ex uotis hominum, ut talia essent secula: uel ipsa id iusserunt. regnum enim Christi, regnum omnium seculorum, nec unquam sumet finem. factum enim uoluntas est & iussum Dei. Concordes stabili.) Fortasse nimium curiosum uideri posset, si per hasce parcas concordēs numine & uoluntate factorum, intelligi Sibyllam uoluisset diceremus, tres personas in diuinitate. sed hæc ne attingamus, ne obtundamur uel impiorum, uel morosorum uociferatione, ac quiritatione. Aggrede re o magnos.) Optat initium tantorum operum, & dicit instare tempus: siue tempus hoc est prænotatum a Sibylla, siue occasio rerum gerendarum, quæ ex qualitate negotiorum nascitur. Chara deum soboles.) Nihil apertius de Christo, chara soboles Dei, & patris incrementum. De quo enim mortali dici potest, quod sit incrementum Iouis: quis potest Deo dare incrementum: at Christus Deus Dei filius, gloria est patris: quia sapientia & uirtus illius.

Aspice.) Tempus est remedii, quando ruunt iam omnia, & instat discrimen extremum, quod erat in genere humano plane prostrato & afflicto: hoc est tempus, de quo loquebar modo. Aspice nenturo.) Ut non solum homines, sed angeli, & ipsæ res mutæ exhilarantur aduentu Christi. Nam ipsa uniuersitas mundi, ut inquit Paulus, liberabitur a seruitute corruptionis. O mihi tam longe.) Infinita sunt acta Christi, & ineffabilia: longissima uita opus esset, ad ea explicanda. Vtinam tamdiu uiuam, dum tua facta cecinerim. Vel optat sibi longam uitam, ut talē possit materiam scribere. at ea est de ingenio tuo confidentia: respondet. Non me carminibus.) Eiusmodi materiam tantum nec uincet Orpheus, nec Linus, nec Pan. quid enim sunt, quæ illi canunt, præ his ipsis: Fiducia est ergo in materia, non in ingenio. Huic mater.) Etiam si adiuuentur, Orpheus a Calliope, matre musæ: Linus a Phœbo, deo carminum. Pan etiam Arcadia.) Non oblitus est decori. pastori enim maior & præstantior est Pan, quam Calliope & Phœbus. Ita iam ad summum peruenit. non uidetur ei plus posse addi, postquam pastorem Deum nominauit. Arcadia.) Vbi natus, ubi educatus, ubi colitur, ita ut uel sub iniquo sibi iudice & alteri fauente uiaturum se confidat, magnum est, inimico iudici se approbar

bari posse: ut inquit Plinius. Incipe parue puer.) Illa quidem olim futura, certa & indubitata. nunc uero incipe exhilarare matrem risu tuo, ne des ei fastidium tua tristitia. Satis sit fastidiorum exhaustum decem mensibus, quibus te utero gestauit. Menses hi lunares sunt, non ciuiles.

Tulerint.) Permissiuum est, concedentis præteritum, ut retineat futurum. uelut apud Ciceronem: Quæ malum seruitus hæc est uoluntaria, fuerit aliqua necessaria. & Salust. Egeris oro te Cicero, perfereris quidlibet, satis est perperis esse nos. Cui non risere.) Grammatici de his uersibus satis multa differunt, & nos in Augustinum. Sed breuiter, mea sententia, per Deum intelligi conuenit Genium, cui mensa parabatur: unde Genio indulgere. & per deam, Iunonem, cui sternebatur lectus, quum ablactabatur infans. Significat periculum esse uitæ in puerili tristitia, quod iis dii infantium tutelares non faueant. Quod ita accidit. nam & puerulus hic celeriter est extinctus, nec passus est Deus illum uiuere, in quem poeta magnæ autoritatis transtulisset, quæ prophetissa dixerat de filio Dei. Atque hos uersus postremos suspicor a Vergilio additos, post pueri mortem.

E R R A T A.

Pag. 14. uersu 25. lege, uiro saq; 21. 2. ca
lignis 41. 12. sanguinem 64. 19. ἀμωω
σιμ 65. 3. (nota tricenaria monstrat) 71.
8. dux ad cades 90. 10. ἐπανερχόμενοι
107. 24. Mortali facie 117. 1.
v 400.

BASILEAE, EX OFFICI-
na Ioannis Oporini, Anno Salutis
1546. Mense Augusto.